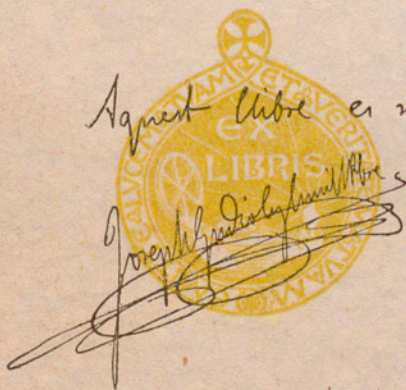

JOSEPH GUDIOL Y CUNILL, Pbre.

L'Universitat Literaria
de Vich

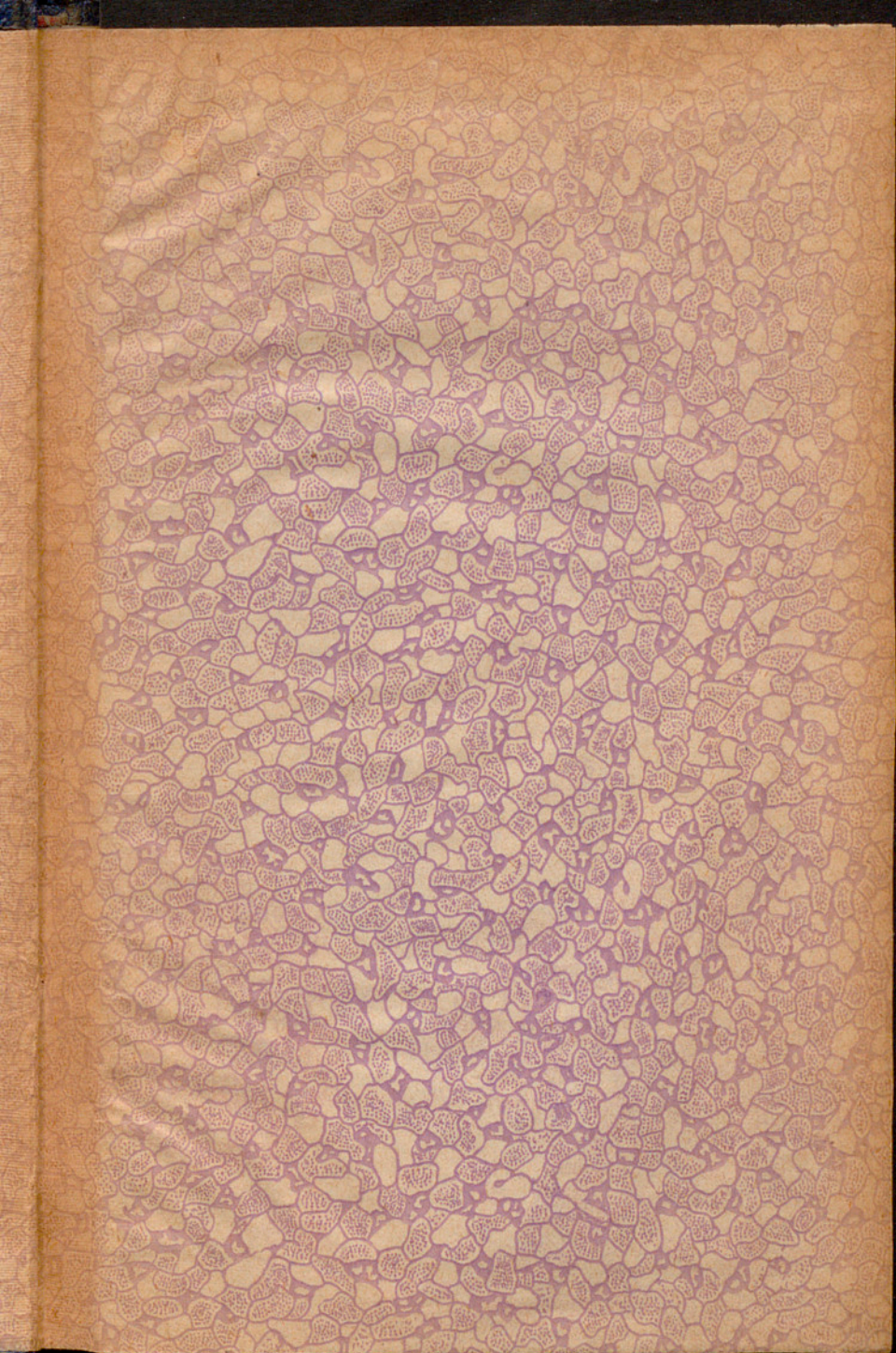
MiG 19.8.24.2981. universitat/1924. Gud

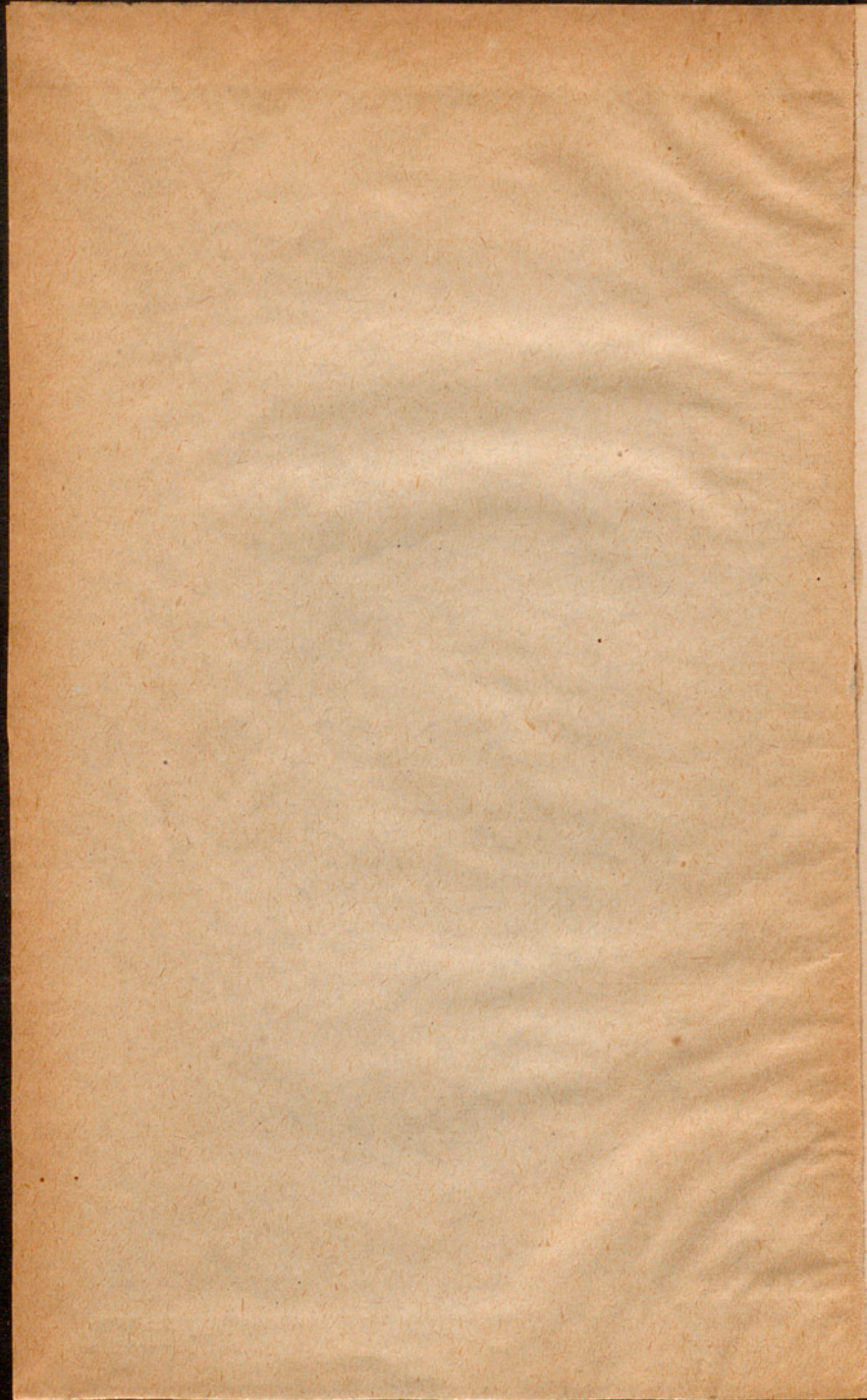
Aquest llibre és meu

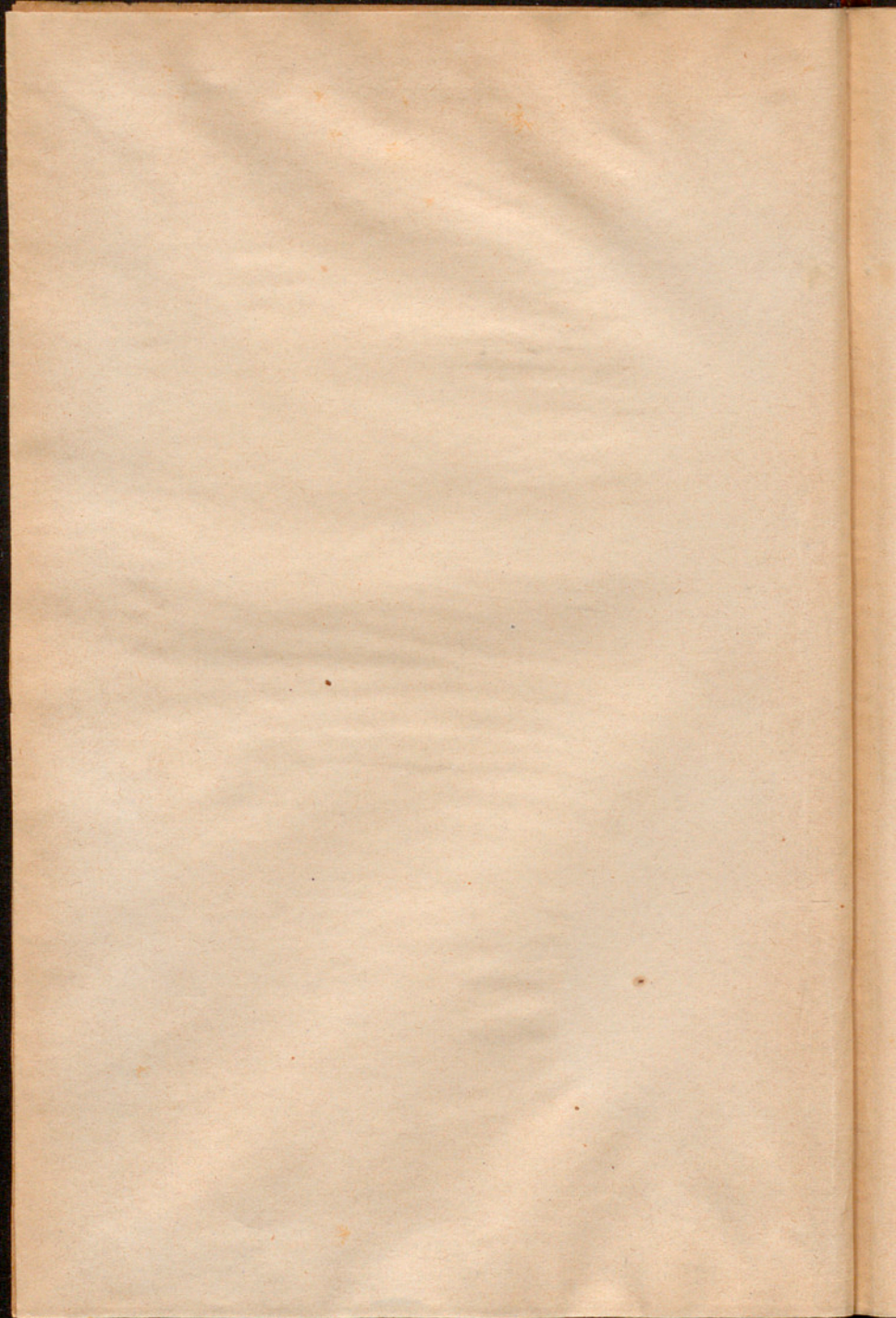

Ex Libris

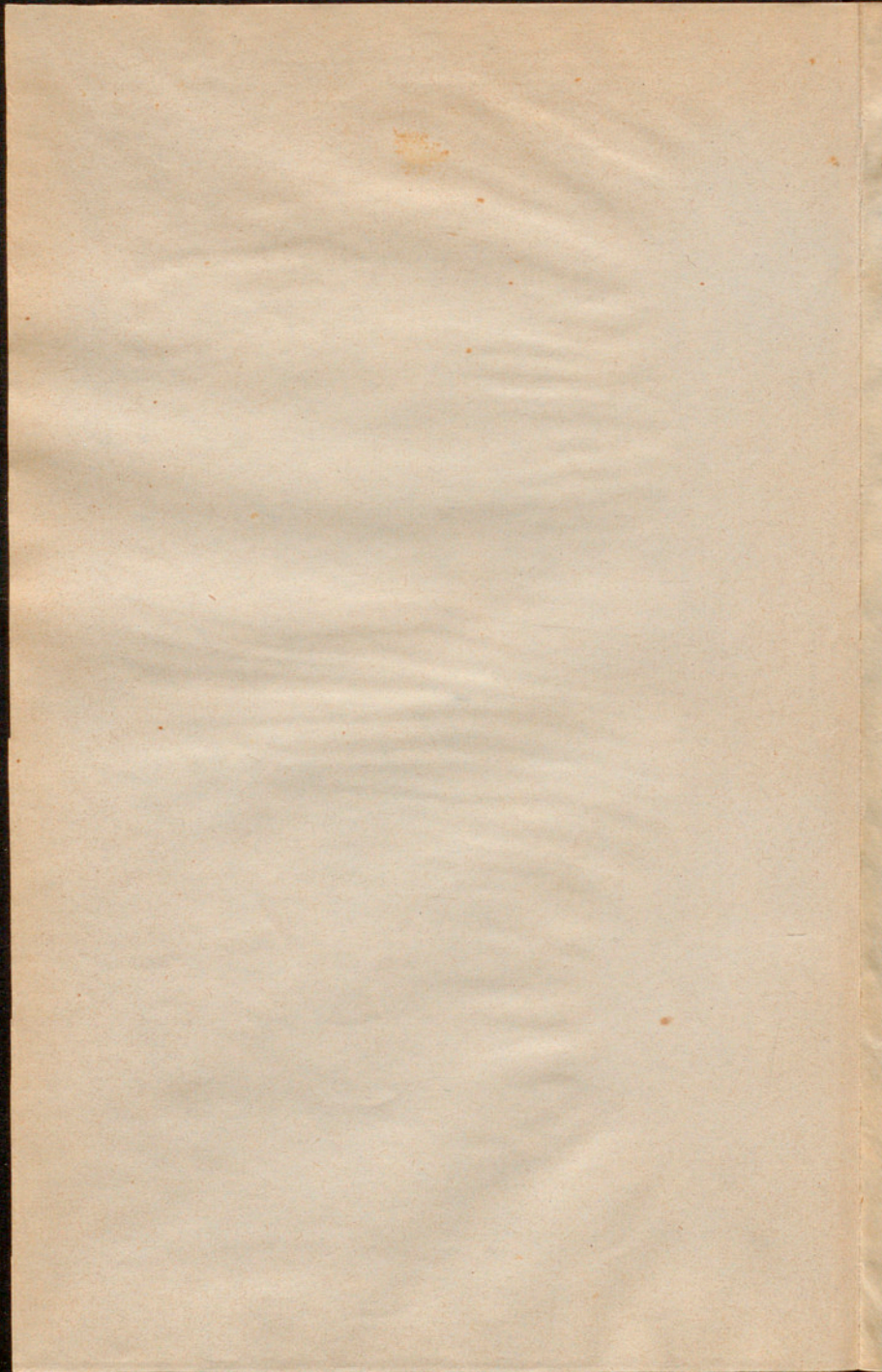
J. Sureda

UNIVERSITAT LITERARUM ET VITAE

L' UNIVERSITAT LITERARIA DE VICH

L. UNIVERSITAT LITERARIA DE VICH

JOSEPH GUDIOL Y CUNILL, P^{BRE}.

L'UNIVERSITAT LITERARIA DE VICH

NOTES PER UNA MONOGRAFIA

VICH
TIPOGRAFIA BALMESIANA

1924

Vici, die 2 Julii 1924

Nihil obstat

Raymundus Corbella, Pbr.

Vici, 3 Julii 1924

IMPRIMATUR

FRANCISCUS, Episcopus Vicensis

Exmi. ac Rvm. Dni. mei Epi. decreto

Raymundus Casadevall, Pbr.

Can. Scrius.

Del present llibre se n'han tirat:

Un exemplar en paper Japó (Núm. 1).

Sis exemplars en paper Guarro (Núms. 2 a 7).

Y vintitres en paper ordinari (Núms. 8 a 30).

Núm. 1

I

La publicació d'un conjunt de notícies referents a l'Universitat Literaria, que tingué nostra Ciutat fins a sa abolició per Felip V, en 1717, es materia molt interessant, que podria donar lloch a un bell estudi, que fins al present ningú ha fet. No ab l'intent de fer una monografia completa de l'Universitat vigatana, sino ab el de fer conegudes les notícies que tenim aplegades sobre l'antiga institució docent, morta en el precís instant en que havia entrada en gloriosa majoria d'edat, emprenem la tasca coordinadora. Algú, més ben documentat, podrà en altre ocasió completar l'esboç, que oferim ara als compatricis desitjosos de conèixer el passat de la Ciutat estimada.

Hem de buscar els antecedents de la nostra disortada Universitat, primerament en l'escola que tenia la nostra Catedral y, lo mateix que ella les demás Seus catalanes, per l'instrucció dels clergues destinats al sacerdocí.

En l'època visigòtica ja hi ha indicis de aquestes escoles catedrals; aludinhi el Concili II de Toledo, quan parla dels infants que eran destinats pels seus pares a la clericatura, els quals, una vegada rebuda la primera tonsura, debían ser erudits en les coses de l'Església, en presència del Bisbe, per un Prepòsit a aixó destinat ⁽¹⁾. A l'edat dels divuyt anys aquestos clergues significarían sa voluntat de prosseguir o nó els estudis, podent ells mateixos determinar el camí a emprendre més endavant. El Concili IV de Toledo, dictá disposicions perque els clergues habitassen dintre un mateix edifici, perque visquessin castament y fossin erudits en les disciplines eclesiàstiques, sots la direcció d'un probatíssim anciá, al qual tindrían per mestre, al objecte de encaminarse al sacerdocí, lliures de crims y de tota acusació que pogués macularlos ⁽²⁾. El sabi adoctrinador de l'iglesia

1) *Patrologia Latina*, de Migne.: Vol. LXXXIV, Col. 535.

2) *Patrologia Latina*, de Migne.: Vol. LXXXIV, Col. 554.

visigòtica, Sant Isidor, fa sens dubte referència a aquest director dels clergues, quan senyala les obligacions del *primi-clericus* ⁽³⁾, que en molts llocs designava ab el nom de *Scholasticus*, ja que regia l'escola.

Els Reis francs, quan dictaven regles per la renovació del país sotsmés, demostraren preocupar-se per la instrucció dels seus súbdits y especialment pels seus clergues. Entre les Capitulars n'hi ha una de l'any 789, en que's parla de que's fessen escoles perquè els infants hi aprenguessin de llegir y aprenguessin els salms, els cants, els comptes, la gramàtica, escoles que deurían ser en els monestirs y caps de bisbat. En els monestirs hi hauría la dita escola no mes que pels que hi fossin oblats. En una disposició, de l'any 833, l'Emperador Lluís, el *Piadós*, encarregava als seus llegats que cuydessin de que hi haguessin escoles per instruir als fills y als ministres de l'Església; debent els escolans ser presentats pels respectius bisbes en el Concili provincial, a fi de que fossin coneguts en totes les esglésies, y tothom se fes càrrech de sos avenços respecte al culte diví ⁽⁴⁾.

(3) *P. L.*: Vol. LXXXIII, Col. 895 y 897.

(4) *Capitularia Regum Francorum*. Vol.: 1, Col. 237, 714, 585, 634 y 1137.

Tals escoles foren concorregudes sobretot pels joves dedicats a l'estat eclesiàstich, essent creades al redós de les catedrals. Referent a la que hi havia a Barcelona se sab el nom de *caput scholæ* y *doctor parvulorum*, que, en 1016 y 1020, tenia el nom de Pons Bofill. En 1046, era *scholam regens* el prevere Ramón ⁽⁵⁾. En 1019, era *doctor parvulorum*, de Gerona, un diaca, dit Talcuci ⁽⁶⁾.

En la nostra catedral vigatana ja en l'any 905 trobem un Valdogugius *paraphonista* ⁽⁷⁾. Encara que aquest nom podia indicar el director de la escola de cant catedralicia, no per aixó faltan noms com el de *Guifredus caput scholæ*, que trobem en 1015. No es clar tampoch si aquest darrer nom y ofici pot equipararse al de *grammaticus*, que trobem en el mateix any y fins a 1045, exercit per un tal Guibert, qui potser seria mestre en l'escola anexa a la Seu ⁽⁸⁾. El testament de Ramon Bradil, que sembla de l'any 1124, parla d'una deixa *ad grammatices sancti petri*. En 1133 y 1148, el gramàtich era un Guillem. En 1109, altra escriptura aludeix al *Caputschola* de Vich ⁽⁹⁾.

(5) Balari: *Origenes Hist. de Catalunya*; P. 587.

(6) Monsalvatje: *Estudios Históricos*. Doc. CCLIX.

(7) Arx. Cap.; Cal. VI N.º 643. — Vol I. *Episcopologi* N. 52.

(8) Id. Id. Vol. III. *Episcopologi*, II. N.º 16.

(9) *Lib. Dotationum*: fol. LXV. y LVIII. — Cal. VI; 699.

En aquestos segles precisament la nostra escola devia estar en gran floreixement, ja que sabem que, durant el pontificat de Attó, en el segle X, vingué a aprendrehi de llunyes terres el monjo Gerbert, qui arribá al soli pontifici ab el nom de Silvestre II. Aixó suposa que aquí hi estarian en una relativa florida, ben grossa en relació ab el temps, no sols els estudis propis de la clericatura, sino també els de ciències naturals y exactes, que eran les que portavan la preferencia al citat monjo Gerbert. L'escola eclesiástica vigatana ja en aquest temps havia de ser ben servida de llibres, continuant la copia y producció d'aquestos fins en bona part del segle XI, que es quan tenim notícies precises del *escriptorium*, que dirigia el canonge Ermemir, de qui, al morir en 1080, pogué escriures que finá *in senectute bona, cujus opere et studio multi peracti sunt libri et plures clerici nutriti, ad honorem et servicium ecclesiæ prædicti Sancti Petri* ⁽¹⁾. En la colecció de llibres que figuren en el Museu Episcopal, y que procedeixen de l'antiga llibreria canònica ausetana, n'hi ha varis que son produhits per iniciativa del canonge Ermemir, trobantsen que portan

(10) *Martyrologi* IV, fol. 213.

la data y l'indicació, detallantho en 1032, 1044, 1064 y 1067 ⁽¹¹⁾.

En la documentació antiga hi apareixen els títols *caput scholæ*, *caput scholium*, *scholam regens*, *doctor parvulorum*, *præceptor gramaticus*, *primicerius*, y altres per l'estil, que fan referencia a les escoles establertes a les velles catedrals. Un necrologi de la Seu de Vich dona noticia de que, a 21 de Maig de 1194, finá el canonge Guillem de Taradell, *metrica arte doctus* ⁽¹²⁾.

En 1179, el Concili III, de Letran, consigná, en el seu canon XVIII, l'ordinació de que hi haguessin els necessaris mestres de les escoles: establint que cada iglesia catedral ne devia tenir, ab el càrrech de que ensenyés gratuïtament als clergues de la mateixa iglesia y als escolans pobres; autorisant per conferir a tal mestre un benefici, que li fos suficient per subvenir a ses necessitats y mostrar als deixebles el camí de la saviesa ⁽¹³⁾. El Concili IV, també lateranench, de 1215, en son canon onzé, insistí en la reglamentació de les escoles eclesiàstiques, manant que'l mes-

(11) El Rodoil Beer, en son estudi sobre'ls manuscrits de Ripoll, ha tractat quelcom d'aquestes materies, sobre tot en l'edició catalana, pag. 39, 42, 72 y 88.

(12) *Martyrol.* II, fol. 226 vers.

(13) MANSI: *Collec. Concil.*; Vol. XXII. Col. 227.

tre de gramática no sols fos en les Catedrals, sino en les iglesies que tinguessen facultats per sostenir-lo. L'aludit mestre seria triat pel Bisbe y la major part del Capitol, divent ensenyar gratuïtament, per lo que usaria d'una prebenda. En les iglesies metropolitanas l'ensenyança seria més completa, ja que deuria posarshi un teólech que ensenyés als sacerdots y als altres la Sagrada Escriptura, fixant-se especialment en lo que pogués informarlos de la cura d'ànimes, teólech al qui deuria provehir-se de prebenda; per més que el Concili avisava que, si la iglesia metropolitana no pogués portar les cargues d'aquell y del mestre de gramática, podia prescindir del darrer, cuydant que no faltés el gramátich en altra iglesia de la ciutat o de la Diócesis ⁽¹⁴⁾.

De la nostra Catedral sabem que no degué pas tardarse en posar en execució el decret del Concili. Un document, de 28 de Setembre de 1238, parla ja de un *magister Renaldus*, qui se cercava un ajudant, en la persona d'un clergue, que apar s'anomenava Bernat Ferrer, establinthi les condicions del sou. El document, que está en llatí, fixa que el darrer clergue podia cuydar, per ell o per altra persona, les escoles *in sede vici*, divent

(14) 1d. id. col. 999.

encarregarsen desde l'hora present fins a Sant Joan de Juny primer venidor, pel preu de 210 sous de moneda en curs, de doblench y de bona marca; per lo que se li entregava ja desde aquell instant 60 sous; ab la promesa de donarli els altres cent cinquanta, dels diners que primerament s'arrepleguessin en les mateixes escoles; trobantse en l'acort la curiosa advertencia de que, si's recullian mes diners dels necessaris, serían pel mestre Renalt, que se comprometia a regir en les escoles continuament la lógica y lo demés que li fos possible, mentres li fos avinent intervenirhi. En aquesta concordia se deya que el mestre y el clergue citats, tots dos a la vegada, cuydarian dels estudiants, compromettentse mútuament en no fer cap tracte en diners sense intervenció de l'un y de l'altre. Y per sa part el Bernat Ferrer se comprometia a ensenyar, segons lo pactat, en les escoles y als estudiants *gramaticam, non parcendo labori meo, prout mihi et tibi melius visum fuerit*, fixant que en cas de venirli algun impediment que l'obligués a sortir de Vich, posaría un suplent, que li fes la feyna y el suplís en les seves ausències ⁽¹⁵⁾.

(15) C. F.; *Manual de 1236 a 1238*.

Aquest document curiosíssim indica que a Vich, ja en 1238, la Catedral hi tenia establertes dues cátedres, una de gramàtica y altra de lògica, lo qual demostra un bon cuidado per la instrucció clerical. Aixó deuria portar els seus gastos, per lo que, en 1246, el Capítol acordá concedir porció canonical, que aleshores seria mes en diner que en especie, al mestre de gramàtica; determinació que fou aprobada, en 1251, pel Papa Innocenci IV ⁽¹⁶⁾. En aqueixa data apareix el nom de'n Guillem Otger, ab el titol de *Magister scholarum in grammatica Ecclesiae Vicensis prebendalus* ⁽¹⁷⁾.

No faltan altres documents relatius a la contractació de personal per l'escola ausetana. A 27 de Desembre de 1256, el Bisbe Bernat de Mur, junt ab el Capítol, conferia al clergue, de nom Bernat Bort, aquella porció que la Iglesia de Vich tenia acordada donar al mestre dels escolars: la mateixa y tal com l'havia percibida en vida un tal mestre Guillelm, aleshores difunt. El document feya referència a un altre mestre, dit Ferrer de Comes, que aleshores ensenyava la gramàtica en la dita iglesia; advertint que si aquest darrer

(16) VILLANUEVA: *Viaje Literario*: Vol. VII. pag. 33.

(17) A. Cap.; Cal. VI, n. 501.

volia ensenyarla, regís y ensenyés la gramática en les escoles de dita iglesia, adocrinant als nebots dels canonges y rebent el seu salari tal com estava fixat. Y's deya que en Bernat Bort no podia tenir altre ajudant que el citat Ferrer de Comes, a qui se donavan 60 sous barcelonins per son treball cada any; la meytat per la festa de St. Joan de Juny y l'altre meytat per la de Nadal, ademés de les quantitats que el dit Comes rebia directament dels estudiants. Finalment s'establia que si en Bernat Bort no volia entregar la quantitat al dit mestre, els pabordes ferials podrien retinrsela de la porció propia del mestratge concedida en el mateix document, els quals pabordes ferials podrien donarla al citat mestre. No obstant, si alguna altra cosa succehis al dit Ferrer de Comes, que fes que ell no pogués o no volgués tenir les dites escoles de gramática, deuria haverhi altra persona, la qual deuria sostenir al clergue Bernat, de les seves porcions. També hi havia l'advertencia de que, si en Bernat Bort s'ausentés mentres exercís el càrrech ⁽¹⁸⁾, deuria entregar 30 sous vigatans per cada any que estigués fora, quantitat que se li treuria de la porció

(18) C. F.: *Manual* 1256 - 1257.

canonical encara que aquesta retribució quedés reduïda a res.

Per lo que dona a entendre l'anterior document, eran també dos els encarregats de les escoles eclesiàstiques vigatanes, considerant-se un càrrech preeminent entre'ls dos mestres el de qui percibí la porció canonical, de qui l'altre dependia.

Val la pena de retreure un document qu'es posterior de mitx sigle al que acabém d'extractar. A 13 de Juny de 1304, el Bisbe, que era el Pons de Vilaró, y el Capítol, reunits en el claustre de la Seu, atenent a la manera perfecta que el canonge Jaume Ricart havia tingut les escoles, volent ferli una gracia, li concediren la porció canonical entera de pa, vi y diners, per espay de tres anys, mentres s'ocupés en l'ensenyança, temporada que's contava desde'l día que vingué a Vich el dit Jaume Ricart, ab el fi d'incorporarse de l'estudi, després de les concessions fetes als venerables Guillem de Bellivis, precentor de Vich, o al Romá d'Avinyó, els quals avans havían disfrutat de les porcions canonicals de les referides escoles, fins que les deixaren. No obstant, si dit Jaume Ricart, dintre els tres anys, deixés les escoles per dos mesos o per un temps mes curt, no li deuria venir perjudi-

ci, ni disminuir la porció canonical senyalada: pero, si les descuydés per temps mes llarch, se donaria per anulat el contracte. Aquesta concessió no era personal, de manera que se facultava al Jaume Ricart per vendres la porció canonical a qui li fos plaent, mentres aquest prengués el cárrech a l'escola ⁽¹⁹⁾.

Tots aquestos documents donan ja una serie de noms que permeterian començar una llista del professorat de la escola eclesiástica vigatana. S'ha de dir que aquesta escola sentava els fonaments de l'instrucció clerical que, a tenór del Concili IV de Letrán, devia perfeccionarse a Tarragona. Però hi hagué mes, y resultá que no foren poch els clergues de la nostra Iglesia que anaren a llunyes terres a conquerir els graus superiors de llurs estudis. A aquest efecte, en 1221, el Capítol acordá la renovació d'una constitució anterior, en virtut de la qual se donava la porció completa als canonges que volían a estudiar a Lombardía o a França ⁽²⁰⁾. Aquestos estudis anavan a ferse sobre tot en les Universitats de Tolosa y Bolonya ⁽²¹⁾. Mes tart s'aná a Perusa ⁽²²⁾,

(19) C. F.: *Manual de 1304*.

(20) Id. XI - 117 y XIX p. 244.

(21) VILLANUEVA: VII p. 24 y XI pag. 107.

(22) Arx. Cap. Col. XXXVII Privilegis N.º 13. - A Girona

a Paris, a Oxford, a Avinyó y en altres universitats. D'aquestos viatges d'estudi se'n originava la existencia, en nostres llibreries capitulars, de volums escrits per calígrafs que no teníen res de catalans. Els Concilis provincials tarragonins en 1266, 1317, 1329, tot falcultant per anar a fer estudis a l'estranger, tingueren de puntualisar, al objecte de que no fossin massa en número els canonges o prebendats que s'aprofitessen de la llicencia de no residir en l'iglesia de que dependían per causa d'apendre ⁽²³⁾.

D'antich que fou considerat com una obra piadosa l'ajudar a mantenir els estudiants dedicats a fer la carrera eclesiástica. Aixó fou més que may convenient quan s'affluixaren els vincles de la vida comú, que havia sigut posada en práctica en les canóniques catedrals. No faltan multitut de documents referents al auxili prestat als concurrents de l'escola vi-

(Col. 1773) se prengué un acort relacionat ab aixó. (*España Sagrada* Vol. XLII, Ap. XLVI) - A Urgell l'acort es de 1193. (Villanueva, Vol. XI, p. 61) - L'escola de Bolonia fou la preferida pels escolars catalans (Bol. R. A. B. L. V 111, p. 137).

(23) TRIADA: *Concilios Españoles*, Vol. III, pag. 544 - VI, pag. 53 y 56.

D. ANTONIO RUBÍO Y LLUCH, en apendix del prolech del volum segon dels *Documents per l'història de la cultura catalana mig-eva*, ha publicat llarga llista de noms d'estudiants catalans, principalment eclesiásticos, dels qui consta haver completat els seus estudis en nniversitats forasteres.

gatana, essent sobre tot nombroses les escriptures de compromís a una tal obra de beneficència y caritat que portan calendació de mitjans del segle XIII ⁽²⁴⁾.

(24) Ha publicat algun d'aquests documents en Francesch Carreras y Candi, en ses notes dotzencentistes d'Ausona, que formen part del volum II de la seva interessant *Miscelànea històrica catalana*, dedicant alguns paragrafs a l'instrucció clerical (Pag. 473.)

II

Els estudis de Vich, que havian comensat essent de fundació purament eclesiàstica, sembla que fou en el segle XIV, quan devingueren com una institució directament protegida per la Ciutat, que, per medi de sos administradors, hi tenia tanta intervenció com el Capítol, que personificava l'Església. En una acta capitular, del mes d'Abril de 1314, encar el càrrech de mestre de gramàtica, era considerat com a pertanyent a l'Església, tota vegada que se'l compta entre els de les personalitats que tenian dret a intervenir en els serveys generals de difunts y aniversaris. Es de notar que l'acort dels canonges posa el *magister gramatice* en l'últim lloch, entre els admesos a

dit servey. (1) També resulta de l'acta que dit carrech d'ensenyar gramática aleshores no era pas comptat entre els de preeminencia canonical.

No'ns consta documentalment la data en que's feu una concordia entre'ls Concellers de la Ciutat y el Capítol, referintse a aquesta qüestió. Una carta del Rey Joan I, calendada a 18 d'Agost de 1388 y dirigida al Batlle y Concellers de la Ciutat de Vich, ordena a aquestos que obliguin al mestre en arts Nicolau Perer y als seus deixebles perque abandoni, seguidament la casa ahont hi tenian instalada llur escola, ja que havia terminat el temps del lloguer. El manament reyal, que venia a resultar una mena de desauci, se feia a instancies del tresorer de l'esposa del Monarca, Joan Miquel; indicantse en la carta que el lloguer havia sigut d'un tal Joan Cirer, aleshores difunt, qui havia fet el tracte ab el citat Nicolau Perer (2). El fet de que el Rei se dirigís al Consell de la Ciutat sembla indicar la participació d'aquest en el régim de l'estudi.

Al comens del segle XV, aquesta intervenció ciutadana es ben manifesta. En 1425,

(1) Arx. Cap. V, *Liber. III vttac*, fol. 6.

(2) ANTONIO RUBIÓ Y LLUCH: *Documents per la cultura*, Vol. II, Doc. CCCXIII.

se nombrava mestre de gramática y de lógica, intervenint en la designació les dugues corporacions, eclesiástica y civil ⁽³⁾. A 27 de Juliol del mateix any, el Concell determinava pagar a dit mestre del producte de la talla de les malles, que aleshores se cullia pels administradors de la Ciutat ⁽⁴⁾. Consta el nom del *regent de les escoles de gramática*, que ho era un tal mestre Mateu Vinyes, qui sembla que en aquest temps era l'únich que exercia el magisteri. El Capítol per la seva part pagava també al mateix professor.

En aquest mateix segle l'intervenció del Rey Alfons V en favor de l'instrucció pública se fa evident. En el Concili provincial, tingut a Tarragona, en 1429, sots la presidència del Llegat Pontifici, Pere de Foix; entre quals ordinacions hi ha la quinta, dirigida a fer que'ls clergues tinguessin la deguda ciencia ans de arribar a les ordres; per lo que se feya avinent als Prelats y als Capítols cuydassen de conservar y reformar les escoles d'arts, aleshores existents, *ut talis in scholis clerici nutriantur* ⁽⁵⁾. Aquesta disposició degué forçosament influhir en el bon port de les escoles.

(3) TEJADA: Vol. III, p. 747.

(4) Arx. Municipal: *Acorts*; Vol. I.

(5) Arx. Cap.: *Calaix de la Pabordia de Juliol*; Plech E, fol. 108.

Per lo que's refereix a la de Vich, trobem que, als 20 d'Agost de 1438, un tal Bernat Alegret, mestre en arts y aleshores regent de les escoles generals d'arts de la Ciutat de Vich (*scholas generales artium civitatis Vici*), feya requesta al Vicari General, Pons de Bru, que ho era del bisbe Jordi d'Ornós, perque, d'acort ab lo pactat entre el Bisbe, Capítol de la Catedral y Concellers, de una part, y ell de part altre, pacte fet al encarregar-se el dit Alegret de les aludides escoles, manés als clergues encarregats de les iglesies que en la missa major publiquessin la prohibició que hi havia de que algú, fora del dit Alegret, ensenyés arts de gramática, lògica, filosofia, o les regles o el doctrinal, dintre de la Ciutat de Vich y de la seva parroquia. El Vicari General respongué al requeriment que's faria segons lo establert ⁽⁶⁾. El document aquest indica prou be que en l'escola vigatana aleshores s'hi ensenyava força completa la filosofia, además de la gramática.

Es digne de ser consignat lo que consta en una minuta de acta del Concell de Vich, corresponent a l'any 1445; minuta que's refereix a un acort, que no consta en altre lloch,

(6) Arxiu del Vicariat general: *Litteræ justificativæ*, de 1435-40.

segons la que els Concellers vigatans, acordaren y deliberaren que les 10 lliures, que hi havien assignades per la part que la Ciutat abonava anyalment per fer el sou dels mestres, se determinava que tal quantitat estigués a disposició del Concell, per adjudicarla no a determinat mestre director de l'estudi, sinó *a aquell mestre o estudi que més deixebles o millors tindrà* y que s'haguessen mostrat millors dots, en l'especie de concurs que entre ells se feu. Constan els noms dels dos mestres, entre els quals se tractava d'excitar l'emulació, anomenantse l'un Serra, y l'altre Rovira; noms que trobem en documents poch posteriors (7).

Entre les apuntacions del llibre de Clavaria dels anys 1447 a 1448, s'hi consigna la paga de 10 lliures anuals, que's donavan al mestre de les escoles, Berenguer Alegret, que prou deu ser el mateix a qui fa referencia l'anterior requesta (8).

En 1450, era mestre de les escoles un tal Jaume Serra, qui, a 12 d'Octubre, y titolantse *mestre en arts he bexeller en medecina*, feya albará al clavari de la Ciutat de que havia re-

(7) Arx. M.: Paper solt, del Llibre segon d'acorts. Devem moltes notes del Arxiu Municipal a la col·laboració del arxiver, Lic. Segimón Cunill, Pbre.

(8) Arxiu Mun.: *Clavaria*; fol. 4 del final.

budes 10 lliures, per rahó de regir les scoles he de adoctrinar los fills de la dita Ciutat en les VII arts liberals les quals la dita ciutat dona cascun any de pensió ⁽⁹⁾.

En 1473, regí les escoles per cert temps, un tal mestre Alfons, a qui, no havent exercit tot l'any, els Concellers li rebaixaren a 7 lliures 10 sous, la paga que's donava ordinariament al qui exercia el professorat ⁽¹⁰⁾. Pochs anys després, en 1477, se sap que fou contractat un mestre de nom Montlleó ⁽¹¹⁾. En 1491 y 92, torna a sortir el mestre Jaume Rovira ⁽¹²⁾. Tres anys després se repeteix el nom de mestre Serra, qui feya certificació no sols d'haver rebudes 10 lliures, sinó també d'altres sis ⁽¹³⁾. En 1498, tenim que's deya Antoni Massana, el mestre ⁽¹⁴⁾; a 23 de Desembre de l'any 1499, un document fa referencia a un tal mossen Jacme Erla, regent les escoles mayors ⁽¹⁵⁾.

L'Estudi vigatà, a principis del segle XVI, tingué edifici propi. Una escriptura del dia 9 d'Octubre de 1506, dona fé de la compra

(9) Arx. M.: *Clavaria*; Albará.

(10) Id. id. id.

(11) Id. id.; *Acorts*, vol. II.

(12) Id. id.; *Cauteles-Clavaries*.

(13) Id. id. id.

(14) Id. id.; *Clavaria*.

(15) Id. id. id.

que els Concellers vigatans feren devant d'un notari, Bernat de Prat, de unes cases que hi havia al final del carrer de la Escola, dita aleshores d'en Bergadá o d'en Malla, cases que estavan mitj derruhides y que fou precis obrar de nou ⁽¹⁶⁾.

El Concell, en data de 25 de Juliol de 1532, parlava de que fins *avuy lo studi está molt destroit per fretura de mestre*. Aleshores se tracta de la conveniencia d'encarregar el mestratge a un *home fill de la ciutat casat y domiciliat a la dita ciutat, quis diu mossen Jacme Mabit, homa sufficient e per tal negoci habil*, qui oferia llogarse per tres o quatre anys, acceptantlo els Concellers, desde el dia de St. Lluch a tres anys següents, donantli *lo recapte que per tal offici se requer*. El nombrament promogué discussió entre el tal Jaume Mabit, qui devia ferse ajudar per un batxiller, y un Mossén Miquel Bertrán, qui's cuidava dels infants y deixebles petits; acordantse, a 7 de Novembre del mateix any, nombrar dos ciutadans que miressin d'arreglar l'afer ⁽¹⁷⁾.

La qüestió, ja suscitada al sigle XV, sobre l'exclusiva de l'ensenyança dintre la Ciutat y

(16) Papers del Arxiu de D. Marián de Riera.

(17) A. M. *Llibre IV d'Acorts*: fol. 215.

parroquia de Vich, va presentarse diferentes vegades durant els anys de mil cinchcents. El Concell degué volguer ultimarla d'una vegada, fent que el Rey, per medi del privilegi, la resolgués en favor de la Ciutat. Se conserva una súplica sens data, en la qual, entre les peticions que's feyan a la Sacra Catòlica y Real Magestat, hi havia la següent: *mes supplica a vostra magestat que li plasia consentir privilegi a la dita ciutat que ningú puga tenir estudi de gramática ni de arts, particularment en dita ciutat, sinó sols lo mestre que será posat per la dita ciutat, porque habenthi molts mestres particulars los guanys son pochs y la dita ciutat no troba mestres idoneos que vullen estar en dita ciutat y essent un o dos mestres a soles los guanys serien tals que dita ciutat trobaria mestres idoneos per amostar als fadrins de dita ciutat que licet* ⁽¹⁸⁾.

L'Emperador Carles, en nom propi y en el de sa mare D.ª Joana, a 16 de Novembre de l'any 1537, donava decret, desde la vila de Monçó, accedint a la demanda. El document imperial diu que el Síndich de la Ciutat, Rafael Graell, se li havia presentat al celebrar Corts, suplicantli que en la Ciutat de Vich a ningú fill de la Ciutat o extrany de la mateixa

(18) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

pogués serli lícit *pueros prima elementa et vel Gramaticam publice docere et erudire in eadem civitate nisi tantum ille vel illae persone que per consiliarios universitatis et probos homines dicte civitatis ex publico ejus erario conducte et auctorizate fuerint, sub pena duorum mille ducatorum*. Volia l'Emperador que per aquella carta no s'impedís que qualsevol vehí y habitador de Vich pogués tenir mestre o pedagog particular, per ensenyar únicament als seus fills ⁽¹⁹⁾.

Pot considerarse com a relacionada ab aquesta qüestió; la carta qu'el Concell dirigia al ja citat sindich Graell, donantli compte de que en la causa que havia sostinguda la Ciutat ab els mestres de les escoles y en la que s'havia obtingut un Breu ab la sentència que el Nunci papal havia donada en favor de Vich, actuant un micer Estanyol, precisament en el mateix día de la recepció, un personatge a qui anomena mossén Costa, havia anulat la sentència y havia també posada excomunicació als mestres, perquè en l'apelació que havia fet la Ciutat no havian pagat la taxa de les despeses: lliurantse de tal sentència els Concellers, ja que havian sigut previsors, depositant la cantitat que a ells tocava en

(19) A. M.: *Privilegis*, Vol, 10 n.º 180.

poder del notari. Els Concellers deyan al seu síndich que gestionés poguer obtenir del Nunci un Breu, cometent dita causa als comissaris ja designats per intervenir en la primera part d'aquest afer, que's deyan Mossén Joan Prat, Joan Busquets y Joan Sala ⁽²⁰⁾. Lo mancats que estan els llibres d'acorts del Concell no permet formar concepte ple d'aquest assumpte; no obstant en la reunió conciliar, tinguda pel Juliol de 1538, se parla de que dies passats s'havía mogut plet entre els mestres de l'estudi de la Ciutat, de una part, y un tal Pere Ponsich, de part altre, ja que aquest darrer tenia estudi particular y els Concellers devien fer la part ab els mestres d'estudi, considerant que lo que pretenia el Ponsich era contra les llibertats y preeminencies de la Ciutat. Els magistrats populars vigatans aleshores volian que s'arribés a una concordia entre els dos pledejants, establint que el Ponsich renunciás al plet promogut, per lo que se li concediria la llibertat de tenir estudi ab els alumnes que ja hi concorrien, fins al día de Sant Lluch del mateix any. El Concell deliberá acceptar la concordia, reservantse la facultat de concedir

(20) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

al mestre particular la seva aula docent ⁽²¹⁾.

Diuen molt poch en favor de les persones que sollicitavan el càrrech de mestre de l'estudi d'ues sollicituts que's conservan, de l'any 1538, dirigides al Concell y que han arribat fins a nostres dies autògrafes. La una, de 10 de Juliol, es firmada per el mestre Pere Grau, que per lo vist exercia ja son càrrech en una escola de Barcelona, y s'oferia dient que tenia quatre o cinch estudis que'l demanavan, preferint el de nostra Ciutat, *que es bon studi y bona gent y terra sana*. També s'oferia un Joan Llatzer Borrás, als 28 del mateix mes, desde Barcelona, manifestant son desitg de servir a la Ciutat ⁽²²⁾.

La necessitat de millorar l'ensenyança sembla que's fa sentir ja en l'acta de la reunió, conciliar de 27 d'Octubre de 1548. En ella el Conceller en Cap exposa que Mossén Homar Salleta, mestre aleshores de les escoles, li havia suplicat se li concedís augment de salari, ja que havien disminuït els escolars y ab ells s'havia reduït la paga que aquestos feyan al professor. Se veu que aleshores sols pagavan un ducat, quan avans feyan despesa de 33 sous. El Concell determiná afegir al sa-

(21) A. M.: *Llibre V d'Acorts*.

(22) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

lari de les acostumades 10 lliures lo que semblés just, acordant a la vegada adobar y reparar l'edifici de l'Estudi fins al gasto de 9 lliures ⁽²³⁾.

Una altra suplicació, adreçada a la Catòlica Real Magestat per el Concell de Vich, resulta nova indicació del desitj de millorar l'Estudi. En ella es parla de que en la restauració que s'havia feta del Monastir de St. Tomás de Riudeperes, per obra de la familia Cassador, la qual renovació havia sigut a base d'introduirhi els Fra-menors observants, dits *freres de Jesús*, aquestos havían establert cátedres en les que s'hi havien de llegir arts, filosofia, teologia y altres ciencies, mancanthi la gramática, que devía ser fonament de tot estudi. Com que l'estudi de gramática de la Ciutat de Vich *está tot derroyt y endesolat y lo que hi es esta per causa per tenir dita ciutat poques facultats per reedificar y obrar aquell, se deixa de obrar*. El Concell conti-

(23) A M.: *Acorts* vol. VI —En una exposició, que no porta data, qualques ciutadans acudían al Concell manifestant que tota vegada que els escolars no pagavan lo establert per ajudar al salari dels mestres, lo qual era en perjudici del *Studi*, que per aixó era mancat de bons preceptors, proposavan el nomenament d'un cullidor, qui s'encarregués, no sols d'obligar als estudiants a que satisfessen lo degut, ja al principi del curs, sinó que també recaudés les quantitats ab que contribuïan al sosteniment de l'Escola el Bisbe, Capítol y Concell. (A. M.) *Universitat*).

nuava exposant al Rey lo útil que seria la reedificació de l'Estudi, entenent que era facultatiu pel monarca posarhi remey, fent que, quan vaqués el Bisbat de Vich, s'aprofités per fixar alguna pensió en favor de l'Estudi; o, si no podia ser aixís, se li fes mercé d'alguna quantitat que podia servir tant per salari dels mestres com per reedificar l'edifici ⁽²⁴⁾.

No sembla pas que l'erecció del Colegi de Sant Tomás de Riudeperes pogués ser aprofitada per qualsevols alumnes, que no pertenesquen a l'Orde de Framenors observants. La Butlla del Papa Pio IV, datada a Roma, a 30 d'Agost de 1560, ab la que s'entrega la vella pabordia, ab tot lo que ella tenia anexa, a l'ordre de frares de Sant Francesch, per iniciativa del Bisbe de Barcelona Jaume Cassador, parla efectivament de la creació de un Colegi, *scholarum ordinis fratrum minorum de Observantia nuncupatorum pro lectura et exercicio in grammatica, logica, philosophia et theologia in quo tot fratres ordinis F.F. M.M. provincia hujusmodi ad litteras idonei quot commode ali poterunt*.

El mateix document papal concedeix al colegi les gracies de que disfruten els frares

(24) Arx. M. Lligall de l'Universitat.

de la citada Orde, en els demés collegis de
Alcalá y Salamanca y demés collegis d'estu-
dis generals a Espanya ⁽²⁵⁾

(25) Vegis l'opúscol, publicat en 1833, pel canonge Jaume
Ripoll Vilamajor.

III

No's havia pas inhibit del tot el Capítol vigatà de intervenir en l'ensenyança, sobretot en la dels que eren o devien ser ministres eclesiàstichs. El Capítol degué procurar a aixó, coadjuvant a lo prescrit en el Concili de Basilea, sessió XXXI, del 24 de Janer de 1438, reunió eclesiàstica en la que hi tenian una bona participació diferents prelats de nostra terra. L'Assamblea Conciliar extenia l'obligació de sostenir sengles mestres teólechs a totes les Catedrals; ampliant, sense dirho, el canon a que s'ha feta ja referencia del Concili IV de Letran. A aquest objecte el Concili de Basilea ordenava que s'assignessin les primeres prebendes de canonicats vacants a

un teólech, que devia ser llicenciat de batxiller en la Sacra Ciència y hauria de haver fet dos anys d'estudis en una Universitat privilegiada, tenint l'obligació de fer dues o al menys una lliçó setmanal ⁽¹⁾. Aquest decret era testimoni de la necessitat de provehir a l'instrucció teològica, pero no pogué ser en vigor en totes parts a causa de les circumstàncies, que foren en deshonra de la reunió conciliar ⁽²⁾.

El quint Concili de Letrán, en la sessió octava, donava lectura d'una butlla papal de Lleó X, calendada a 19 de Janer de 1514, en la qual se prohibia donar exagerada importància als estudis de la filosofia y poesia, en detriment de la teologia y dret canònic ⁽³⁾.

(1) MANSI: *Collec. Conciliorum*: Vol. XXIX, col. 165.

(2) La Ciutat de Vich contribuïa a la 'paga que's donava al lector de la Catedral, constant que ja en 1454 se li donaren 5 lliures (A. M.; *Clavaria*). L'any següent era lector, frare mestre Miquel y el següent un tal Pere Papiol. En 1458 se donaren també 5 lliures al menoret Pere Lopiç, mestre en Sagrada Teologia y en 1459, rebia la mateixa quantitat Fra G. Palau. (Id. Id.) De 18 de Maig de 1490 es una carta dirigida pels Concellers vigatans al Capítol de l'Orde de Menors, que devia fer elecció de lectors y guardians dels seus monestirs, en la que demostrant estar contentíssims de les dues anyades que havia sigut lector el mestre Francesch Collell, suplicaven se li dongués un successor digne, en cas de no poguer tornar el mateix fra. Collell (A. M.: *Cartes enviades*.) En 1491 se donaven les 5 lliures a mestre Guillem Vendrell, y lo mateix en l'anyada següent, constant el nom de un tal Antoni Vila, com a *cessionari del lector de la Seu*, en 1500 (Id. *Cauteles Clavaries*).

(3) MANSI: Vol XXXII: Col 845.

Un decret de reformació del mateix Pontífice, encarregava l'instrucció religiosa; conforme consta en la sessió desena del citat Concili, tinguda a 5 de maig del citat any.

Y en el concordat, referent a França y paissos subjectes el Rey d'aquella nació, datat a 29 de Setembre y llegit en la sessió onzena, del 19 del mateix mes, de l'any 1516, se venia a posar en vigor l'acort conciliar basileá, del que pot dirse que fins se'n copiaren les paraules ⁽⁴⁾.

Un quadern borrador de cartes capitulars, dels anys 1484 a 1534, conté una carta de 10 de Setembre de 1516, en la que els canonges vigatans se dirigian al ministre de l'Orde dels Framenors de Girona, perquè enviés per lector a un tal mestre Gaspar March, fill de nostra ciutat y persona de la qual se feyan grans elogis, demanda que motivá curiosos incidents y l'entrega de la lectoralia als frares del Carme ⁽⁵⁾.

El Concili de Trento, en la sessió quinta, del 17 de Juny de 1546, en el primer dels capítols de reforma, posá l'obligació de que els

(4) Id. Id.: Col. 881 y 952.

(5) Arx. Episcop.: Vol. signat 2070. Per les notícies referents a aquest incident, vegis lo que tenim publicat en la revista *Catalana*, ab el títol: *Del lector catedralici a Vich* (Any II N.º 43-2 Febrer de 1919.)

qui tinguessin prebenda ab càrrech d'ensenyar la teologia, deurían donarli compliment, exposant y interpretant la Sagrada Escripura, per si mateixos o posanthi substitut; manant també que en les Catedrals y Colegiates s'establís una prebenda, la primera que vaqués, o's fes de nova fundació; prebenda a la que s'unia l'ensenyança de tal sacra ciencia. Se deya també que en les iglesies de poques rendes s'hi deuría posar una ensenyança gratuita de gramática, com a preparació per l'estudi de la Sagrada Escripura; cátedra que també hauría de mirarse de fundar en tots els establiments públichs docents ⁽⁶⁾. En la sessió vintitres, capítol divuyt, de la promulgació de 13 de Juliol de 1563, se donava el famós decret d'erecció de Seminaris, en els que deuría serhi ensenyada la Sagrada Escripura, els llibres eclesiástichs, les homilies dels Sants y l'administració dels Sagraments ⁽⁷⁾.

En virtut d'aixó, a 11 de Febrer de 1567 se vinculá a la nostra Catedral el càrrech de un Lector que deuría fer ses explicacions desde la festa de St. Lluch; explicant la Sagrada Escripura fins a la Quaresma, y, desde aquesta fins a fi de Juny, ensenyaria teologia y

(6) MANSI: Vol. XXIII, Col. 29.

(7) Id. id. Col. 146.

cassos de consciencia. Al designat per fer tals explicacions se li donaria el valor de les portacions de vi, que eran recort de les colacions primitives, propies de la vida comú canónica y que havian sigut abolertes en la nostra Catedral desde l'any anterior. Judicantse la paga encara massa petita, a 11 de Juny del mateix any 1567, se li concedí un augment de 27 lliures, almoyna d'una missa diaria, que entregaria al bací de les ánimes y que el lector deuria celebrar o fer celebrar, o substituhir per la recitació dels set salms penitencials o l'ofici de difunts (8).

Més endevant la lectura fou completada ab l'erecció del canonicat *Doctoral*, erecció que era conseqüencia de l'acort tridentí, y que en algunes iglesies se portá en efectivitat més avans que en altres. En nostra Catedral, l'establiment de tal Canongia fou a 8 de Novembre de 1596 (9). A 24 de Juny de 1600, se feu elecció de lector en la persona del canonge Antoni Joan Masmitjá, qui s'encarregaria de la lectura dita de St. Lluch, ab l'advertencia de que per aixó no s'intentava unir aquesta a les obligacions que tenia com a

(8) Arx. Cap. *Liber Constitutionum*. Constitució 516, 508 y 509.

(9) Id. id. id. Constitució 558.

canonge lectoral y doctoral, ja que a ell tocavan les de les dues prebendes; quals manifestacions varen ser fetes a 7 d'Octubre de 1607, y a la mateixa diada de l'any següent ⁽¹⁰⁾.

(10) Un acort capitular de la Catedral de Vich, datat a 24 d'Agost de 1642, parla de que aleshores se doná preferencia per fer lo que se'n deya *lectura d'Advent*, els canonges més antics. (Lib. III Secretaria, fol. 22) Una *Consueta* de dita Catedral, ordenada en 1686, explica com el dia 19 d'Octubre, se comensan les *llissons de Sant Lluch*, que encomana y paga lo comu de Capítol y de est dia en avant fins lo die de la Epiphanie inclusiue, que acaban dites *llissons*, tots los dies de festa de precepte hi ha sermó, y ha de predicar lo lector que tindra encomanades dites *llissons*: excepto lo die de Sant Esteve y die de la Circumcisio, en quals dies los sermons encomana lo Senyor Bisbe. (Arx. Cap. Arm. 8, fol. 146). Un edicte episcopal, de 18 Febrer de 1786, posá al Lector l'obligació de llegir dues vegades cada setmana, desde'l dia de Sant Lluch a la festa de Cincogesma. (XXII Secretariat fol. 122).

Una tal lliçó no tingué may caràcter de curs teològich ab cátedra escolar.

IV

La disposició del Concili de Trento sobre fundació de Seminaris Conciliars (que emanava del text del capítol XVIII, de la sessió XXXIII, de 15 de Juliol de 1563) serví en nostra Ciutat, sino per la immediata fundació del Seminari, per la millora del antich *Studi*, fins al punt d'arribar a canviar-lo en verdadera Universitat Literaria.

El Bisbe de Vich, Fra Benet de Tocco, tingué la idea de posar en execució el decret conciliar, tota vegada que, als 25 d'Agost de 1565, desde Barcelona, escrivia a la Ciutat, manifestant que tenia determinat pendre la casa y l'iglesia de Santa Margarida, per ferhi un Colegi-seminari, segons lo disposat

pel Concili Tridentí: expressant a la vegada que valdria més fer aixó, que unirles al Monastir de Santa Clara, que el Concell de la Ciutat tractava de restaurar. Manifestava el Bisbe que voldria tractar aquest afer ab la Ciutat (1).

No sembla pas que produhís efecte la precitada carta, ans tot indica que d'alguns anys no torná a parlar-se formalment de Seminari. La Ciutat, prenent exemple de lo que havia fet, en 1567, a Barcelona, el Bisbe vigatá Guillem Cassador (2), ab sols millorar lo *Studi*, se creya que complia perfectament el decret tridentí. Tirant endevant en aquest projecte, ja en 1569, el Concell prengué la determinació de fer nou l'edifici de l'Estudi, aixecantlo al mateix lloch ahont hi havia la vella construcció del carrer que anomenam de l'Escola. Per costejar les obres, posá un dret a cada carga de llenya que entrés a la Ciutat, impost que era de un diner y deuria durar quatre anys, a partir del onze de Juny

(1) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.—El Canonge Ripoll publicá, en 1823, un dels seus substanciosos opúscols en el que tractava del origen del Monastir de Sta. Margarida, trasladat, en 1306, desde Sant Martí Sescorts, al cap del carrer de St. Pere de Vich, extingit en 1560. Envers l'any 1575 se tractá d'unir el priorat de Sta. Margarida a l'Hospital de Sta. Creu. (Ll. B. NADAL: *Episcopologio de Vich*, Vol. III, p. 25).

(2) BRUNIQÜER: *Manual dels Concellers*, Vol. II, p. 345.

de la data ja apuntada y que devían terminar en 1573. Mes aixó no bastava y fou precís demanar ajuda als ciutadans y personalitats importants, segons expressa un memorial que s'es conservat fins a nostres días. Al 13 de Desembre del citat any 1569, els Concellers, ostentant les seves insignies y acompanyats de multitud de ciutadans, anaren a posar la primera pedra de la nova escola, després de fer celebrar solemne ofici pel baciner de les ànimes. Benehida que fou la primera pedra, fou posada en son lloch pel noble D. Carles Homs y Cruylles y de Vilademany, governador del Rosselló y de la Cerdanya ⁽³⁾.

El Bisbe Tocco degué trobar digne d'elogi l'esforç que feya la Ciutat en millorar lo *Studi*, ja que va prometre cooperarhi ab 40 lliures, que el Concell, als 23 d'Octubre de 1572, gestionava fer efectives ⁽⁴⁾.

La obra empresa ocasioná grans gaslos a la Ciutat, que no'ls pogué satisfer ab els recursos ordinaris.

En la sessió del 2 de Juliol de 1571, el Conceller en cap exposava que feya ja molt temps que havían tingut de suspendres dites

(3) A M.: *Notícies de coses particulars de 1567 a 1710* o *Llibre de Recors*; fol 1.

(4) A M.: *Lib. VII d'Acorts*.

obres y asso per no tenir diners y per serverar en ella y per ser la obra tan santa y bona y feta fins avuy ab aquella perfecció que se requer edifficar. Afegia el Conceller que feya molts dies que, ab sos companys de magistratura popular, havían tractat ab els síndichs de lluhicions de la mateixa, perquè fossen servits de consentir que els diners que hi havia disposats per les lluhicions, en la sagristia de la Seu de Vich, y lo mateix que els que'l claver, Jaume Vall, havia depositat en l'any anterior, servissen al objecte de continuar les aludides obres de l'Estudi, o ferintse promptes sempre al restituir dits diners, cosa que ni aixís pogué posarse en execució. Per aixó y a l'efecte de no haver de parar del tot l'obra, ja que no's trobavan diners, era de parer el dit Conceller que's prengués un censal y després s'acudís a D. Joan d'Austria, qui's trobava a Barcelona y tenia facultats extraordinaries, demanantli volgués donar facilitats per encunyar les peces de velló, dites *menuts*, fins a la quantitat de dues o tres mil lliures. Dels diners aixís obtinguts se'n pagarian els censals, que la Ciutat tingués manllevats per l'obra de l'Estudi, subvenintse també a les demés necessitats que's suscitessin, sempre en profit de la Ciutat. Advertia el Conceller que

si les facultats de D. Joan d'Austria no arribaven fins a concedir tal permís d'encunyar, se facultés als Concellers pera que poguessen enviar un síndich a la Cort, el qual anés a obtenir la llicència de fabricar *menuts*, de la persona del Rey ⁽⁵⁾.

A 10 de Juliol següent, el mateix Conceller en cap tornava a parlar de la fàbrica de l'Estudi, dient que, tirant endavant el projecte de tenir un censal, s'havia trobat ab que micer Joan de la Campana se prestava a facilitar els diners, fins a la quantitat de siscentes lliures barcelonines, emprenent ell mateix les obres, segons un memorial de condicions que's llegí en l'acta. Passant endavant en la proposta, foren de parer els Concellers de donar al dit Campana les siscentes lliures y que, en cas que l'obra no fos feta segons les condicions, se posaria a judici uns arbitres per part, designantse com a representants de la Ciutat a en Pere de Rovirola y en Jeroni Martí, els quals, junt ab els que nombrés el Campana, deurían decidir lo fahedor ⁽⁶⁾.

Als 11 de Juliol se llegí l'acort, fet entre el Concell y micer Joan de la Campana, acordantse firmarlo. També el Conceller proposá

(5) Arx. Mun.: Vol. VII a' Acorts.

(6) Id. id. id.

que havia tractat ab els curadors del pubill de Rocapruna, els quals tenían diners per esmerçar en dit censal, per lo que va llegirse l'acta de creació d'aquest, que's trobá bé, establintse que's paguessin les pensions dels bens de la Ciutat (7).

Les despeses de l'obra nova aixugaren tots els recursos de que's disposava. A 9 de Juliol de 1572, se creava un censal de siscentes lliures a favor de la senyora Malla y, a 11 d'Octubre del mateix any, se parlava de altres cinchcentes, y de que convenía que en la casa dels estudis no hi faltés cuyna, ni necessaria (8), cercantse que persones enteses senyalessen l'emplaçament.

Mentrestant, la Ciutat no descuydava continuar les gestions per lograr l'encunyació de *menuts*, en lo que esperava trobarhi modo de acabar les obres empreses y d'afluixarse de les cargues, que pujavan fort, ab motiu dels censals y gastos fets fins aleshores. Per la concessió del permís d'encunyar fou precis acudir a Felip II en persona qui, a 13 Octubre de dit any 1572, demanava informes al seu Llochtinent de Catalunya, Don Ferrán de Toledo, sobre la pretensió d'encunyar, instada

(7) A. M.: Vol. VII d'Acort.

(8) A. M.: Volum VII d'Acorts.

pels concellers de Vich. L'informe del Llochtinent resultà favorable y per aixó a 20 de Novembre del mateix any, el citat Rey otorgava a Vich llicencia pera que fabriqués fins a deu mil lliures de *menuts*, mitjançant sempre la oportuna autorisació que donaria Don Ferrán de Toledo. Aquest, per lo vist, donà diferents permisos parcials, fins a arribar a la predita cantitat. El document real parla taxativament de que l'encunyació seria franca de tots els drets, *para que puedan convertirla en pagar muchos cargos que la dicha ciudad está obligada por causa de la sterilidad de granos passados y en la fabrica de un studio que hazen y de un monasterio de Monjas enserradas que pretenden fundar en la dicha Ciudad* ⁽⁹⁾. Un dels permisos parcials de batre fins a tres mil lliures donat per el Llochtinent, porta la data del 24 de Mars de 1574 y aludeix a la necessitat *quey a de ques faça y acabe lo studi general de aquella y un monastir de monges tancades que en tenen fundat*, sens deixar de parlar de que ab els profits de l'encunyació podrian lluhirse y quitar-

(9) BOTET SISÓ: *Les Monedes Catalanes*, Vol. III, p. 502. Als 30 de Juliol de 1574, altra autorisació per batre 4900 lliures, del Comte d'Aytona. (A. M.: *Index de Privilegis*, fol. 77. — *Llibre de Recorts*, fol. 4, ver.

se els censals que, per rahó de l'obra de l'Estudi, la Ciutat s'havia encarregat ⁽¹⁰⁾.

El solar antich de l'Estudi no bastá y fou precis ampliarlo. A 22 d'Abril de 1573, se acordava comprar la casa del benefici de Sant Felip, fundat per un tal Andreu Graell ⁽¹¹⁾, *alias* Torrents, y, a 20 de Octubre immediat, se feya establiment al Dr. Joan Centes, beneficiat de Sant Feliu, d'unes cases ab dos portals casi del tot derruides, situades en el carrer de Mossén Sariera, o de la Sagristia, al costat mitxdia del Estudi, *noviter constructi*, segons acort del 22 d'Abril anterior, en que's presentaren als Concellers les degudes afrontacions ⁽¹²⁾. A 8 de Janer de 1574, se parla de que s'havia vengut un censal de propietat de trescentes lliures a favor del pubill Sala, aplicantse a l'obra de la fábrika dels estudis. També's prengueren 200 lliures de la Sra. Caterina Verneda ⁽¹³⁾.

Ab tot y tantes sumes despeses, l'Estudi mellorava poch, trobantse queixes de *mal administrat* y de que el mestre *no llegia en*

(10) BOTET: id. id., págs. 38, 39, 502 y 503.

(11) A. M.: *Llibre VII d'Acorts*.

(12) A. M.: *Llibre XVI de Privilegis*. Pergamí n.º 308. La Ciutat degué reparar lo que restá del casal. Autorisá l'escriptura el Notari Onofre Coma, als 20 Novembre de 1573.

(13) Id. *Llibre VII d'Acorts*.

les hores contínues, no cuydant més que de fer pagar els salaris als alumnes ⁽¹⁴⁾.

No faltan, de temps poch posterior als que ens ocupen, algunes capitulacions referents a encarregar a algú la comanda del Estudi o escoles de la present Ciutat. Un d'aquestos documents es de 23 de Setembre de 1581, y en ell s'estableix que, desde el dia de Sant Lluch a un any, un tal Galcerán Coma, batxiller, s'encarregaria de l'ensenyança, assignant-seli les deu lliures de sou, aleshores acostumades donar per la Ciutat a tal servey, més les cinch lliures que donava el Bisbe y les cinch del Capitol. També se li concedia el llegat de 10 sous, deixat en testament per un tal Bartomeu Font, autorisantse'l per cobrar 24 sous *de quiscun gramátich qui volrrá dir gramática, lógica, poesía, retorica*, y altres 12 sous *de quiscun studiant qui volrá aprendre de legir*. En compensació de tants bells salaris, mossen Coma prometia tenir-se *be y diligentment en lo regiment y exercici de dit estudi e que legirá en dit estudi per dit temps gramatica poesia lógica e retorica e instruya los studiants en sciencia y practica y bons costums. E que durant lo dit any ningú puga legir ninguna manera*

(14) 30 Agost de 1574—A. M.: *Lib. VII d' Acorts*,

d'arts en la pressent Ciutat de Vich ni parrochia ni mostrar de legir a xichs sens licencia primerament obtenguda dels magnífichs consellers e de dit mestre. E fara practicas en dit estudi als studiants necessaries. E conduira per lo regirment y exercici de dit studi un batxeller abil a suficient a coneguda dels magnífichs consellers. E fara continua residentia en la present Ciutat de Vich per dit temps o saltim fins a la festa de Sant Michel de Setembre e de aquella nos partira sens licentia demanada y obtenguda dels Consellers de dita ciutat. E si se absentara de dita Ciutat sens licentia de dits magnífichs consellers que dits senyors consellers puguen ferli notar los dies de sa absencia y les lissons haura faltat y de dits dies y lissons ne haura a fer esmena lo que sia just y a dits consellers aparra. E legirà fins a la festa de Sanct Michael de setembre en dit studi les lissons necessaries. E los dies de festa legira alguna lisso de evangelis o epistoles de Sanct Pau o del Psalteri de davit lo que coneixera esser més util y necessari per los studiants conforme al memorial li sera donat de dites lissons y fent lo contrari los demunt dits concellers li puguen fer apuntar com demunt sta dit. E més volen los dits magnífichs concellers que les feries que son en-

tre any so es de la festa de Sanct Thomas fins al dia ninou y de aqui enlla lo dit mestre haia de legir y del dissapte del ram fins a la darrera festa de pasca y de dita enlla baia legir dit mestre en dit studi y en tot lo dit any no puga fer mes festes.

Seguien després altres disposicions, respecte a l'anyada que devien pagar els estudiants y manera de fer efectives les quantitats, acabant els Concellers per quedar-se la facultat *de traure lo dit mestre de dit studi totemp que no servis lo dit offici com deu*, pagant-sel a prorrata del temps. ⁽¹⁵⁾

Poch diferent resulta esser, comparant-lo ab l'anteriorment extractat, el contracte que's feu, a 15 de Setembre de 1585, entre els Concellers y Joan Maranges, *bacheller en arts de la vila de Livia terra de Cerdanya*. ⁽¹⁶⁾

Per més que en algú dels sínodes del temps se feya referencia al compliment de les disposicions tridentines en general, no per aixó tirava endavant la pertanyent a la creació del Seminari vigatà. Els Bisbes o no s'ocupa-

(15) C. F.: *Manual XXX del Not.* Joan Torra.

(16) C. F.: *Manual XXXVII*, de Torra. En 1597, fou mestre un Miquel Peyró, de qui's parla en l'acta del Concell, de 22 de Juliol, ja que dit mestre s'oferia a fer conduir l'aygua en les fonts públiques de Vich. Com veurém, aquest professor surt encara en anys posteriors (A. M. *Librex d'Acorts*.)

ven d'aquest afer, o dedicaven les preferencies al Estudi. El Pedro Jaime se mostrá bon protector de l'institució docent, ja desde el principi del seu pontificat. A 19 de Setembre de 1589, com els mestres de l'Estudi pretinguessin que se'ls confirmés en el càrrech que havien exercit *molt be y ab diligencia*, alegant la rahó de que no perdessin els 50 ducats que donava el Bisbe, els Concellers manifestaren sa voluntat de que's fessen noves oposicions, si be ab la restricció de fer en aquest punt lo que el Bisbe cregués més convenient. ⁽¹⁷⁾, Intervingué també el Bisbe en la dissensió que havían promogut els partidaris del mestre Jaume Clota y els de un T. Jolis, disgustantse el Prelat y manifestant que perdía la voluntat de fer be a l'Estudi y donarli una pensió. Sembla que el dit Clota no complía prou be les seves obligacions, ja que's feya suplir per un fill seu y tenía un ajudant que, segons l'acta del Concell, de 2 de Mars de dit any, *no sab llegir*. Aquest assumpte motivá una entrevista entre el Prelat y els Concellers, sostenint aquell que deuria anarse en més cuydado en escollir el personal al que deuria pagarse millor ⁽¹⁸⁾.

(17) A. M. *Llibre IX d'Acorts*.

(18) Id. id. Actes de 2 de Mars de 1590 y 12 de Julio de 1591.

En qüestió d'apujar el sou, als 25 d'Agost de 1591, el Concell parlava de que's donguessin anyalment 20 lliures, per afegir a les deu que ja hi havien consignades de temps antich; determinantse sollicitar que el Capítol apujés la quantitat de 5 lliures, ab que contribuía, arribantse a parlar de que no s'admetés tal quantitat si no s'apujava, per més que com a represalia s'obligaria a pagar salari del mestre als doméstichs y criats dels canonges, que, de temps immemorial, estaven exempts de tot gasto. El Concell parlava també de que deuría constituirse Rector y porter en l'Estudi. ⁽¹⁹⁾

Te de correspondre a aquestos anys la redacció d'uns «Capítols e ordinations fetes, e ordenades per los magnífichs senyors Concellers de la ciutat de Vich los quals manen se observen y guardan en lo estudi de la present ciuat, tan per los mestres que lligen com per los estudiants qui allí studian sots les penes en

(19) A. M. *Llibre IX d'Acorts*.— Sembla que correspondrà a aquests temps una instància, sens data, que feya al Concell un tal Joan Gaspar de Prat, en la que insistia sobre la decadencia de l'Estudi, a causa del mal govern y dels esvalots dels estudiants, no bastantli pas l'ordre del Rector y del porter que havien establerts. L'instància sostenia que hi havia gent que no volentse conformar ab la voluntat del Bisbe, maliciosament volia remoure els professors, els quals no volien pas esser remoguts sens consentiment del Bisbe que tant mirava pel be de l'Estudi. (A. M. *Lligall de l'Universitat*.)

ditas Ordinations assignades y contingudes y de nou si sera menester y per dites magnificencies o per lo Senyor Rector de dit estudi, qui vuy es o per temps sera en correctio de dits studians ajustades, etc.

Aquest curiós document está dividit en quinze articles que, per sa llargada, no copiarem y ens limitarem a extractar. El primer se dirigeix a fer que els mestres compleixin be son càrrech, mirant, no sols el profit científich, sino el moral dels alumnes. L'article según consigna els dies de vacances que deurien ferse durant el curs, essent aquelles del dissapte de Sant Tomás apóstol fins al dilluns de l'Epifania exclusiu, del dijous llarder fins al día de cendra, y el dissapte de Passió fins al dilluns de l'Angel. La ordinació següent inculca als escolars l'obediencia y respecte als mestres; essent curiós el vinent, en el que es diu que el mestre podia posar en els ceps o en presó, per medi del porter, als estudiants de gramática indisziplinats, pels quals, si no obehien encara, se requiriria al fiscal del senyor Bisbe perquè ordenés a l'estudiant lo que fos convenient, divent el castigat satisfer un ral al fiscal per la seva intervenció. L'article quint mana que no's permetessin indecencies en les diades de Santa Caterina, Sant

Nicolau y Carnestoltes. L'article sisé tracta del batxiller, que tindria per ajudant el mestre major de gramática; divent aquell estar a les ordes de aquest, respecte a lliçons, autors y hores d'estudi. El que segueix consigna que no deuría permetres ser fora de l'aula, en hores d'estudi, a cap estudiant. L'article octau prohibeix suspendre o intercalar descans a les hores d'estudi; advertintse al mestre major que deuría estar dugues hores al matí y dugues a la tarde, procurant les lliçons. L'article nové, mana que cessin les lliçons que sobre el Concili Tridenti, l'Evangeli y les Epístoles de St. Pau, hi havia costum de donar, tota vegada que sols eren útils als alumnes que volien ser eclesiástichs, als quals el mestre batxiller llegiria dites materies solsament els dissaptes. Seguidament les ordinacions tracten de que el mestre major, en les dugues hores del matí, rebría les lliçons, llegint de Ciceró y de Vigili, fent una lliçó de cada un d'aquestos autors, alternativament, y mirant que els alumnes sapiguessin els noms, verbs, y frases de dits autors. Les dugues hores de la tarde deurien començar prenent la lliçó *de cor* dels estudiants, llegintse també una lliçó de sintaxi d'Erasme: fentse práctica ordinaria y una composició o epístola sobre la lliçó de

la predita sintaxi. L'article dotzé adverteix que, desde Pasqua fins a St. Lluch, deuría llegir-se l'accent de l'Antoni (Nebrija), havent els estudiants de fer exercicis sobre la calitat de les silabes. Immediatament consigna que els estudiants deurían fer exercici ordinari de parlar en llatí, podent el mestre penar *usque ad flagra*, si no complissen. L'article catorzé, ordena que el porter procuri enterarse de la rahó que hi hagi, quan algún estudiant falti dos dies en la setmana, fentne relació als mestres. El darrer article dona a entendre que, ja que en la casa de l'Estudi hi vivia el mestre: que aleshores era Mossén Eudalt Vinyes, aquest cuydaria de que les portes s'obriessin y tanquessin en les hores convenients, divent igualment encarregar-se de que en l'hora de la lliçó ningú ocasionés destorb. El mestre dels minyons deuría cuydar de que, una vegada tancada la porta pel mestre major, no degués intervenir més en dita casa.

En aquestos capitols, com sabem, hi va consigna't que als Estudis de Vich sols s'hi cursava gramática y retórica y en algunes temporades lógica; essent ben digne de nota el fet de que no es consignessin vacances durant l'istiu, y si també l'us de mides coercitives, tals com el cep, la presó, els açots, per obligar

als escolars a que complissin el seu deure ⁽²⁰⁾.

Degut a iniciativa del Bisbe Pedro Jayme, fou sens dubte apujada la soldada del mestre de gramàtica. A 4 de Setembre de 1598, se feu comanda de l'Estudi de lletres de la Ciutat, al *magnífich senyor Raphael Clota, doctor en arts y medecina, ciutadà de Vich*, qui compliria son càrrech per terme d'un any, cobrant 30 lliures, además de 24 sous que pagaria cada alumne. Ell deuria costejar la paga de l'ajudant, y per lo vist, tindria a les seves ordres un tal Miquel Peyró, qui's cuydava dels estudiants petits, divent *tenir compte que stiguen quiets y studien*, especificantse que deuria ajudar a passar y cuydar *dels minyons de llegir* y, quan hagessen d'anar a les processons, anar ab ells, fentlos arrengeclar, a dos chors, pera que cantessin *ab l'orde y socego que conve*. Els noys, que apendrian a llegir ab el Peyró, li pagarian 3 sous per escriure y 3 per apendre de contar, *sens haver de fer cap paga* ni al Clota ni al porter ⁽²¹⁾.

Ab motiu de la supressió de les canòniques no catedralicies, hi hagué intent d'aplicar les rendes, de les pertanyents al bisbat de Vich, a objectius poch relacionats ab la

(20) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

(21) C. F.: *Manual III de Joan Torra*.

diócesis. La conveniència de salvar algunes quantitats á profit de lo que era de major interès pels vigatans, fou causa de que, en 1594 y 1595, se pogués sovint el desitg de complimentar el decret tridentí, respecte a l'erecció de Seminaris ⁽²²⁾. Si aixó fou dit seriosament o consignat com una excusa no resulta pas ben clar dels documents contemporanis. El Capítol y la Ciutat sembla que en aixó no hi jugavan pas tan netament, com volia el Bisbe.

Succehí en la Seu Vigatana al Pedro Jayme el Dr. Joan Vila qui, en 1597, s'oferia al Concell per subvencionar una cátedra de filosofia, senyalant a aquest objecte una quantitat anyal, sapiguentse encara que estigué en tractes ab un professor de Barcelona, per que se encarregués de donar la lliçó. El curt pontificat de dit personatge impedí que's tirés endavant l'establiment de la cátedra de filosofia; pero l'impuls contribuí, sens dubte, a que la Ciutat y el Canonge Sacrista, Segimon Ferreres, tiressin endavant, conforme sabem per l'acta del Concell, del 2 y 16 d'Octubre del dit any 1597. El dit Canonge y el Cabíscol, Bartomeu Feu, foren generosos per tal fundació; vegentse que el Concell de Vich, hi destiná també 40 lliures anyals de la Pia Almoy-

(22) NADAL: *Episcopologio de Vich*, págs. 127 a 131.

na, per lo que's parlava de lograr autorisació de l'Ordinari o un permís papal per canviar, en favor de l'Estudi, uns bens que estavan destinats als pobres de la Ciutat (23).

Als 29 d'Octubre del mateix any 1597, se feu tracte ab un tal reverent senyor Mossén Mateu Orri, diaca, de la vila d'Olost, *en arts y sacra Theologia Bacheller*, sobre *legir un curs de Philosophia en lo Studi de la Ciutat de Vich*, pel temps de dos anys, que començarian als 3 de Novembre, *interpretant Aristotil ab los comentaris de Vileta legint dos lliçons quiscun dia, ço es lo primer any tres hores demati y tres hores apres migdia y totes les dites hores ensenyara los studiants ab lliçons scrits y practicas y altrament en lo millor modo y forma que pora y es acostumat. E tindra conclusions y exercicis los dies y la matheria que los dits Senyors Consellers o llurs successors ab interventio del Illustre y molt Reverent Senyor Anthoni Joan Masmitja preuere doctor en sacra theologia rector de la yglesia de sancta Maria de Seua ordena-*

(23) A. M.; *Llibre X d'Acorts*.—En l'acta de 19 de Juli del mateix any, hi ha les instruccions que el Concell donava al seu sindich, Joan Antich Canals, perquè s'oposés a la desmembració del bisbat de Vich. En la instrucció octava el Concell feya notar la necessitat de l'Estudi y la pobresa en que's trobava, y que sens dubte'l gravaria la separació de les contrades que s'atribuhían al bisbat de Solsona.

ran y en tot lo dit temps de dos anys no faran ferias sino los dias de diumenge y festes manades colre per la Santa Iglesia en la ciutat de Vich y los dies de les festas dels sants doctors de la Santa Iglesia y encara los dits diumenges y festes feriades com es dit legira una hora demati en quiscun de dits dies ço es de set a vuyt hores, ço es lo primer any del principi de coresma fins a tots Sants Philosophia Moral y en tots los dels dies feriats del segon any los metheoros o de generatione et corruptione o de anima o de celo. L'Orri cobraría 80 lliures cada any; la meytat d'elles a càrrech de l'Almoyna General ⁽²⁴⁾ de la Ciutat, pagant encara el Canonge Ferreres 27 lliures y mitja, y les demés el Senyor Cabíscol, Bartomeu Feu, abonantse per mitjes anyades, o sia, per Nadal y per Sant Joan de Juny.

(24) S'enten per Almoyna General una piadosa institució fundada ja avans del segle XIII, per en Pere de Guardiola y molts altres ciutadans, fundació que tenia per objecte socorrer als pobres de Vich en les seves necessitats, y que havia anat creixent ab el temps, estant baix la tutela y administració dels Concellers. Al agregarse la Ciutat de Vich al domini reyal, en 1450, el monarca Alfons V donà perpétuament, en lliure y franch alou, totes les rendes, alous, y senyorius directes que el Rey tenia y li perteneixien en la Ciutat, parroquia y llochs units de Vich. Aleshores l'Almoyna General succehí al Rey en la percepció de dites rendes, rebent solsament les de la Ciutat, ja que n'hi havia d'altres que la batllia real s'havia fet seves, fentse reconeixer delmes y provinences de molins y altres possessions per l'estil. El Concell de Vich aleshores reclamá al

El professor rebrá ademés un ducat de cada estudiant, per any, exceptuant de dita paga y de la de satisfer un ral al porter, a determinats joves, que vivían en casa dels dits Ferreres y Feu y en les d'en Francesch Bergadá y de'n Jaume Bosch y de Fontarnau, ja que aquestos dos darrers s'obligavan a fer la *despesa de menjar y beure y servici de casa y llit* a Mossén Orri, qui els satisfaria 30 lliures cada any ⁽²⁵⁾.

Rey, perque se li adicionessin aquestes rendes y altres que's consideravan ja com a perdudes. Dita Almoyna General, arribá a tenir com a rendes fixes les que provenien d'unà curia o escrivania pública, dita de l'Almoyna, y ademés lo que podia treures de dos forns de coure pa ab ses cases y una porció dels delmes y censos, el producte d'alguns laudemis o foriscalpis, encarregantse de satisfer un censal al benifet de Sant Martí de nostra Catedral. Aixís alguns anys arribá a recollir líquides prop de 700 lliures que, com veurém, foren aplicades a l'Estudi General o Universitat Literaria, quan aquesta va esser ben fonamentada.

(25) C. F.: *Manual LXIV* del notari Joan Torra.

V

L'any 1599 es memorable en l'història de l'Universitat vigatana, ja que ha de ser considerat com el de la seva efectiva fundació.

Havia entrat per bisbe de Vich el Doctor Francesh Robuster y Sala, qui's trobà, ja al principi del seu pontificat, ab l'herència poch falaguera de la creació del bisbat de Solsona y desmembrament de una part de lo que havia sigut sempre diòcesis vigatana. Contra tal desmembració havian protestat inútilment el Bisbe antecessor y, sobremanera, el Capítol y la Ciutat. El nou Prelat, en ses relacions ab la Ciutat, parlava de obtenir que les rendes de algunes abadies suprimides en el bisbat devia mirarse que fossen aplicades a la

fundació del Seminari, y, per més que s'havia tractat diferents vegades d'aquest afer, no s'havia pogut lograr res. Les actes del Concell municipal vigatà donan indici de les gestions que's feren, en 1599, en que s'aprofità la circumstancia d'haver vingut el Rey Felip III a Barcelona y haver convocades Corts pel mes de Maig. El Capítol envià per son síndich a les Corts el canonge Anton Vila, y el Concell elegí son síndich en la persona de Mossén Joan Codina, a qui, entre les instruccions que se li donaven, ab la data de 1 de Juny, hi havia la concebuda en aquestos termes: *Item demanera privilegi de poder graduar los studiants del studi de la present ciutat en tots los graus y en totes les facultats ques legiran en dit studi* (1).

(1) A. Mun.: *Llibre X d'Acorts*.—A 20 d'Abril, els Concellers parlaven de alcançar del Papa apliqués alguna renda perpétua y per pagar els salaris dels *mestres que fan curs de filosofia* y altres facultats, dientse també que s'hauria de mirar que el Papa facultés al Bisbe per fer tal aplicació. Entre els papers del *llogall*, conservat en el matetx Arxiu, y contenint documents referents a la Universitat, hi ha un plech que sembla esser un dels plans emparaulats, en aquest temps, per mirar de trobar arbitris de que's paguessin els mestres de l'Estudi, valentse de una part de les rendes de la Pia Almoyna, de que eran administradors els Concellers de la Ciutat, y lo mateix per aplicar les rendes dels priorats de Manlleu, Sant Marçal y Sant Llorens del Munt, del benefici de Sant Lluch y Blay que administrava l'Almoyna dita de *Torrents*, de la Catedral, el benefici de *corpore Christi*, el de'n Galcerán de Sant Julià y el de

La demanda aquesta resulta esser la que fa quatre, d'entre les catorze del memorial dirigit al Rey, estant redactada en aquestos termes: *Item com lo studi general de dita Ciutat se haja comensat a llegir dos cursos de Philosophia y se entenga, migensant lo auxili y favor de nostre senyor, en procurar, no sols ques continue, pero encara ques lligen en ell altres facultats, per lo ques veu que la terra es molt apta per al exercici de les lletres y ha de redundar en molt gran benefici utilitat y profit de tota aquella terra, supplica perçó á vostra Magestat dit sindich sia de son Real servey ferlos mercé y concedir y atorgar privilegi de poder graduar los studians que en dit studi general hoyran en tots los graus y facultats que en dit studi se llegiran.. Ab la data de 26 de Juny, del mateix any 1599, el Rey Felip III, al respondre a totes les demandes que se li feyen, otorgá bona part de lo que se li demanava, satisfent a la suplicació del Estudi ab aquestes paraules: *Plau a sa Magestat que pogue graduar los studians en arts y Philosophia tantum* (2).*

Sant Martí, els quals dos darrers eren sots el patronatge dels Concellers. També's parlava de demanar permís pera recollir algunes pensions sobre rectories del bisbat, que *eren pingües y de bona valor*.

(2) Arx. Mun.: Vol. VIII de Privilegis, fol. 338. A 12 de

Potser influí en la fàcil acollida que el Rey feu a certes demandes de Vich, la necessitat de treure's de devant les altres, relacionades ab la disgregació de part del bisbat de Vich, fet que motivava contínues súpliques a la Magestat, y que aleshores era ja casi impossible poder satisfer, tota vegada que s'havia ja constituït el bisbat de Solsona.

Fos com fos, els Concellers, que havien lograt ab poch esforç el privilegi de graduar en humanitats y filosofia, degueren, desde aleshores, preocuparse en millorar l'ensenyança, que s'havia donat fins aleshores en l'Estudi.

La càtedra de gramàtica, que podia considerarse dividida en dues aules (l'una de primeres lletres o d'ensenyança de llegir y escriure, y l'altra comprenent la gramàtica y retòrica), va experimentar els efectes del privilegi real. Desde 5 d'Octubre de 1599, els Concellers s'ocuparen diverses vegades de la provisió, donantse en les actes municipals els noms de un tal Mossén Joan Vinyes, de un Pedro Alfonso, portugués, den Bartomeu Bertrana, y den Rafel Pelegrí, essent aquest der-

Juliol, el síndich, Joan Codina, avisava al Concell de que s'havien tancades les Corts y ell tenia ja firmat el privilegi de quatre capitols que havia obtingut. (*Llibre X d'Acorts*).

rer el que definitivament obtingué el càrrech ⁽³⁾. A 3 de Novembre següent, «la cadira de gramática o estudi de lletres», s'encarregá a l'esmentat Rafel Pelegrí, batxiller en arts y filosofia, rector de Sant Martí Sesorts, qui deuría cercarse un ajudant per ensenyar de llegir, de escriure y fer comptes, cobrant 30 lliures del Concell, comprenenthi 5 que donava el Bisbe y altres tantes del Capítol, además de 10 sous d'un censal fundat per un tal Bartomeu Font, y encara uns 24 sous que satisfaria cada concurrent. El dit batxiller Pelegrí, deuría llegir gramática y poesia, instruint als alumnes «en sciencia práctica y bones costums.» El curs duraria desde el dia 18 d'Octubre, festa de Sant Lluch, fins a Sant Miquel de Setembre de l'any següent, advertintse en el contracte que en «lo dia de festa llegirá alguna lliçó de Evangelis Epistoles de Sant Pau o del Psalteri de David lo que conexasa esser mes útil als estudiants, ço es dues lliçons una per los principiants y altre per los provecetes y los dissaptes de set a vuyt hores llegirá una lliçó del Sagrat Concili de Trento» ⁽⁴⁾.

L'any següent el càrrech del Estudi fou

(3) Arx. M.: *Llibre X d'Acorts*.

(4) C. F.: *Manual V de Joan Torra*.

fet al «molt Reverent senyor Michael Toran-
dell prevere, mestre en arts y doctor en Sacra
Teologia de la Illa de Mallorca,» firmantse la
capitulació el dia 31 d'Octubre del dit any
1600 ⁽⁵⁾.

En 1601 y 1602, hi ha una efectiva deci-
sió per millor l'ensenyança d'humanitats, es-
sent el Bisbe Robuster, el qui mostrá desitg
de fundar una cátedra de retórica, que deuría
separarse de la de gramática. Aleshores fins
se pensá en establir un impost sobre les pa-
roquies que tinguessen bones rendes, iniciant-
se negociacions per demanar la competent
autorisació al Rey y al Papa, cosa que defini-
tívament no tirá endavant.

Fou en virtut d'aquestes bones disposi-
cions que, en 1601, trobém ja dividida en
dues, la cátedra de gramática. El dia 18 d'Oc-
tubre, els Concellers contractaren «la primera
Cáthedra de gramática ço es la major nova-
ment erigida o mes verament així de nou ano-
menada,» encarregántsela a un tal «Senyor
mossen Michael Clanxet, clergue del loch de
Capellades, bacheller en arts, qui en lo con-
curs sobre açó donat per molts doctors, en
açó per dits Senyors concellers deputats es
stat judicat per mes habil que lo altre oppo-

(5) C. F.: *Manual VIII de Joan Torra*.

sant en dita Cathedra.» El Clanxet s'obligava per un any, desde la diada de Sant Lluch, a llegir y interpretar cada dia, de set a vuyt del matí, Virgili; y de vuyt a nou, ensemps ab el professor de la segona cáhedra, «fará donar y oirá liçons de cor,» divent encara una hora mes tart, «legir Erasmo de construccione.» A la tarde devia llegir Terenci y epistoles de Ciceró, pel temps de un hora cada cosa, començant a les dues; tenint además, de quatre a cinch, donar composició d'una epístola, o fer práctica sobre la composició d'aquesta.

Y no sabém si, perque no estés ociós, el mateix lector devia, de més a més, aprofitar els diumenges y dies festius per donar una lliçó sobre els Sants Evangelis. S'hi concedí festa desde el dia de Sant Tomás fins als Reys, del diumenge de Rams al de Pasqüetes y de Sant Miquel de Setembre al dia de Sant Lluch. En paga el Clanxet percebria 140 lliures, per quarts parts vençudes, sens tenir dret a altre salari, quedant per aixó pels Concellers la quantitat que s'exigia a cada estudiant, les cinch lliures que donava el Bisbe y les cinch del Capitol y els 10 sous de la fundació del Bartomeu Font, que fins aleshores percebia el mestre major. Els estudiants que apendrien

de llegir no devien pagar res tampoch al dit Clanxet ⁽⁶⁾.

La càtedra segona de gramàtica, en igual diada, se conferí al venerable Mossén Pere Pau Guiteras, clergue de Vich. Aquest, comensant a les set del mati, devia llegir y interpretar *colloquis*, fent pràctica de conjugar, declinar y fer conveniencies; a les vuyt, junt ab el mestre major, faria donar y oiria les lliçons de cor dels estudiants, acabant a les nou. De una a dues de la tarde, llegiria *Anthoni* (Nebrija), de dues a quatre repetiria el donar y oir de cor les lliçons dels estudiants, y de quatre a cinch tornaria a declinar com el matí, cosa que deuría fer també de set a vuyt hores del matí, en les festes. Faria vacacions per Nadal, Pasqüa y per Sant Miquel de Setembre, rebent la paga de 60 lliures,

(6) C. F.: *Manual VIII de Joan Torra*. D'aquest Miquel Clanxet consta que fou mestre de l'angelich vigatà Miquel Argemir, venerat en els altars ab el nom de Sant Miquel dels Sants. Se sab que el tal professor, per ordre del pare del Sant, que era el Notari Enrich Argemir, va açotar a dit nin benhaurat, quan per segona vegada se'n volgué anar de penitent al Montseny. Parlant d'aixó, diu el biògraf, Fra Joseph de Jesús Maria, qui escrivia en 1686, que *su maestro Miguel Clanxet al dia siguiente se los dió (los azotes) públicamente en el Aula delante de todos los condiscipulos, los quales recibió con rara paciencia y alegría, sin resistirse ni excusarse (Vida del Venerable, p. 22)*. Sant Miquel aleshores havia de tenir de 10 a 15 anys.

en quatre parts, per trimestres vençuts (7).

Al Clanxet se'l torná a contractar per la *Primera Cathedra*, als 2 d'Agost de 1602, en que també la segona fou adjudicada al Guiteras (8). A 23 d'Octubre de 1603, se feu nova escriptura ab el primer, per mes que no ab el segon, que fot substituït per un clergue del bisbat de Girona, parroquia de la Pinya, anomenat Miquel Serrat (9).

La secció de filosofia en l'Estudi, com deya la demanda del privilegi real, estava ja dividida en dos cursos. Hem vist un contracte «per legir un curs de Philosophia en lo studi de la Ciutat de Vich», datat a 23 de Juliol de 1599, pactat entre els Concellers y «lo molt Reverent Senyor Gaspar Ponti prevere, doctor en arts, rector de la parrochial Iglesia de Sant Martí de Centelles». Les condicions del acort difereixen poch de les extractades, de 1597. No's parla del comentari del Vileta, ni de la lliçó dels dies de festa, decidintse que la paga seria de 80 lliures anyals, de les quals ne donaria la meytat el Bisbe Robuster, que els Concellers cuydarien de fer efectives (10).

(7) C. F.: *Manual VIII de Joan Torra*.

(8) C. F.: *Manual IX de id.*

(9) C. F.: *Manual XI de id.*

(10) C. F.: *Manual V de Joan Torra*.

Aquest tracte degué ser completat per altre, de 25 Setembre del mateix any, en virtut del que el «curs de Philosophia» fou confiat al «Reverent Senyor Mossen Joan Ferrer clergue bacheller en arts y licenciado en Sacra Teologia en la Universitat de Salamanca, de la vila de Santa Coloma de Queralt.» Potser la recisió del tracte del 23 de Juliol, fou per causa del Bisbe, ja que en el nou acort no's parla d'ell, y's tornen a mentar les quantitats donades pels canonges Sacrista Ferreres y Cabiscol Feu ⁽¹¹⁾. Per cert que aleshores no tardá en estancarse la subvenció per mort del Sacrista, posant en majors conflictes al Concell, que devía anar carregant ab les despeses de l'Estudi. En les actes del Concell, de 9 de Juliol de 1599, s'havia tractat de la concordia, a punt de firmar, sobre el llegir un curs de filosofia el Dr. Pontí: y el 29 de Setembre següent, s'aludia a les capitulacions ab Mossen Ferrer, dient el Concell que s'hauria de començar a plantejar la càtedra d'aquest darrer, ja que altrament seria en va el privilegi que havia obtingut la Ciutat de poder graduar ⁽¹²⁾.

A 23 desembre de 1601, el curs filosófic se confia al «Reverent Fra Cyrillo Ximenes,

(11) C. F.: Id. Id.

(12) Arx. Mun.: *Llibre X d'Acorts*.

doctor en arts profés de l'Orde de Nostra Senyora del Carme,* qui per aixó tenia autorisació del Pare Provincial. El document explica que l'elecció va ferse per concurs, en el que hi hagué *altre opposant*, y que la paga seria de 80 lliures, que donarian els Concellers, més el ducat que pagaria cada estudiant (13).

(13) C. F.: *Man. VIII de Joan Torra*.

VI

Obtingut el Privilegi de l'any 1599, faltava posarlo en execució. Als 30 d'Octubre de 1602, el síndich, Joan Codina, feya relació de que, en virtut de les facultats que li havian sigut conferides, als 14 de Setembre anterior, havia obtingut una carta del Llochtinent, que ho era l'arquebisbe de Tarragona, Dr. Joan de Terés, dirigida al Concell de Vich, datada als 19 d'Octubre, en la que dit Llochtinent, fentse càrrech de lo que demanava el Concell vigatà, autorisava perquè poguessin graduar-se els estudiants de filosofia en l'Estudi de la Ciutat (1). Com que el curs era ja començat, degué guardarse per l'any següent la reglamentació del Centre docent vigatà.

(1) A. M.: *Llibre XI d'Acorts*.

Per aixó el Concell, als 20 d'Agost de 1603, escollí al Conceller en Cap que proposava que, acabant per la diada de Sant Miquel de Setembre la tasca dels mestres d'estudi, resultava que la Ciutat s'havia enderredada de 200 escuts, al sostenir y costejar les aules de gramática, lo qual era ben gravós, per quant la Ciutat sostenia ja als mestres de filosofia. El Concell determiná y cometé al Dr. Antoni Joan Masmitjá, Canonge de la Seu de Vich, y al Dr. Jaume Clota, además de Mossén Joseph Comalada, prebere, y dels notaris Joan Vinyas y Joan Torra, perquè, juntament ab els Concellers, «pugan fer ordinations per dit Studi y constituir canceller, rector y vicerector y altres oficials per dit Studi y que lo que determinaran y faran y apuntaran sia tornat en Concell qui sobre aixó determinara lo faedor, conforme en los privilegis esta disposat ⁽²⁾.

Als 2 d'Octubre següent, en nova reunió foren presentats els estatuts, segons la redacció que n'havia feta el Canonge Masmitjá, qui havia sotmés son treball al Dr. Clota, reglamentació que fou llegida «al present magnífich Consell la qual après de haver aquell oida sia servit determinar y ordenar lo que li

(2) A. M.: *Llibre XI d'Acorts.*

aparexera en el bon estat y regiment de lo dit Studi. La qual trassa y minuta ensemps ab algunes coses ajustades levades o corregides per lo Magnífich Consell en lo present acte es del tenor següent».

Pensem que n'hi haurá prou ab extractar y donar una idea de tals constitucions. Començan per un proemi, en el que's fa referencia al permís real de 1599, privilegi que no podia tenir lloch sens posar en la deguda forma les persones que haurían de concedir els graus. A fi de lliurar tot germen de dubte en lo que convenia fer, s'havia suplicat al Llochtinent, Joan de Terés, que volgués declarar dit privilegi y ampliarlo, concedint facultats al Concell y Concellers de Vich. El capítol primer tracta del govern y regiment del Estudi; el segon estableix l'existencia de un Canciller y Vice-canciller, càrrech el primer que tocava de dret al Bisbe de Vich, y sos successors y, en cas de Sede Vacant, a l'Ardiaca, y, en últim lloch, al Vicari General del Capítol. Desde el primer moment va escullirse per Vice-canciller al Canonge Reixach, Degá de la Seu, y en son lloch al Doctor més antich del Estudi. La ordinació tercera fa referencia al Rector y sos concellers, y al Vice-rector. El primer seria nòmbat cada

bieni, divent esser persona eclesiástica, canonge de Vich, qui tindria tot el govern universal de l'institució. Al objecte de que aquest tingués al costat persones agradades y de calitat, se designaren els doctors Gabriel Reixach, Gaspar Codolosa y Antoni Joan Masmitjá, preveres, además de Francesch Tudela, Jaume y Rafael Clota, els quals tindrian facultat per conferir graus. Fou elegit per Rector en el bieni que aleshores començava, el Canonge Magistral Antoni Joan Masmitjá, y per Vice-Rector, que deuría ser sempre un beneficiat de l'iglesia de Vich, el Rvnt. Sr. Joseph Comalada, batxiller en arts. La ordinació quarta parla del bedell o porter de l'Estudi, establint els serveys que devia prestar, el qual, segons l'ordinació quinta, tindria com a salari la cantitat de 2 sous, que pagaria cada estudiant al matricularse. El capítol sisé fa referencia als minyons que aprenien de llegir y escriure, els quals no entrarian per la porta gran del edifici escolar, sino per la portadella de casa del mestre, mirant de no fer fressa ni destorbar. L'ordinació séptima tracta de les dues cátedres de gramática, les quals tindrian mestres ab els salaris senyalats pels Concellers y deurían fer aula al matí y a la tarde, tots els dies. El capítol octau mana orde-

nar y establir la primera classe dels principiants, els quals deurían haver fet una classe de llegir y escriure; parlant el nové dels alumnes de la segona classe, dits *provetes*; y el vinent dels cursos d'arts y filosofia. El capítol onzé estatueix la manera de provehir les cátedres de gramática y filosofia; reglamentant l'inmediat l'obtenció dels graus de batxiller en arts, y el tretzé va dedicat als cursos, examens y graus de llicenciat y mestre en arts. El capítol catorze ordena la categoria dels doctors, en els actes públichs y en dit Estudi; tractant el quinzé de la festa que's faria el día de la publicació de les ordinacions y que's fixava que fos el día de la solemnitat de Sant Lluch, en la qual hi havia al matí, missa solemne del Sant Esperit, celebrada en l'iglesia de la Rodona, ahont s'hi acudiria ceremoniosament desde la casa del Estudi, tornant a ella, una volta acabat l'acte religiós. En la mateixa diada, després de menjar, tornaria tothom al Estudi, ahont els oficials del mateix, devant dels Concellers, doctors y personatges religiosos, farien acceptació de les ordinacions; aixecantne acta el secretari de la Ciutat, en poder del qual deurían ferse també totes les graduacions y actes del Estudi. El capítol setzé tracta de la forma del jura-

ment, usat al pendres els graus, segons la fórmula que era de costúm en el Cap. LXX de les ordinacions del Estudi de Barcelona. El capítol disset, tractava de la forma de la Professió de Fé, que farien els graduandes. segons la usada en el Cap. LXXII de les ordinacions del Estudi de Barcelona. De tot això n'aixecà acta el notari Joan Torra ⁽³⁾.

En la reunió mateixa en que s'aprobaren les estractades ordinacions, se parlà de que's facultava al Conceller en Cap, per dirigir les obres necessaries en l'edifici del dit Estudi; ahont s'hi construiria una aula, dalt del porxo gran, destinada als principiants de gramática. També se facultà als Concellers per contractar els mestres de gramática d'aquell any ⁽⁴⁾.

Tot se feu com s'havia proposat, no faltant l'aludida festa d'inauguració, en el día fixat. Als 30 d'Agost de l'any 1604, debían ja ferse noves aclaracions als estatuts; determinantse pel Concell que la Ciutat, de consentiment y votuntat del Rector y doctors agregats a l'Estudi, o per vot de la majoria d'ells, els precitats Concellers tinguessin dret de donar les cátedres, tant de gramática com de filosofia; als professors que ja les havían servides en

(3) A. M.: *Llibre XI d'Acorts*.

(4) A. M.: *Llibre XI d'Acorts*.

altre any o bieni, després de fetes oposicions y probat que les havian tingudes bé, si meresquessen esserhi confirmats; limitantse aquest dret dels Concellers a sols els catedràtics ja indicats, pero no a altres persones. En virtut d'aquest acort se modificavan les ordinacions primitives del Estudi, en son capítol onzé, que volia que cada any se havian de donar per oposició les cátedres, tan de gramática com de filosofia. També el Concell buscá la manera de que els estudiants pobres, que no podian sustentarse, poguessen, com els que tenian facultats, entrar en l'Estudi (5). També, als 20 de Janer de 1612, se determinava fos complert el Privilegi Real de Carles Emperador, y de sa mare Joana, respecte l'exclusiva de l'ensenyança a Vich.

La deria dels Concellers en aquestos temps era ben manifesta en favor del Estudi, al que s'anava ja donant el nom de *Universitat Literaria*. L'assaig d'atribució de part d'Almoyna General a la càtedra de filosofia, encara que trobava oposició en molts habitants de la Ciutat, debía convenirse en que era un gran subsidi, si s'apliqués ampliant els cursos y establirne de nous. Als 30 de Juliol de 1615, el Concell, a proposta del jurat

(5) Id. id. id.

Joan Ribot, tractava de destinar els fruyts de l'Almoyna General, avençant que's podrian conmutar en els Estudis, lo qual se deya que seria molt convenient, perque aixís se podrian posar dúes cátedres de filosofia y altres de teología, lo qual seria ajudar als fills de pares pobres de la Clutat, els quals podrian aixís fer sos estudis y convertirse en persones de profit, ab lo que els pobres ne serían més ajudats, y en els monastirs vigatans sempre hi haurían persones graves que preindrian les cátedres y, a la vegada, abundarian els estudiants de la present Ciutat ⁽⁶⁾. Encara que en aquesta sessió no's decidí res definitivament, de totes maneres se doná un pas en pro de l'aplicació de les rendes a l'Estudi.

Aquesta aplicació fou obra del bisbe Fra Andreu de S. Jeroni, qui, a 8 d'Agost de 1618, atenent la suplicació dels Concellers, administradors de l'Almoyna, convertí les rendes y les commutá a usos de l'Estudi General, manant als enfiteutes y redituaris que les entreguessen als Concellers y aquestos al Estudi ⁽⁷⁾. Se considerava que la renda de l'Almoyna redituava 510 lliures catalanes, que s'aplicarían al pago de sous de catedràtics y

(6) A. M.: *Llibre XII d'Acorts*,

(7) A. M.: *Vol. 19 de Privilegis*, fol. 290 ver.

del Estudi, ja que la Ciutat no tenia cabals y ab tal aplicació resultarien beneficis per tota ella ⁽⁸⁾.

Se parlà encara d'aquestos assumptes en els Concells del 15 y 27 d'Agost del mateix any. En el darrer, el Conceller en Cap deya que, després que el Bisbe hagué feta la comutació de l'Almoyna General den Galcerán de Sant Juliá, s'havia resolt erigir dues cátedres de teologia y una de filosofia, además de la que ja hi havia establerta; per quals cátedres y la major y menor de gramática y una de filosofia, que ja existían, y al mateix temps pel mestre que ensenyava de llegir y escriure, s'havien senyalat en conjunt uns salaris que pujavan fins a 530 lliures, quantitat que's tenia la confiança de completar ab els terços y lluïmes provinents de dita Almoyna y ab el sou que pagarien els estudiants forasters que vinguessin a l'Estudi; avenintse el Concell a que sufragaria dels bens de la Ciutat tot lo que faltés, que no podian ser més de 30 lliures ⁽⁹⁾.

Ja hem vist que el càrrech de Canciller de

(8) MANUEL RUBÍO Y BORRÁS; *Historia de la Real y Pontificia Universidad de Cervera*; Part I, pág. 51 y 52. Diu aquest autor que la documentació referent a l'Almoyna es avuy a l'arxiu de l'Universitat de Barcelosa.

(9) A. M.: *Llibre XIII d'Acorts*.

la Universitat era exercit pel Bisbe y que fou el primer Rector de l'institució docent el Canonge Masmitjá.

En l'Agost de 1616 y encara en el mateix temps de 1618, era Rector el Dr. Joan Gomfaus, Doctor en teologia y Canonge, essent Vice-canciller el Gaspar Codolosa ⁽¹⁰⁾.

La successió en el rectorat la tenia, en igual mes de 1619 y 1620, el Doctor y Canonge Jaume Bergadá y la Vice-cancelleria del Estudi el Capítular Doctor Joan Gomfaus, ja citat.

Del Agost de 1621 consta que era Vice-canciller el citat Gomfaus, Rector el Doctor teólech y Canonge Onofre Coromina, y Vice-rector el senyor Joan Pau Berenguer.

En 1604 y 1605, degué exercir el càrrech de bedell un tal Jeroni Vilarubí, de qui's conserva un quadern, en que consta lo que havia rebut dels estudiants de gramática, que aleshores pagavan 1 lliura y 4 sous ⁽¹¹⁾. En 1615, al ferse un inventari de Casa la Ciutat, se parlava de *una cota de drap que serveix per lo bedell del studi per los actes publichs de dit studi y altres que aparran als Srs. Consellers*, constant que aleshores exercia el

(10) A. M.: *Cartes enviades*, 1614 a 23.

(11) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

cárrech un tal Joan Lluçia. En 1624, un altre inventari parla de la *porra de plata, la qual te Narcís Pujol, porter de l'estudi*; parlantse l'any següent de l'existència d'un quadre, ab la figura de Sant Tomás d'Aquino, el qual era en l'edifici de l'Estudi; haventhi en aquest mateix edifici una campaneta de coure ab la cúa trencada, un banch ab respalller de fusta, un bufet ab cobritaula de cuyro y la ja citada porra de plata. El Narcís Pujol el trobem exercint la consergeria fins a l'any 1627, en que deya que feya set anys que servia son ofici, demanant que les queixes que s'havien formulat contra d'ell no se resolguessin sens escoltarlo ⁽¹²⁾.

En 1604 y 1605, ensenyava de llegir y escriure en l'Estudi el ja citat avans, Miquel Peyró, qui aleshores dirigia una comunicació als Concellers, queixantse de que els ciutadans de Vich no obligavan anar als seus fills a l'Estudi, ans els tenian ab uns capellans, lo que feya que solament tingués uns vinticinchs noys y no pogués viure; per lo que demanava llicencia per tornar a sa patria, després d'haver servida la Ciutat sens estipendi, acabant per suplicar li donguessin alguna canti-

(12) A. M.: *Papers de l'Universitat*.

tat per fer el viatge fins a la seva terra ⁽¹³⁾. Degué succehirlo Mossén Pere Vilalta, qui també's queixava de la competència que se li feya, contra els privilegis de l'Estudi ⁽¹⁴⁾. En 1615 el suplía Mossén Galcerán Mensa. En el concurs, de 5 Octubre de 1618, fou elegit Mossén Pere Vilalta, ab salari de cent lliures ⁽¹⁵⁾. A 12 d'Agost de 1619 se parlava de que Mossén Baldiri Jaylo, prevere, qui ensenyava doctrina als minyons de la present Ciutat, demanava se li senyalés una casa ahont fer tan bona obra, casa ahont podrian recullirse tots els minyons y minyones del bisbat fins que tinguessin 13 o 14 anys, edat propia per posarlos en un ofici. El Concell acordá consultar al Bisbe y al Capítol ⁽¹⁶⁾.

Al Miquel Clanxet succehí en la cátedra de primer de gramática el Rafel Llorens Clota, *mestre en arts y doctor en Medecina*, que ja havia portat l'Estudi en 1598 ⁽¹⁷⁾. Els Concellers vigatans, al 13 d'Octubre del mateix any, publicavan un edicte, anunciant ensenyaria gramática y poesia *aquest claríssim ciutadá de Vich* ⁽¹⁸⁾. Als 17 de Juny de 1605, la

(13) A. M.: *Llibre XII d'Acorts*, al final.

(14) A. M.: *Plech de l'Universitat*.

(15) A. M.: *Llibre XIV d'Acorts*.

(16) A. M.: *Cart. env.* 1614, 23.

(17) C. F.: *Manual XII del Not. Joan Torra*.

(18) A. M.: *Vol. VI de Cartes enviades*.

mateixa càtedra fou adjudicada al *Reverent Mossen Joan Alibert prevere bachel·ler en arts y sacra theologia beneficiat de la Seu de Vich qui la ha obtinguda a concurs*. En 1612 y 1613, teníen les dues càtedres gramaticals els Rvnts. Miquel Clanxet y Joan Serra, preveres, en 1614 els preveres Jaume Vinyes y el Serra, y en 1615, en Jaume Vinyes y Francesch Oromir y a l'any següent el mateix Oromir y Damià Guiteres ⁽¹⁹⁾. Als 4 de Juliol de 1615, el citat Jaume Vinyes, demanava al Concell se li dongués la casa que estava junt a l'Estudi, pera que li servís d'habitació, *la qual es costum donar als mestres de gramàtica y també ab la condició de que se li doni cada dia missa*. El Concell, atenent a que la casa l'ocupava Mossén Galcerán Mensa, determinava llogarne una altra per ocupar-la dit Mossén Vinyes ⁽²⁰⁾.

A 24 d'Agost de 1616, els Concellers anunciaven la provisió d'una de les càtedres de gramàtica, segons crida que s'havia fet ja als 6 del mateix mes, presentantse a oposició el batxiller Francesch Oromir, fent els actes de votació que havia de decidir si era o no competent. Una instancia dirigida als Conce-

(19) A. M.: *Cartes enviades*.—*Lligall de l'Universitat*.

(20) A. M.; *Llibre XIII d'Acorts*.

llers, en 1619, anava firmada pel Dr. Miquel Masona y Mossén Pere Joan Maranges, clergue, els quals demanavan que la càtedra major de gramàtica fos posada a oposició ⁽²¹⁾. A 6 d'Agost de 1618 se parlava de Mossén Damià Guiteras, qui havia guanyat la càtedra menor de l'Estudi; obtenint la major als 16 Setembre, Mn. Rafael Pelegrí. Eran assalariades en 50 y 120 lliures, respectivament ⁽²²⁾.

A 27 de Setembre de 1604, el curs de filosofia fou concordat ab *Miquel Estabanell prebere, mestre en arts de dita Ciutat de Vich*, divent durar dos anys el càrrech que li seria abonat per mitjes anyades. Aquest Estabanell no degué acabar el tracte tota vegada que, als 29 d'Abril de 1605, el seu pare, segons poders otorgats a Barcelona, als 21 d'Octubre anterior, renuncià a tot; acceptantho els Concellers de Vich ⁽²³⁾. En virtut d'aquesta renúncia en la dita diada, 29 d'Abril, s'encarregà el curs el diaca, *batxiller en arts y teologia, Joan Pau Berenguer* ⁽²⁴⁾. Un paper sense data exposa la manera de fer elecció de mestre de filosofia, detallant els actes a que havian de pendre part els opositors. Hi havia entre

(21) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

(22) A. M.: *Vol. XIII d'Acorts y Cart. env.* 1614-23.

(23) C. F.: *Man. XII de Joan Torra*.

(24) Id. id. *Man. XIII*.

aquells el *picar punts*, fixant tres agulles dintre els fulls d'un llibre, donantse 24 hores per preparar la lliçó, que l'endemà se deuria donar. La lliçó y conclusions els Concellers deuria presidirles, convidant als que tenian dret a vot per escullir el més hábil, convidantshi també els priors dels convents o monestirs de Vich, els canonges doctors en filosofia y teología, els beneficiats examinadors per manament episcopal y els doctors en arts y medicina ⁽²⁵⁾.

A 5 de Setembre de 1618, era professor de filosofia el *Doctor Joan Collell, doctor en arts* ⁽²⁶⁾. Els Concellers de Vich, ab data del 23 d'Agost de 1618, feyan edicte per la provisió de cátedres, començant per la primera de ensenyar a llegir y escriure, la menor de gramática, la major de la mateixa facultat, una de filosofia y dúes de teología-moral, novament erigides. Un document, del 25 de Setembre, del mateix any, dona ab abundancia

(25) A. M.: *Lligall de l'Universitat*. — A 30 Agost de 1626, s'oferia per mestre de llegir y escriure un tal Joseph Espinás. (A. M.: *XII d'Acorts*). A 10 Janer de 1625 el Dr. Rafel Pelegrí, que regia la cátedra major de gramática, rebia 70 lliures per salari. En 1627, a 28 Abril, el Dr. Francesch Tallander, que havia sigut provehit en la cátedra de gramática, de l'any anterior, demanava se'l confirmés en el càrrech. (A. M.: *Llig. de l'Universitat*).

(26) A. M.: *Cartes enviades*.

de detalls lo que foren les oposicions. La càtedra major de gramàtica, ja hem dit com se adjudicà a Mossén Francesch Oromir; la de filosofia fou guanyada per Mossén Pons Pere Esteve; la càtedra primera de teologia l'obtingué Mossén Jaume Niubó, y l'altra càtedra de teologia el Dr. Joan Verdaguer. D'aquestes tres cadires tenia retribució de 60 lliures la filosófica, y 70 les altres *novament erigides*. Guanyaren la ensenyança de filosofia, a 20 Agost de 1620, un Baltasar Segura; a 6 de Setembre de 1621, el carmelita Fra Francesch Cadarset, y a 4 del mateix mes de 1623, Fra Joan Espinet ⁽²⁷⁾.

L'existencia de variades fundacions de monastirs d'homes en la Ciutat, no deixà de portar en l'Universitat, tan com qüestions d'escola, inacabables incidents que s'originaven al discutirse quina orde religiosa tenia el dret de preferencia. Els Carmelites y els Franciscans y Caputxins s'hi varen distingir en gran manera. En 1618, y ja avans en temps del Bisbe Fra Andreu de Sant Jeroni, el prior del Carme no s'avingué pas ab que els frares del convent de Sant Tomás haguessen argumentat avans que els Carmelites en les conclusions de l'any. El prior del Carme, Fra

(27) A. M.: *Cartes env.*: 1614 a 23.

Martí Romá, qui ensenyá teologia per espay de sis anys en l'Universitat vigalana, mogué aleshores un recurs que es arribat fins a nostres dies ⁽²⁸⁾.

Establertes, en 1618, dues cátedres de teologia, se fixaren les condicions que devían tenir els que s'oposessin per regir alguna d'elles, de les quals la del matí s'anomenava *de prima* y la de la tarde *de vespres*. Els catedràtics devían ser almenys batxillers en Sacra Teologia, disertant durant una hora y, sostenint dos arguments referents a les qüestions de St. Tomás, que deurían tractarse en l'aula; divent jurar guardar les ordinacions fetes. Hi havia establert que les lliçons teològiques no durarían més que per un any ⁽²⁹⁾. A 29 de Juliol de 1619 se feren nous edictes per treure a concurs la càtedra de *prima* de teologia, y a 12 y a 16 de Juliol de 1624, el Concell rebia lletres sobre adjudicació de la

(28) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

(29) A. M. 1618. *Cartes enviades*.—En un memorial, de 2 de Maig de 1623, presentat pels P.P. Caputxins, se fa referencia a que, en l'últim Concili provincial de dits Frares, s'havia deliberat que en el monastir caputxí s'hi deuria ensenyar o llegir teologia, per esser edificat *en terra apte pera lletres*, y efectivament hi havia la tal càtedra o lectura, que era molt concorreguda d'estudiants, lo que feya que fos difícil alimentar tot el convent, del qual serían els estudiants; per lo que els frares acudían al Concell en demanda d'una almoyna. (A. M.: *Vol. XV d'Acorts*: fol. 4 del final).

cátedra teológica ⁽³⁰⁾. En les oposicions de l'any 1619, a 20 d'Agost, fou nombrat catedràtic Fra Ramon Berart, de la Mercé. En Agost de 1620, en les noves oposicions que hi hagué, fou nombrat el Dr. Pons Pere Esteve.

En sessió del Concell, de 14 de Maig de 1625, se dona a entendre que el Dr. Esteve havia acabada la lectura de teologia, succehintlo el P. mestre Joseph Isern, que era prior del Carme y havia predicat en la darre-ra Quaresma, havent suplert el primer grau quan aquest deixá la cátedra. En els documents contemporanis se parla del *residuum*, que consistia en una probació de dos anys, exercint una cátedra; passats els quals podia obtenirse la propietat de la meteixa y no abans ⁽³¹⁾

Además del Privilegi real per la concessió de graus en arts y filosofia, el Concell pretingué alcansar l'indult apostólic que sancionés els tals graus. A 27 d'Agost de 1618, se parlava d'aquest assumpte, acordantse instar tal privilegi pontifici ⁽³²⁾.

(30) A. M.: *Acorts XIV y Cartes rebudes.*

(31) A. M.: *Vol. XV d'Acorts.*

(32) A. M.: *Vol. XIII d'Acorts.*

VII

Mostra l'interés que el Concell de Vich se prenía en pró de l'Estudi una carta, de 20 de Febrer de 1623, que els Concellers vigatans dirigían al Dr. Miquel Perpinyá, Canonge de Vich, que aleshores estava accidentalment a Roma, dientli que aixís com per privilegi real se graduavan de doctors y batxillers en filosofia, gestionés del Papa la obtenció del privilegi per graduar de totes les facultats que s'ensenyarían en l'Estudi de Vich. Y com que els Concellers regoneixían que devían cessar pel mes d'Abril pròxim, li demanavan al Dr. Perpinyá fes els possibles en avençar aquestes negociacions (1).

(1) Arx. Mun.: *Cartes enviades* de 1614-25.

Els mateixos magistrats vigatans en una de les instruccions que donavan als seus sindichs, que's trobavan a Lleyda, per qüestió de Corts, parlaren del centre docent. En l'acta conciliar, als 16 de Janer de 1626, se copiavan tals instruccions, d'entre les quals ens interessa la que porta el número 28, que diu aixís: *Item suplicaran a Sa Magestat que per quan l'estudi general de dita Ciutat de poch temps a esta part va molt en gran augment y en aquell van erigides cátedres de teología ab competents salaris, a més de les de filosofia y gramática que de molt temps a aquesta part estaven erigides y encara espera erigir altres cátedres de altres facultats en dit estudi suplicaran per aixó a sa Magestat que pogan sens perjudici del Real Privilegi concedit per lo pare de sa Magestat concedir graduar en l'Universitat de dit estudi general de dita Ciutat, aixi de graus de batxiller com de doctor de teología y medecina y que los graduats gosen y gaudescan de les mateixes prerrogatives llibertats immunitats y gracies de que gosen y gaudeixen los demés graduats en les altres universitats del present Principat de Catalunya y també suplicarán a Sa Magestat se servesca donar y consignar alguna pensió perpetua en favor de dit estudi*

general sobre un bisbat o de les dignitats erigides de les abadïes de l'Estany y St. Joan de les Abadesses atés que son erigides de les rendes del bisbat de Vich (2).

No sembla pas que aquesta demanda tingués éxit, ja que d'ella no se'n parlá més y cada dia estava més llunyá lo de pretenir establir cátedres de medicina.

Ab ocasió d'acordarse posar a edicte de oposició les cátedres que vacavan, al començar el curs de 1627, ab data de 29 de Juliol, s'acordá rebaixar el salari del mestre de la cátedra major de gramática, deixantlo a 100 lliures y aplicant les 40 a altres objectes. Als 6 de Setembre següent, sempre ab l'idea de millorar l'ensenyança, se determiná mudar el Rector y crear un Vice-rector, acorts que debían anar seguits de la redacció d'unes noves ordinacions, que's continuaren en l'acta del 9 de Setembre del mateix any. Aleshores, cumplint lo ordenat en sessions anteriors, els Concellers, d'acort ab el Dr. Francesch Clota y el Dr. Francesch Martinez, y a mes ab els Drs. Francesch Saiz y Francesch Serrahima, jurats, redactaren unes ordinacions, que en resum diuen:

Capítol I: Que per votar les cadires en

(2) A. M.: *Llibre XV d'Acorts.*

les oposicions de les càtedres de gramática, hi fossin insacuats tots els doctors colegiats y agregats, además dels doctors en teología, lleys, cánons, medecina y filosofía que's trobessin presents, ab que els tals tinguessin els graus fets en universitat secular aprobada, admetentshí encara els priors dels monastirs de la Ciutat y de St. Tomás de Riudeperes, ab els seus respectius lectors, fins a fer el número de vintiu, xifra a la que s'hi arribaria, encara que fos necessari insacular els batxillers més antichs, votantse aixís les càtedres per majoria de vots. El capítol II parlá de la provisió de les cadires de filosofía y del tribunal, que constaria també de vintiu doctors. El capítol III parlava de les provisions de telología; y el següent establia que els oficis del Rector y Vice-rector serían bienals, debentse fer aternativament, en un bieni un Rector secuar, y en altre eclesiástich, a no ser que's vegés que aixís no podia ferse. El Vice-rector seria eclesiástich y colegiat, nombrantlo, com el Rector, els Concellers, el día 1 de Setembre y de dos en dos anys. L'altra capitulació feu referencia a l'elecció de quatre Consiliaris, triats d'entre els doctors colegiats, els quals tindrían també cárrech bienal y podrían ser reelegits tantes vegades com

fos precis o semblés als Concellers. El capítol VI manifestá que tres dies després d'eleigits el Rector, Vice-rector y Consiliaris, el primer convocaria el concell dels vintiun doctors colegfats y, en presencia dels Concellers, se farán els juraments, a esser possible devant del Rector vell, y en ausencia seva del Vice-canciller, usantse una fórmula llatina, que establía cumplir hé y llealment les obligacions y ordinacions de l'Universitat y Estudi de Vich. També els Consiliaris deurían jurar en má y poder del Rector vell. El capítol VII preceptuá que no s'admetés a oposició de teologia o filosofia qui no tingués el grau de batxiller, entenentse que el guanyador de la càtedra, dintre tres mesos se graduaria de doctor, agregantse al Colegi de Vich y jurant obediencia al Rector, fent també jurament de defensar la Immaculada Concepció ⁽³⁾ y encara la professió de Fe. El capítol VIII puntualisá que els catedratichs no deurán buscarse substitut per les lectures sens llicencia del Rector; no admetentse substitució per més de quatre dies, a no tractarse de malalía o impediment. El substitut seria a coneguda dels

(3) La Universitat o Estudi de Vich jurá defensar la Immaculada Concepció, ab motiu de les solemnitats que festejant el privilegi de Maria, feu la Ciutat, als 21 d'Abril de 1618. (*Butlletí del Centre Excursionista de Vich*; III, pág. 101).

Concellers, Concell y Rector. El capítol IX deya que el Rector y els quatre Consiliaris s'haurán d'adjuntar ordinariament el primer dilluns de cada mes, o el día més pròxim que no fos impedit, a fi de tractar ab el Colegi dels vintium doctors y els mestres lo que convingués. El capítol X ordenava que el Vicerector visitaria dúes o tres vegades per setmana l'Estudi, a fi d'enterarse de que els estudiants no portin armes ofensives o defensives; o castigant a la presó del Estudi o en la del Bisbe als alumnes que no complissen tal obligació. El capítol XI se referia a les conclusions y oposicions, debent el bedell preparar per aquestes tot lo convenient en l'aula major. Presidiria el Canciller o en sa ausencia el Rector, qui estaria acompanyat pel Conceller en Cap y el segon, tenintse el degut mirament en que ocupessen el propi lloch les persones que hi intervinguessen. El capítol XII senyalava que el curs de filosofia duraria tres anys; lleginhi el catedràtich, en els dos primers anys, tres hores al matí y tres a la tarde, y en el tercer, dúes al matí y altres tantes a la tarde. El darrer capítol posava les obligacions del bedell, perque toqués la campana, obrís y tanqués les aules, les tingués netes y no's mogués de l'Estudi, en les hores

que'ls catedràtics llegirían, debent cada estudiant donarli 3 sous anyals ⁽⁴⁾.

En la reunió en que s'aprobaren les precitades ordinacions s'acordá donar 20 lliures de sou al Rector y 15 al Vice-rector, pagadores en mitges anyades, sens que hi hagués obligació de donarlos encara atxes o ventalls y altres drets o obsequis per l'istil ⁽⁵⁾.

L'any següent, a 28 de Novembre de 1628, els Concellers escribían al Dr. Montserrat Serrarica, canonge, qui havia tornat a Roma, a fi de que repetís l'instancia de l'any 1623, relativa a la concessió dels títols de batxiller y doctor per privilegi apostólic. En aquesta carta se donan detalls de les gestions fins aleshores portades endavant. Per lo que's fa entendre, una congregació de Cardenals, y en nom d'ella el Cardenal Ubaldo, havia escrit al Bisbe, Fra Andreu de St. Jeroni, perque informés sobre la rahó de dita súplica, y si be dit Prelat no pogué respondre, ho feu son successor, Dr. Pere de Magarola. Els re-

(4) A. M.: *Cartes enviades* de 1623-37.—A 28 de Juliol de 1628, al parlarse del establiment dels Jesuítas a Vich, se retreya una carta real de recomendació, comprometenntse els deixebles de Sant Ignasi a posar en el seu col·legi tres cátedres, en les que s'hi ensenyarian les matèries que els Consellers creguessin oportunes, perque els fills de la Ciutat poguessin millor aprofitarse.

(5) A. M.: *Llibre XV d'Acorts*.

presentants de la Ciutat, en sa carta, demanaven al Canonge Serrarica que vegés al successor del Cardenal citat, y li presentés la súplica que li adjuntavan, a fi de que fos ampliada en favor de dit Estudi, la demanda de que el Canciller, Rector y Vice rector tinguessin facultat de conéixer o actuar sobre qualsevulla persones que estiguessin matriculades en dit Estudi y, a la vegada, que ells poguessin nomenar un Conservador dels privilegis de l'Universitat, qui fos una de les dignitats de la Catedral de Vich, o un dels jutjes sinodals. Posats a suplicar, afegian encara la demanda de que el Papa confirmés la decisió, presa en 1618, pel Bisbe Fra Andreu de St. Jeroni, a llunir les rendes de l'Almoyna General de Vich y la fundació de'n Galcerán de St. Juliá al Estudi.

L'endemà d'aquesta carta els Concellers escribían a en Rafel Güell, de Barcelona, perque enviés al Canonge Serrarica totes les cantitats que aquest li demanés pel bon éxit de les seves gestions, sens mirar en gastos.

Als 15 Abril de 1632, el Canonge Serrarica tornava a ser a Roma y els Consellers li escribían de nou, sobre de l'unió de l'Almoyna General y facultat de graduar per autoritat apostólica. Explicavan que, en 1628, el cré-

dit que debía enviar en Rafel Güell havia fallat, per lo que n'hi feyan un de nou, mitjançant en Jaume de Llordat; exposantli també que li adjuntavan una carta del Bisbe, recomanant la súplica dels Concellers. El mateix dia y al següent dia 29, se dirigian al citat D. Jaume de Llordat perquè fes el crèdit, y dient que podia posar tota confiança en el Canonge Serrarica. En fermança li envien una acta notarial, obligantse a satisfer el crèdit.

Durant el mes d'Agost de 1633, les relacions entre el Capítol y els Concellers no foren molt cordials, ab motiu de lo que havia succehit al ferse les oposicions a cátedres. Sembla que els Capitulars se consideraren desayrats, ja que no se'ls colocá en lloch preminent, com era l'ocupat pels Concellers; lo qual fou agravat ab el fet de que se volgués privar el dret de votar els Canonges que no tinguessin el grau académich rebut de l'Universitat de Vich, mentres que s'havia permés a alguns priors de les religions que votessin, sens tenir el doctorat. Els Canonges, reunits als 23 del mateix mes, acordaren trencar les relacions ab la Ciutat, determinant no assistir als actes convocats pels Concellers, y prohibint que cap capitular admetés els cá-

rrechs de Rector y Vice-rector del Estudi. Els estudiants, ficantse en aquestes desavinences, mogueren algun esvalot, lo que motivá que el Bisbe, Ramon de Magarola, hi mitjancés, acabantse l'incident al 21 d'Octubre, ab el nombrament de Rector, que el Concell feu en la persona del Sacrista, Dr. Enrich de Alemany ⁽⁶⁾.

L'any següent torná a haverhi desavinença, ab ocasió del grau que va donarse al Dr. Gaspar Serra, prebere. Ab aquest motiu intervingueren el Dr. Joan Andreu Dorda, Vice-rector y el Colegi de doctors y el bedell Jaume Ferran, els quals degueren informar, per la redacció d'unes ordinacions, perque no fossen més de 16 els examinadors y adjudicadors de graus, que els Concellers no volgueren acceptar, ja que deyan que ells eran els únichs que tenian dret a ferles. A 30 de Agost y 5 de Setembre pròxims, després que havían parlat de provehir una càtedra de filosofia, en la que llegia el Dr. Francesch Bruguera, determinavan consultar ab el Rector, que ho era el Canonge Coromina, si deuria confirmar-se dit catedràtic sens nova oposició. També se parlava en Concell, de que el

(6) A. C.: *Llibre XII del Secretariat*.—A. M.: *Llibre XVI Acorts*.—NADAL: *Episcopologio de Vich*: Vol. III, p. 416.

Dr. Pere Esteve, Rector de Sant Julià de Vilatorrada, fos privat de tres *propines*, de les que li correspondrien en les oposicions a que assistís (7).

Les ordinacions, a que fa referencia lo que acabém de dir, degueren ser acceptades finalment pels Srs. Concellers, ja que per facilitar el bon règimen del Colegi de filosofia de l'Universitat de Vich, respecte a doctorar y agregar a dit Colegi, donaren ordre al Rector y Consiliaris de la mateixa mirassen de posar en forma les ordinacions que semblassin convenients. En cinch articles se prescrigué lo convenient; puntualisantse que tinguessin dret a fer els nomenaments setze doctors, aixó es, el Canciller, Rector, Vice-rector y demés, per antiguitat de llur agregació. El graduant hauria de defensar les conclusions, de tres parts de filosofia; fixantse la retribució que deuria donar a tots els que hi intervenian, debentse establir una soldada de cinch rals pel doctor, quatre pel padri y altres tants pels examinadors cridats per torn, ademés de cinch rals al bedell. Als batxillers que argumentessin en dit acte, se'ls regalaría un parell de guants. El graduant deuría fer dúes lliçons, sobre altres tants punts, extrets en sort, ab una

(7) A. M.: *Llibre XVI d'Acorts*.—Vegis, 21 Juliol 1634.

preparació de vintiquatre hores, divent donar nova *propina* a tots els que hi intervinguessin y además 10 rals a la caixa o dipòsit, destinat a coses pïes de l'ilustre Colegi. Oferriria encara un parell de guants a cada un dels Concellers y als ciutadans que'ls acompanyessin, y aixís mateix un parell a cada un dels verguers. Si el graduat volia passejar per la Ciutat, havia de donar 2 rals a cada un dels doctors que l'acompanyessen, mes 2 rals al bedell, privantse'l de que pogués donar altres obsequis a algú més. També s'establí sobre l'agregació de doctors en el colégi dels de Vich, fixant els drets a pagar els agregats.

En les relativament freqüents bullangues, promogudes pels matriculats al Estudi, s'hi produhían excessos que obligavan a intervenir els Concellers. Vegis una crida, del 1627, que detalla un de tals adarulls:

Preconium.—Ara hojats a tot hom generalment seus notifica y fa a saber de part dels Ilustres Senyors Consellers de la present Ciutat Generals Administradors del studi general de dita ciutat que com a noticia llur sie previngut que alguns fills de perdicio poch tements a Deu y a la justicia y correctio temporal esta nit passada hajan embrutadas ab immundicias las portas del dit studi gene-

ral y desijan que sie descubert dit delicte porque sien castigats los delinquents. Per lo tant ab la present dits Senyors Consellers prometen que donaran y pagaran de bens de la Administratio de dit Studi al que descubrira dit delicte y donara plena prova de ell deu lliures Barceloneses y lo que descubrira dit delicte si es estat complice en ell sera remes ab tal que no sia lo principal y porque estas cosas vingan a notitia de totom se fa la present publica Crida.—Vuy a set de dezembre any de la Nativitat del Sr. mil sis Cents vint y set.—De manament dels Consellers Joan Lluçia Not. publich de Vich ⁽⁸⁾.

(8) C. F.: Paper solt. Nota proporcionada pel Sr. Canononge Corbella.—En 1647, hi hagué llarga bullanga entre els estudiants de l'Universitat de Barcelona, que's barallaren a la Rambla, tirant fortes escopetades y haventhi tres ferits que moriren, devent intervenirhi els Concellers. (*Man. de Nov. Ar-dits*: XIV, pág. 262 a 264).

VIII

La mes seria de les intentones que, durant l'existencia de l'Universitat Literaria de Vich, fou feta per l'establiment del Seminari Conciliar, se degué al Bisbe Gaspar Gil. Sembla que aquest Prelat, una vegada elegit per ocupar la mitra vigatana, tingué alguna dificultat, perquè a Madrid li despatxessen les butlles, fundada en que la diócesis de Vich no tenia encar posada en planta la disposició del Concili de Trento sobre l'erecció de Seminaris. Al fi lográ, el Dr. Gaspar Gil, pendre possessió de la Seu, trobantse en l'acta capitular, primera en la que ell assistí, als 13 de Juliol de 1635, que el Bisbe tractá decididament que havia d'anarse a la fundació del Seminari. Els Canonges delegaren als seus

companys, l'Ardiaca Palau y el Sacristá Alemany, perquè parlessin de l'afer ab el Prelat, ja que tant interés demostrava tenir en l'assumpte (1).

La primera dificultat ab que s'ensopegava era cercar les cantitats per assegurar l'existencia del nou centre docent eclesiàstich. El Prelat proposá, a aquest efecte, gravar ab algun tribut els benifets y les dignitats capitulars, lo qual, tan aviat com fou entés pel Capitol, originá una ayrada protesta, encaminada a fer comprendre al Bisbe que l'existencia del Seminari devía quedar assegurada ab rendes propies. Per lo que's dona a entendre en els documents d'aquell temps, la proposta del Bisbe Gil ensopegá, ab més que indiferencia, ab l'hostilitat del Capitol, que, tenint l'Universitat, ja creya que no era indispensable un altre establiment dedicat a l'ensenyança dels eclesiàstichs.

El Prelat no cessá en la seva empresa, y aixís, a 8 de Novembre del mateix any, devant del notari Solermoner, aplicava al Seminari el benefici de l'Albergueria y l'arxiprestat de lo ex-monastir de l'Estany, que comptava ab la dotació de 100 ducats, que servirien per pagar un mestre de cant y els cantors de

(1) Secretaría Cap.: Llibre II del Secretari.

la Seu, que ensenyarian diariament als seminaristes el cant eclesiàstich y les obligacions clericals. Aquell mestre devia ser diferent del de la Catedral, tenint obligació de complir les cargues del benefici de l'Albergueria y del de Sant Vicens, fundat per un tal Castelló; benifet, aquest darrer, que era de patronat Capitular y que s'adjudicaria al mestre de gramàtica y de bones arts, el qui habitaria en el Seminari mateix. També el Pontífice vi-gatà volgué disposar de les rendes del Priorat de Sta. Margarida, de Vich, per aplicar-les al sosteniment del Seminari ⁽²⁾.

Prosseguint en son lloable intent, el mateix Bisbe, als 16 Novembre del mateix any 1635, devant del notari Joan Ribot, formalisà ab el Capítol l'acort de donar forma definitiva a l'intent de crear el Seminari, erigintlo a nom de Sant Joaquim, destinant a casa dels seminaristes una mansió que el mateix Prelat s'oferia a costejar y que ja tenia emparaulada prop de l'iglesia de la Mercé. Tal casa d'estudis tindria degudes aules, a les que deurién concórrer els escolars, que ostentarien tonsura, bonete clerical y cota morada. El mateix Gaspar Gil fundaria una especie de beques, destinades a la manutenció de tres

(2) Arx. Cap.: *Cal. XXXI, Tresoreria, Plech A.*

estudiants, quedantne dues mes, que serien de patronat Capitular. Als 20 del mateix mes, se senyalaven ja les obligacions y serveys que devien cumplir els estudiants, fixantse a la vegada que el Rector seria nomenat, ab consentiment del Capítol y del Clero ⁽³⁾. Els Canonges, sempre ab poch entusiasme, tres dies mes tart, senyalaven lloch en els banquets que hi havia devant de les cadires dels beneficiats, en el chor de la Catedral, perquè hi poguessin estar *els colegials de lo seminari del senyor bisbe* ⁽⁴⁾.

El día darrer de l'any, el Prelat volgué aplicar a la manutenció del Rector del Seminari y dels tres colegials l'almoyna diaria de 2 sous y 6 diners, procedent de l'antiga fundació anomenada Almoyna d'en Torrents, adjudicanthi además 4 lliures de pa y la quantitat de 1 sous y 6 diners de la capellania dita de Casacuberta y encara la fundació de 4 canes y mitja de drap, que procedían de la feta pel Canonge Bernat Despujol, que s'havían de donar cada any als pobres de Vich. També hi uní 20 lliures d'un benefici que hi havia a Ripoll ⁽⁵⁾.

(3) Arx. Cap.: Papers del Canonge Ripoll. Vol. VII dels en foli. *Episcopologi*.

(4) Arx. Cap.: Papers del Canonge Ripoll. — *Llib. II de Secretaria*.

(5) Papers del Canonge Ripoll. *Episcopologi*.

Prosseguint en sa activitat el Bisbe, als 3 de Janer de 1636, eregí altres dos colegials. A 20 Abril de l'any següent, recordava el Capítol que devia formalisarse la definitiva unió de l'Albergueria al Seminari, cosa en que se empenyá aquell, ab tot y la oposició que demostrá ferli el possessor del benefici. La definitiva formalisació de la unió al Seminari fou feta, mes en els papers que en la realitat, el día 2 de Maig vinent ⁽⁶⁾. Com que, extingida de fet l'Albergueria, no quedava als eclesiástichs malalts altre refugi que l'Hospital general d'en Ramon de Terrades, lo que era en perjudici d'aquest, els Concellers de Vich, el ja citat día 29 Abril de 1637, acudiren al Bisbe, per veure si's trobava una solució per alleugerir de una tal carga a l'Hospital. L'endemá uns vehins del carrer de la Riera se queixavan de que el Bisbe, segons se deya, havia adquirit una casa en aquell carrer, la que deuria enderrocar-se per instalharhi el nou centre docent clerical.

El Concell, que era encara menys afecte que el Capítol a una tal fundació, determiná fer gestions per veure si la Ciutat podria des-torbar que's fes en tal lloch el Seminari ⁽⁷⁾.

(6) LLUIS B. NADAL: *Episcopologio de Vich*, Vol. III, pág. 465.

(7) Arx. Mun.: *Llibre XVI d'Acorts*.

A l'oposició ciutadana s'hi unia ben manifestament la del Capítol, qui a 27 de Juliol acordava oposarse a la disposició episcopal de que tothom que possehís rendes eclesiàstiques deuría entregar una quantitat pel Seminari. Als 30 d'Octubre, els Canonges protestavan de los *abusos se fan acerca del Seminario* ⁽⁸⁾.

El Bisbe Gaspar Gil entregá sa ánima a Deu, als 26 d'Agost de 1638. Ab la seva mort restá per terra tot lo fet a favor de la creació del Seminari, del qual no se'n parlá més, fins que, abolerta l'Universitat, tothom trobava a mancar un lloch d'estudis eclesiàstics en la capital del Bisbat de Vich.

(8) Arx. Cap.; *Llib. II de Secretaria*.

IX

Els partidaris de l'Universitat vigatana, mentrestant, no reposaven en tot lo que fos qüestió de donar prestigi a aquella. Un document, que sembla de l'any 1636, exposa que un tal Dr. Ramon Ballester, natural de Vich, havia ensenyat per espay de dotze anys en l'Estudi General de la Ciutat, dels quals els dos darrers els havia ocupat en la lectura de teologia; afirmant que aleshores se feyan conclusions públiques y que algunes vegades s'estampavan, celebrantse en l'iglesia de St. Domingo ab especial pompa y esplendor (1). La cátedra de teologia aquell l'havia guanyada per oposició.

(1) Arx. Mun : *Lligall de l'Universitat*. Paper solt en que el Dr. Ballester demana se'l deixés continuar en la lectura de teologia, com fins aleshores havia fet. Aquest havia llegit 4 anys de filosofia, y abans un de gramática en la cátedra major, o sia de la poesia.

Ademés d'aquesta càtedra teològica, ja existent, aleshores se'n fundà un altre. A 2 de Juny de 1636, en el Concell ciutadà, el President manifestà que'l P. Prior del convent de St. Domingo de Vich y el Rvnt. Dr. Joan Pontons, Rector de Tona, havían manifestat el seu desitg de fundar una càtedra de teologia, ab el títol de St. Tomás, la que sempre hauria d'estar ocupada per un religiós de l'Ordre de Predicadors; per lo que demanavan s'admetés dita fundació y senyalés hora competent per fer la lectura. Per lo que s'exposava en l'acta municipal, se pretenia que la Ciutat prengués al seu compte la quantitat de mil lliures que, s'havian ja depositat en la Taula de Cambi, encarregantsen com si fos un censal, qual renda havia de correspondre al Dr. Joseph Bojons y, mort aquest, al convent pel salari de dita càtedra. Els fundadors pretenian que el frare encarregat de dita càtedra, fos elegit per sos germans del convent de Vich y confirmat pel Provincial, divent aquell catedratic reunir les condicions que dintre sa religió s'exigían pels lectors de teologia: aixó es, que hauria d'haver professat un curs de filosofia, essent després examinat y aprobat per un lector de teologia, y pels examinadors que tenia la dita religió, essent

aixó suficient per la Ciutat, a fi de que no hagués d'anar a nou examen. També's demanava que'l Dr. Pontons pogués apujar el salari de dita cátedra fins a 100 lliures, divent aleshores la Ciutat rebre y posar a cens, com les d'abans, les altres mil lliures, quan alló fos un fet. Aleshores la Ciutat s'encarregaria de la cátedra y en el convent de St. Domingo començaria l'institució que hi havia feta, quedant les primeres 50 lliures com a renda del convent, ab l'obligació de que s'hi llegis en aquell una lliçó de teologia o s'hi digués una missa quotidiana ⁽²⁾.

Ans d'acceptar la fundació, la Ciutat consultá els advocats y el personal directiu de l'Estudi, acordant admetre dita cátedra, posanthi la condició de que el frare designat per Lector, deuría fer prova de sa suficiencia, llegint una *lliçó d'ostentació* en dit Estudi: el Concell acabava, com sempre, ab la frase de guardar a tothora els drets de la Ciutat.

En resúm: la nova cátedra devía disfrutar de cent lliures anyals, redit de les 2000 del establiment, que fou autorisat per el notari Francesch Serrahima, als 26 de Setembre del mateix any 1636.

El Dr. Pontons continuá en sa tasca de

(2) Arx. Mun.: *Llibre XVI d'Acorts*.

ben dotar la càtedra de teologia, a fi de que tingués la deguda independència.

A 7 d'Agost de 1640, se parlava de que havia entregades 300 lliures més per la càtedra, y, a 16 Setembre de l'any següent, tractava d'augmentar dita dotació, ab altres 300 lliures, en la forma feta als 3 de Setembre de l'any anterior ⁽³⁾. A 20 d'Octubre de 1642, se comunicava al Concell que dit Rector de Tona oferí altres 200 lliures, además de les 600 que ja tenia entregades, acceptantho la Ciutat, en la forma y manera ab que s'havia feta la rebuda fins aleshores. Finalment, a 17 de Febrer de 1643, completava la fundació de la càtedra tomística ab altres 200 lliures.

Tenia donchs l'Universitat, fundades dues càtedres de teologia; l'antiga, sostinguda per la Ciutat la tenia, a 27 d'Octubre de 1646, un tal Dr. Riera, qui sollicitava permís per ausentarse; acceptantse, mentres fos fora, com a catedràtich el Dr. Miquel Joan Camps ⁽⁴⁾. La càtedra del Dr. Pontons, dita de St. Tomás d'Aquino, no pogué pas esser regida sempre per un frare dominicà; sapiguentse que en sos principis l'havia tinguda Fra Joseph Coromina, Carmelita, y que a 23 Janer de 1642, havent

(3) Arx. Mun.: *Llibre XVII d'Acorts.*

(4) Arx. Mun.: *Llibre XVIII d'Acorts.*

mort el P. Angel Bassols, se treya a concurs y oposició, nombrantse a Fra Martí Romá per tal càtedra teològica ⁽⁵⁾. Aquesta càtedra, segons diu el Concell de 2 de Juny de 1636, tenia lloch a hora *de vespres*, o sia a la tarde. Arribá a disfrutar, temps a venir, d'una renda de 209 lliures anyals, ananthi lligada l'obligació de dir una missa diaria, en sufragi de l'ànima del fundador ⁽⁶⁾.

A 5 de Setembre de 1648, se parlava en el Concell de que els marmessors del testament d'en Bernardí Granollachs tenian l'encàrrech d'eregir una nova càtedra de teologia, per lo que hi havia destinada la quantitat necessaria, de la qual se n'hauria d'encarregar la Ciutat, com si fos un censal. El Concell determinava fer les gestions per entendres ab dits marmessors, tractantse de que's dipositarien 1000 lliures per fer una pensió de 50 anyals ⁽⁷⁾.

Segons l'acta notarial, autorisada pel Joan Francesch Torrallebreta, als 14 d'Octubre de 1648, la dotació definitiva importaria 2180 lliures, rendables de cent lliures, per soldada del frare carmelita y almoyna de una missa

(5) Arx. Mun.: *Llibre XVII d'Acort.*.

(6) Rubió: *Historia de la Universidad de Cervera*, p. 52

(7) Arx. Mun.: *Llibre XVIII d'Acorts.*

quotidiana, celebradora a les onze del matí, en l'iglesia de la Rodona, fundantse també el toch de la missa, que duraria un quart, y pel que hi havian destinades nou lliures anyals, de les que se'n costejaria ademés l'oblata y cera.

Se procedí a tirar endevant en la fundació, y per aixó, a 21 d'Abril de 1650, el Dr. Canonge Antoni Mas, Rector de l'Universitat, certificava que un tal Dr. Guerau havia llegit ab puntualitat la cátedra de teología del Granollachs, desde'l dia 17 de Novembre de 1649 als 18 Abril del any aleshores corrent. En aquesta cátedra ja hem dit que hi anava unida la celebració d'una missa en l'iglesia de la Rodona de Vich, missa que havia sigut puntualment celebrada pel Dr. Guerau ⁽⁸⁾.

Aquesta nova cátedra s'arrivá a separar al convent carmelitá de Vich, parlantse a 23 d'Octubre de 1662, de que els religiosos Carmelites no volían que el subjecte a qui presentavan per la cátedra estigués lligat als estatuts y ordinacions de l'Estudi; per lo que's deya que els Carmelites renunciarian a dita cátedra. El Concell acordava suplicar als marmessors del Bernardí Granollachs, fossen servits d'admetre la renuncia,

(8) Arx. Mun.: *Lligall de l'Universitat*.

posant la càtedra a edicte, o sia a oposició, y afegint que la celebració de la missa podria encarregar-se a qui semblés bé ⁽⁹⁾. Com que els Dominichs, a finals de sigle havían agafat nova importancia a la Ciutat tornaren a fer-se seva aquesta càtedra ab la fundació anexa ⁽¹⁰⁾.

En el Concell celebrat pels magistrats vigatans, a 11 de Novembre de 1689, s'hi doná entrada al Rector de la Universitat, Dr. Pere Oliver, Canonge, qui acompanyat del Dr. Joseph Ordines y altres catedràtichs, presentá una instancia demanant fos erigida en dit centre docent una *catedrilla* ⁽¹¹⁾, a manera de les que hi havia a Barcelona y demés Universitats; la qual seria donada per oposició y ab el sou de 25 ó 30 lliures cada dos anys; tota vegada que aquí no's podia conferir el doctorat,

(9) Arx. Mun.: *Llibre XX Acorts*.

(10) Rubió. Ob. cit.: pág. 52.

(11) Que eran les *catedrillas* (deixem el mot en castellá, tota vegada que may hem vist usada denominació catalana) ho trovem en les reglamentacions del Estudi, posteriors al seu establiment. Eran una mena de conferencies, donades en les aules mateixes del centre docent, ab les que se repetían les lliçons de les càtedres, explanantse les materies tractades pels catedràtichs y argumentantse sobre els punts ja exposats. Els *catedrillayres* eran dos, y, per torns de setmana, un començava disertant sobre la lliçó y senyalant un dels alumnes (*licenciados* els deyan) perque resumís els arguments, assistintlo o apadrinantlo l'altre *catedrillayre*, mentres que el primer *representa els arguments* o arguía, passantse una hora en aquesta mena d'exercicis.

que era el premi que ordinariament se donava en altres Universitats, a qui regís bé una *catedrilla*. Firmava l'instancia, a mes del Rector y el Dr. Ordines, els catedràtics Fra Tomás Solá, Dr. Joseph Homs, Fra Joseph Solá y Roch Herm. Els Concellers deliberaren, acordant acceptar la proposta, extenentla a l'establiment de dues *catedrilles* de teologia; la primera de les quals començaria a actuar en 1690, rebent cada un dels *catedrillayres* 30 lliures. També deliberá el Concell encarregar als catedràtics fessen unes noves ordinacions y estatuts, les quals deurían ser portades al Consistori per sa aprobació ⁽¹²⁾.

Als 16 d'Agost de 1690, fou posada en edicte per un bieni la primera *catedrilla* de nova fundació, que obtingué el llicenciat Jòseph Vergés, y a 16 de Agost del any següent, la segona ⁽¹³⁾. A 16 de Juny del mateix any 1691, fou provehit de la càtedra matinal de teologia o de *prima*, el Dr. Joseph Homs, qui havia ja exercit la càtedra de filosofia y fou successor en la explicació de Sant Tomás, al Dr. Joseph Ordines. A 22 d'Octubre de 1692, se posá novament dita càtedra en edicte. A 30 de Juny de 1692 y 20 de

(12) A. M.: *Llibre XXIV d'Acorts*.

(13) A. M.: *Papers d'Universitat*.—*Quaderns d'Actes*, de 1691 a 1695.

Maig de 1693, foren posades en edicte les dues *catedrilles* teològiques.

A 28 de Maig de 1698, els Concellers tractavan de que, tres anys abans, s'havia donada la càtedra de *prima* de teologia al Dr. Joseph Homs, beneficiat de la Seu de Vich, féntseli la comanda per tota sa vida natural; lo qual se reconeixia que era contrari a les determinacions preses de que totes les càtedres debian estar en concurs. Els Concellers d'aleshores, no respectant lo que havian fet alguns antecessors seus, determinaren posar la càtedra a oposició, poguent pretenirla qual-sevulla persona secular o regular ⁽¹⁴⁾.

La càtedra de vespres o del Dr. Pontons la regia, a 16 de Maig de 1694 el Dr. Fra Francesch Osona, del Ordre de Predicadors ⁽¹⁵⁾. Aquest la tenia encara tres cursos més tart.

En 1680, se parlá en Concell de les conclusions, les quals eran ja cosa vella, y desde aleshores durarian quatre dies. la meytat per les càtedres de teologia y els altres per les de filosofia, concedintse 10 lliures per any, les quals, a 3 d'Octubre, se pujaren a 12 ⁽¹⁶⁾.

(14) Arx. Mun.: *Llibre XXVI d'Acorts*.

(15) Id id id:—D'aquest frare ne coneixem dos estranys sermons castellans; l'un, de 1695, dedicat als Sants Màrtirs Lluçia y Marcià; y l'altre pronunciat en les festes que's celebraren a Vich, per la salut del Rey, en Novembre de 1696.

(16) Id.: *Vol. XXII d'Acorts*.

X

Dúes eran les cátedres de filosofia que hi havia fundades ja en l'any 1630, en l'Estudi general de Vich. Una d'elles pogué esser regida pel Dr. Ramón Ballester, durant quatre anys, que degueren esser el ja citat de 1630 y següents, fins que després obtingué, com hem vist ja, la càtedra de teologia ⁽¹⁾. En 1636, debía provehirse una de les cátedres de filosofia, que havia obtinguda el Dr. Pau Tarabal ⁽²⁾. Un document, del 29 d'Abril de 1640, dona a entendre que el Dr. Joseph Casals, que ja havia obtingut la càtedra de filosofia per oposició, demanava se li confirmés

(1) Arx. Mun.: *Lligall de l'Universitat*. Paper sense data. A 17 de Novembre de 1631, havia mort el Dr. Jaume Folchs, qui tenia la càtedra de filosofia, y per aixó els Concellers escribían a un tal Dr. Jou, beneficiat de la Seu vigatana, perque anés depressa a tornar a la Ciutat, en la que feya falta per dita càtedra. (Arx. Mun. *Cartes enviades*, 1623-37).

(2) Id. id. id. Paper de l'any 1636.

per un trieni, cosa a que accedi el Concell vigatà, *atesa la satisfacció que donava en la seva lectura* (3). Als 16 d'Agost de l'any 1642, el Concell, a proposta del canonge Joseph Bojons, qui debia actuar de Rector de l'Estudi, determinà posar a oposició la càtedra de filosofia que vacava (4). Aquesta no devia pas esser la del Dr. Joseph Casals, ja que aquest fou confirmat en la possessió que'n tenia, segons acort de 28 d'Abril de 1643 (5).

Un certificat firmat pels Drs. Jaume Ferrer y J. Martinez dona fé de com el Dr Jaume Saborit, catedràtic de filosofia de l'Universitat, havia complert be el seu càrrech, desde 9 de Mars de 1643, als 9 de Setembre de un any que no expressa el document, pero que podria ser el de 1646 (6).

Les càtedres filosófiques s'aumentaren ab una més desde l'any 1680. Als 9 d'Abril d'aquest any, se parlà en el Concell de que la Pia Almoyna, que s'adjudicava a la Universitat a destinació de pagar salaris a certs catedràtics, resultava aleshores superabundant, de manera que hi havia un remanent, que's creya bastava per fundar una nova cá-

(3) Id. *Vol. XVII d'Acorts.*

(4) Id. id.

(5) Id. id.

(6) Arx. M.: *Lligall de l'Universitat.*

tedra de filosofia, creació de la que hi havia necessitat, ja que per experiència se sabia el dany que ocasionava no haverse fet avans dita fundació; la qual portaria concurs de nous escolars y serviria per evitar que els llicenciats de la *quarta classis* passessin a filosofia, restant insuficientment ensenyats de gramática. Els Concellers, fentse càrrech de la *conveniència, llustre y profit* que'n vindria, ab que's fundés una nova cadira de filosofia ab els mateixos *salaris, lucre y profits* que tenian les demás cátedres, ja que d'aquesta manera comensaria curs cada any, acceptavan la proposta; determinant que comencés en el curs d'aquell mateix any, debent tenir conclusions y totes les demás servituds a que els altres catedratichs, estavan obligats, abonantse el salari corresponent pel Claver de la Ciutat, tal com se feya pels demás professors. La fundació debía tenir lliure existencia per part del Concell, qui fixaria els pactes y condicions al posar la cadira a oposició y edicte (7).

A 23 de Setembre y 3 d'Octubre del mateix any torná a parlar-se d'aquesta fundació, trobantse dificultats respecte a la forma en que debían tenir-se les conclusions durant les

(7) Arx. Mun: *Llibre XXII d'Acorts*.

festes de Sant Tomàs, establintse que fossin dos els sostenidors de tals conclusions, en aquesta forma: que el catedràtich de filosofia vell les tingués lo mateix que el catedràtich vell de teologia, y que abdós disposessen d'un parell de dies, donantse a cada un dels sustentants 6 lliures; de manera que aixís com avans se'n donavan solament sis, d'aleshores endevant fossen el doble, per ajudar als gastos de l'acte acadèmich ⁽⁸⁾.

El Dr. Onofre Ponsich, que era un dels catedràtichs de filosofia, al mes d'Agost fou provehit per una rectoria del bisbat de Solsona, lo que importà que, el dia 8 de Setembre, se li exigís la renunciació a la càtedra vigatana, la qual fou adjudicada sens oposició al Dr. Joseph Homs.

Era certament cosa vella, en l'estudi vigatà, la pretensió que tenian alguns catedràtichs, que's creyan en condicions especials per desempenyar les càtedres, que'ls hi fossin confiades, prescindint de tot edicte y oposició: diferents vegades el Concell clamà contra aixó, trobantse acorts de 9 de Mars de 1662, 2 d'Octubre de 1664 y 9 d'Octubre de 1680, establint que no passés més:

(8) Arx. Mnn.: *Llibre XXII d'Acorts*.

pero el fet es que's prescindia dels acorts ⁽⁹⁾.

En 1684, vacava la cadira filosòfica del Dr. Homs; acordant el Concell que, vista la conveniencia de donar principi lo més aviat possible a la lectura del *Compendi Breu*, que deuría ser llegit ans de començar el curs, se concedia la càtedra al mentat Dr. Homs, ab el salari y prerrogatives d'abans ⁽¹⁰⁾. El Doctor ja citat, encara en Setembre de 1689, era catedratic de filosofia, passant després a una cadira de teologia ⁽¹¹⁾.

El Dr. Roch Herm, subdiaca, que exercia lo que se'n deya *residuu* de la càtedra de filosofia, que tenia el Dr. Homs, demaná al Concell se li dongués la cadira pel trieni vinent, atés a que havia fet oposicions ja dues vegades ⁽¹²⁾.

A 13 de Juny de 1692, el Dr. Joseph Homs regia el *Llibre del Colegi*. Aleshores se posá en edicte la seva càtedra, ab un salari de 70 lliures, mes lo que estavan obligats a donar els estudiants forasters ⁽¹³⁾, els quals pagavan 1 lliura 4 sous cada any.

(9) Id. id.: *Papers d'Universitat*. Quadern primer d'actes de 1691-95.

(10) A. M.: *Vol. XXIII d'Acorts*.

(11) A. M.: *Vol. XXIV d'Acorts*.

(12) A. M.: *Vol. XXIV d'Acorts*. Document sense data. Al final del volum.

(13) A. M.: *Papers de l'Universitat*.—Quadern I d'actes.

Una de les càtedres de filosofia fou posada novament en edicte, a 22 de Mars de 1694; promulgantse l'endemà el veredicte de l'altra cadira de la mateixa facultat. Aleshores entraren com a catedràtics de filosofia el Dr. Manuel Portell y el Dr. Jaume Garriga; sapiguentse també que, a 7 de Juliol de 1695, fou judicat habil per ensenyar filosofia el Dr. Joseph Xuriguer ⁽¹⁴⁾.

En 1698, ab motiu d'uns desordres esdevinguts en la Universitat vigatana, els Concellers carregaren el tant de culpa al catedràtic Dr. Manuel Portell, a qui, a 14 de Juliol, s'arribà a suspendre del càrrech. Per aixó, a 22 de Juliol fou elegit Fra Marian d'Anglasell ⁽¹⁵⁾.

En 1698, als 6 d'Octubre, se presentaren als Concellers els catedràtics de filosofia, que eran el Dr. Joan Baró, Dr. Manuel Portell y Fra Mariano d'Anglasell, demanant que s'atengués al treball que feyan y que, per consegüent, se'ls apujés el sou ⁽¹⁶⁾. A 7 de Juny de 1700, havia acabat de llegir en sa càtedra el Dr. Manuel Portell, posantse la mateixa al concurs d'opositors ⁽¹⁷⁾.

(14) Id. id. id.

(15) A. M.: Id. id. id.

(16) A. M.: Vo. XXVI d'Acorts.

(17) A. M.: Lligall de l'Universitat.—Quadern II d'Actes.

XI

Les cátedres de gramática, que anteriorment a l'any 1640 eran en número de tres, ja hem explicat que, a 9 d'Octubre de dit any, foren reduïdes a dues; destinantse el sou assignat al catedràtic de l'altra a les cadires de teologia. El Dr. Ramon Ballester, de qui hem parlat varies vegades, ans de l'any 1630, devia haver obtinguda una aula de gramática, per espay d'un any, y també la cátedra major de gramática, que era la de poesia ⁽¹⁾.

Entre les cátedres que s'havían de provehir, al primer de Setembre de 1636, hi havia la cátedra major de gramática, que havia tinguda el Pere Joan Maranges, estant també vacant la menor, de la que havia sigut catedràtic el Dr. Francesch Tallander, y una ca-

(1) A. M.: *Lligall de l'Universitat*. Ja en 1621 un Joan Ramon Ballester protestava de que's dongués una cátedra sens oposició.

tedrilla del Dr. Pere Turró, además de l'aula ab càrrech d'ensenyar a llegir y comptar, de Mn. Pere Violata, y, finalment, la de l'ensenyansa d'escriure y decorar, de Mn. Damià Guiteras ⁽²⁾.

Als 9 d'Agost de 1641, els Concellers tractavan de que hi havia vacants en l'Estudi General de la Ciutat les cadires major y menor de gramática, tota vegada que els cate-dràtics nombrats havían sigut fets rectors de parroquies, havent la Ciutat confirmat a un tal Joseph Espinás en el càrrech d'ensenyar a escriure y comptar, per lo que el Conceller en Cap demanava si s'omplirían les dugues cátedres y els càrrechs aludits per concurs o per nombrament directe. El Concell determiná que's fes lo que semblés, d'acort ab el Bisbe y el Rector del Estudi, canonge Joseph Bojons, mirant si's trovaría gent a proposit per dites cátedres y que, una volta fet aixó, el Concell deliberaría lo convenient; si be que d'aleshores ja's confirmava el càrrech donat al citat Espinás ⁽³⁾. En virtut d'aixó, als 2 de Setembre següent, s'acordava que el Dr. Francesch Tallander, que havia llegit durant anys la cátedra major de gramática, ab satisfacció de

(2) Id. Id. Id.

(3) Arx. Mun.: *Llibre XVII d'Acorts*.

tothom, si volia continuar pogués ferho, y en cas contrari, se posés en edicte tal cátedra y la menor ⁽⁴⁾. Aquesta darrera degué esser conferida al Dr. Pere Verdaguer, a qui el Concell confirmava en el càrrech, als 28 d'Abril de 1643. A 30 d'Abril de 1646, se nombrava al Dr. Bernat Dimas per llegir en la cátedra de gramática ⁽⁵⁾. A 14 d'Abril de 1682, en atenció a lo que havia fet be l'ensenyança gramatical, per molts anys, un tal Joan Centvicens, se'l jubilava, concedintli la meytat de sou per tota sa vida ⁽⁶⁾.

Als 30 de Mars de 1685, un Dr. Francesch Sendra, demanava se li dongués sens oposició la cadira major de gramática, atés que la havia obtinguda feya quinze anys ⁽⁷⁾. La cadira menor, ab la data dels 22 de Mars de 1694, fou posada a oposició pel temps de tres anys, ab la retribució de 50 lliures barcelonines, dientse taxativament que l'obtentor no podia exigir cap altra paga als estudiants. També fou posada en edicte la cátedra major, que gosava de 100 lliures anyals.

Als 5 d'Agost de l'any 1695, torná a parlar-se de la cadira de retórica, que novament

(4) Id. Id. Id.

(5) Id. *Llibre XVIII d'Acorts*.

(6) Id. Id.

(7) Arx. Mun. *Llibre XXIII d'Acorts*.

s'havia establert, adjudicantse a un tal Nicolau Fau, pel temps de quatre anys ⁽⁸⁾. Es aquesta la darrera vegada que trobem menció especial de la càtedra de retòrica. De ella podia dirse, en 1717, que si en algun temps havia sigut subvencionada y el mestre pagat dels bens de l'Almoyna General ab 100 lliures, *de muchos años a esta parte esta disminuida por cortedad y disminucion de dichas rentas* ⁽⁹⁾. Lo que sembla succehí, fou que la càtedra de retòrica s'uniria a la major de gramàtica que, algunes vegades, fou dita *de poesia*.

A 6 d'Octubre de 1698, era encarregat de la lectura de gramàtica el Dr. Joseph Pujols, qui's queixava, no sols de que li havían posat una hora més de lliçó, sinó encara ademés l'ensenyança de l'Erasme y l'obligació de donar dues composicions setmanals, tenint igualment l'obligació d'ensenyar el Nebrija ⁽¹⁰⁾. Els mestres de primeres lletres, cada un dels quals rebía 70 lliures, pagadores dels bens de l'Almoyna General, segons un document de l'any 1686, tenian fixats els

(8) Id. Id.: *Papers de l' Universitat*. Quadern primer d'actes.

(9) Acta del 24 de Novembre de 1717.

(10) Arx. Mun.: *Llibre XXVI d'Acorts*.

cárrechs d'ensenyar tots els dies de l'any, a excepció de les festes y diumenges de colre, y además desde la vigilia de Nadal fins el dia dels Ignoscents, més els tres dies de Carnestoltes y primer dimecres de Quaresma, festivitat de Sant Tomás y del Dimecres Sant fins al dimars després de la Resurrecció, fent també vacances el dia darrer de les lletanies. Aixís, durant l'istiu no's feyan vacances, continuant les ensenyances segons l'horari que fixava el Concell ⁽¹¹⁾.

El Vedell o Conserge, de qui ja hem vist com tenia el dret de rebre una part del que pagava cada estudiant, per acort de 10 de Janer de 1657, se li feu una soldada de 10 lliures anyals. Ell també tenia fixat un salari per sa intervenció en els actes de graduar.

En l'Estudi, además de la festa de Sant Tomás, que arribá a esser la principal, s'hi celebrava la festa de Sant Nicolau de Bari, que a causa d'una llegenda que li atribuïa la maravellosa lliberació de tres estudiants, era tingut per patró de aquestos, essent la seva diada principi de les gatzares pròpies de la celebració de la festa dels Sants Ignoscents. A 12 de Juliol de 1622, els doctors del Estudi ordenaren que, lo mateix la festa de

(11) Arx. Mun.: *Lligall ae l'Universitat*.

aquell Sant que la de Sta. Caterina (que era patrona dels filosops), no's commemorés, ab més d'una missa resada, la qual tindria lloch en l'iglesia que decidís el Mestre Major de gramática (12).

(12) Nota facilitada per Mossen Ramon Corbella. (1)

XII

Diferentes foren les vegades que el Concell de Vich procurá pel prestigi de la seva Universitat, probant si obtindria privilegis real y pontifici que l'autorisés per conferir els graus en varies facultats, además de la permissió que ja tenia concedida pel rey Felip III, autorisant per graduar en arts y filosofia. Sobre tot aquestes intentones foren cosa de la segona meitat del segle XVII.

Ja en 1646, el Concell parlava, ab la data del 20 de Janer, de que haventse aumentat, com s'havia fet, el nombre de cátedres en el Estudi General, tota vegada que s'havían erigit les de teología y's tenían esperances de que se'n fundarían d'altres; atenent a tot aixó, els Concellers determinaven aixecar súplica a la M. del rey Lluís XIV (que aleshores, ab motiu de la revolució de Catalunya,

era reconegut com a monarca llegítim) perque dongués privilegi, per conferir els graus tant de Batxiller com de Doctor en teologia, lleys y medicina, o en qualsevulla altres facultats que s'establissen. Demanavan també que els graduats en l'Universitat vigatana, fos de la facultat que's volgués, tinguessen les prerrogatives, llibertats, immunitats y gracies de que disfrutavan els llicenciats de les demés universitats de Catalunya. Y posats a demanar, suplicavan al Rey concedís alguna pensió perpétua a favor de dit Estudi, tan sobre algun bisbat, com trayentla de les dignitats erigides a les abadies del Estany y de Sant Joan de les Abadesses, tota vegada que aquestes havien sigut dotades ab rendes procedents del bisbat de Vich ⁽¹⁾.

Tenim noticia d'altre memorial, elevat a sa majestat Felip IV, que no porta data, demanant que en l'Estudi o Universitat de Vich, hi hagués poder de graduar en totes les facultats que s'hi ensenyessen. En el document s'exposa que els Concellers, a 26 de Juny de 1599, havian alcançada la reyal facultat d'erigir y fundar una Universitat, en la qual s'hi pogués ensenyar públicament arts y ciencias, y graduar doctors; y, per quan aquesta

(1) A. M.: Vol. XVIII d'Acorts.

concessió requeria qualque exposició, a 2 de Novembre de 1602, la Ciutat'envià un Sindich al Virrey de Catalunya, que aleshores era D. Joan de Terés, qui declarà que el Concell de la Ciutat podia nomenar oficials y senyalar lectors per les dites lliçons, concedint totes les facultats que fossen necessaries a fi de plantejar dit Estudi y per son govern. Desde aleshores l'Estudi comptà ab mestres assalariats, els quals ensenyavan als petits de llegir, escriure y comptar, y ademés de dos doctors, que ensenyavan gramática, tres catedràtics en arts y tres en sagrada teologia.

Els Concellers, en la exposició, deyan que donavan llustre a la ciutat, el fet de que, en l'any 320, fos son primer bisbe Sant Just, y que, en 985, la Seu vigatana fos aixecada a Metropóli per la Santedat el Papa Joan XV. Afegian que la Ciutat tenia una Catedral magnífica, ab Bisbe, dignitats, capitol y clero numerós, set convents de religiosos, ab sos predicadors y lectors, tres convents de monjes; tres hospitals, un pel clero, l'altre pels pelegrins y el tercer pels seglars. Y a continuació, sempre en castellà, consignava que Vich tenia «el magnífico y sumptuoso templo de Nuestra Señora de la Piedad; cerca de la ciudad un convento de Religiosos Francis-

»cos, con sus Lectores, en donde se leen
»Artes y Teología; defendiendo conclusiones
»públicas, que todo sirve de grande lustre a
»la ciudad y de provecho a los estudiantes,
»tiene un veguer, sot-veguer, juez ordinario
»y fiel muztafen para la justicia temporal.... Y
»en cuanto a lo político tiene quatro conce-
»lleres que son las cabezas de la ciudad, con
»su consejo ordinario compuesto de diferen-
»tes estados como son caballeros, militares,
»ciudadanos, doctores y oficiales, mesa nu-
»mularia.... Y cerca de dos mil vezinos y se
»tiene esperanza de que cada dia aumen-
»tarán.»

Demanaren finalment dits Concellers al Rey que's dignés confirmar els privilegis referents al Estudi y «de nuevo conceder a la
»dicha ciudad potestad y facultad de erigir
»un Estudio General, nombrar y deputar los
»oficiales para su gobierno, administracion y
»direccion con los poderes necesarios y de
»leer..... interpretar y sustentar conclusiones,
»y tener concursos públicamente como se
»acostumbra en otros estudios generales; en
»todas ciencias moral y natural, en ambos de-
»rechos, y de hacer ordinaciones, mudar e
»interpretar aquellas como pareciere ser con-
»veniente..... Constituir colegio de doctores

»para graduar, precediendo exámen en los
»grados de baxiller, maestros y doctores en
»todas las dichas ciencias con privilegio que
»los graduados en él gozen de todas las hon-
»rras y prerrogativas, favores, libertades, im-
»munidades, exempciones, franquezas y pri-
»vilegios que los graduados en otras partes (2).

Ab motiu de l'entrada del nou Wirrey a Catalunya, Duch de Bournonsville, als 30 d'Octubre de 1681, fou nombrat síndich de la Ciutat, per que anés a donarli la enhorabona, el Dr. Jaume Puig y Sorribes. Entre els assumptos que se li encarregaren tractés ab el Virrey no hi faltava la obtenció de graus de doctorat en les facultats que no'n tenian encara en l'Estudi General de Vich.

L'acta conciliar del citat dia deixa llegir lo que segueix: «Item proposa lo Conceller
»ters que lo any prop-passat se intenta y vol-
»guer demanar privilegio real y pontificiò
»pera que en la Universitat del Estudi gene-
»ral de esta Ciutat se pogués agraduar de las
»facultats de Philosophia y Theologia y totes
»altres facultats y no obstant se tenia format
»ab los Concellers o jurats de la Ciutat de
»Girona, no se ha pogut pendre exemple de
»ells, emperó havent scrit a Roma per dit

(2) C. F.: Nota facilitada per Mossén Ramon Corbella.

»efecte ha vist lo agent que no seria cosa de
»gasto y entre altres advertenties posá per
»convenienties obtenir primer lo privilegi
»real y com per asso se haja de pagar alguna
»cosa, ho proposa pera que en consideratió
»que ha de resultar en honor y convenien-
»ties de la Ciutat y sos fills, determine lo que
»mes convenient li aparega». El Concell acor-
dá solicitar l'obtenció del privilegi real y pon-
tifici, gastant del compte de l'Almoyna gene-
ral lo que fos necessari, continuant les ges-
tions, encara que els Concellers d'aleshores
no poguessin veure satisfeta la seva demanda.

Resulta estrany que, després d'aquest
acort, no figuri la sollicitut a que's referia
aquell entre les instruccions que, als 4 de Ja-
ner vinent, se donaren al Dr. Puig y Sorri-
bes ⁽³⁾. Aquest, no obstant, s'ocupá del as-
sumpte, obtenint que, en el dia 3 de Mars de
1682, el rey Carles II dictés un decret que val
la pena de que el copiem:

«Illustre duque de Bournonsville, parien-
»te, mi lugar-teniente, capitan general. En
»nombre de la ciudad de Vique en esse Prin-
»cipado, se me ha representado los servicios
»que ha hecho durante las guerras passadas,
»suplicandome que en consideración de ellos

(3) A. M.: *Llibre XXIII d'Acorts*.

»y las demás razones que contiene el memorial de que se remite copia, sea servido »hazerle merced de confirmar los privilegios »que tiene en orden a la facultat de poder »erigir y fundar Universidad literaria en dicha Ciudad y de nuevo concederle para que »pueda eregir un Estudio general en la forma »en que lo esta en otras partes y con expreso »poder de componer Colegio de doctores »para poder graduar en todas las ciencias de »manera que los graduados en aquella Ciudad sus oficiales y estudiantes presentes y »que cursan año en su Estudio general gozen »de todas las prerrogativas y exemptiones de »los otros Estudios generales, y para tomar »resolución en esta instantia. Ha parecido encargar y mandaros como lo hago que en »essa Real Audiencia nos informéis de lo que »cerca de ella se os ofrezca y pareciere para »que entendido resuelvan lo que más convenga. Datum en Madrid a 3 de março de »1682. Yo el Rey.—D. Francisco Izquierdo »de Belbey. Secretario» ⁽⁴⁾.

Els Consellers vigatans reberen, el dia 18 de Març el privilegi qu'hem copiat y que havia sortit de Madrid feya onze dies: decidint nombrar un delegat que anés a Barcelona,

(4) Id. id. id.

perque pogués entrevistarse ab el Capitá General y l'informés en favor de la petició. L'escullir tal persona, doná lloch a múltiples incidents, en la sessió de aquell dia, decidintse finalment, que prengués la via de Barcelona el Sr. Josep Puigrubí. Quatre dies mes tart, se parlava d'entregar la cantitat de quatre dobles d'or al Dr. Magí Vilana Perlas, que havia servit en les gestions fetes a Madrid.

Els Concellers de Vich prou treballaren perquè fos favorable a la seva pretensió la Real Audiencia de Barcelona; mes, per lo que es dona a entendre, aquesta creyent que l'ampliació de l' Universitat de Vich seria en perjudici de la de Barcelona, treballá contrariament a lo que volian els vigatans. Aquestos, per una carta de Vilana, remesa desde Madrid als 3 de Maig, sabian, als 5 de Juny següent, que el Concell d'Aragó havia presentat un memorial al Rey, qui havia decretat que es tingués present quan vingués l' informe de la Real Audiencia barcelonina. Y, perquè aquesta informés depressa, se volia enviar un sindich a Barcelona, que fou el mateix Puigrubí. Als 14 de Juliol, se tornava a parlar del assumpte, dient el Concell vigatá que, atés que un tal Dr. Josep Comerma, fill de Vich y

habitant a Barcelona, havia pres gran treball sobre dit informe, fou nombrat agent de Vich ab el salari corresponent, a judici dels Concellers ⁽⁵⁾. De totes maneres, el fet es que no s'obtingué pas aleshores lo que tant volia la Ciutat.

Aquesta, ab motiu d'una carta que havia escrit el Rey Carles II als Concellers ausetans, mostrant son agraïment per lo que havia fet aquella en les guerres contra França, en Concell de 24 de Febrer de 1690, acordava aprofitar l'ocasió per fer nova demanda al Rey, de lo que judiqués més útil per Vich, dientse que aixó era completar els privilegis de que disfrutava l'Universitat. A 2 de Març següent, s'en tornava a parlar, acordantse, que: «supliques a Sa Magestat vulla honrar a »esta Ciutat concedintli el previlegi de que se »puga eregir en lo studi general desta Ciutat »un Colegi de Theologia per los doctors de »dita Ciutat ben vistos los quals tingan facultat de poder graduar en Theologia» ⁽⁶⁾.

A dos de Juliol de 1698, el Conceller en Cap deya que havia sigut informat pel sindich de Barcelona, Dr. Albert Vilabella, qui, de tornada, feu relació de que, atenent a les sú-

(5) Id., id., id.

(6) Id.: Vol XIV d'Acorts.

pliques de Vich el Rey, havia demanat al princep de Darmestad, Virrey y Capitá General de Catalunya, li remetés informe sobre les gracies y privilegis que demanès la Ciutat, per lo qual fora de conveniencia elegir altre sindich, que anés a Barcelona, per solicitar el despaig y resolució del dit informe. S'escullí a aquest efecte, el notari Ignasi Abadal (7).

A 13 de Janer de 1699, s'havia ja nombrat altre sindich, perquè passés a Barcelona, en sollicitut de que el Rey mitjansant el Capitá General, concedís algunes gracies a la Ciutat. Tornat aquell, que era D. Lluís Beuló y Fossas, exposava als Concellers les seves impressions, entre les quals hi havia la de que «en »quant a la segona pretensió de poderse graduar de doctors en Sgr. Teologia en la Universitat literaria, de la present Ciutat,» havia respost el Dr. Pere de Amigant, que era qui havia d'informar «que no menos regoneixia »gran inconveniencia per la Universitat literaria de la ciutat de Barcelona, que a mes de »que seria contingent que aquesta no introduís causa, no lluiria las cientia ab lo augment »que avui en dia de molts anys a eixa part »se experimenta perque minoraria lo comens »y ensenya l'experiencia que com mes cres-

(7) Id. id. vol. XVI d'Acorts.

«cuda es l'Universitat mes resplandeixen les
«lletres, de que son bon exemple l'Universi-
«tat de Lleyda per la erecció de la de Barce-
«lona y la de Guesca per la erecció de la de
«Salamanca.» Aixó no es pot negar qu'era un
refús ben absolut. (8)

(8) Id. id. id

XIII

En les pàgines anteriors hem donat per incidència els noms de alguns Rectors del Estudi General de la Ciutat de Vich. Hem parlat del Dr. Enrich d'Alemanys (1). També hem apuntat el nom del Dr. Joseph Bojons y del Dr. Antoni Más (2). Un paper, que sembla ser del any 1658, indica com a director del Estudi, el Dr. Jaume Riera, Canonge Penitenciari, essent Vice-canciller, el Dr. Jacinto Saiz (3). En 1664 tenia el mateix càrrech rectoral el magnífich Joan Baptista Tarrés, doctor en Dret (4). A 13 de Febrer de 1682, era Rector el Dr. Joan Baptista Ferreres, y, a 12 d'Abril del mateix any, el Dr. Francesch Cen-

(1) TORRES AMAT.—*Diccionario de Escritores Catalanes*, pàg. 717, qui fixa la elecció d'aqueix rector en 1653.

(2) D'aqueix darrer diu el mateix Torres Amat que fou nomenat en 1650.

(3) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

(4) Id. id. id.

dra demanava confirmació per un bieni, a partir del 5 d'Agost pròxim, cosa que el Concell no acordà pas en la mateixa sessió ⁽⁵⁾. A 11 de Novembre de 1689, actuava com a Rector el Dr. Pere Oliver ⁽⁶⁾. Aquest fou substituït pel Canonge Salvador Riera, qui presidia l'Estudi a 16 de Mars de 1699. A finals de segle, tenia el càrrech de Vice-rector el Dr. Bonaventura Pou, conforme trobem en data del 27 de Maig. El rectorat el tenia el Dr. Joseph Ordines ⁽⁷⁾.

Diferentes vegades en l'Universitat vigatana s'hi promogueren disturbis, cosa natural, atinent a que era freqüentada per gent jove. Ab motiu dels successos esdevinguts per la guerra de Catalunya contra Felip IV, y el regoneixement de Lluís XIII com a Comte de Barcelona, el Concell, en 21 de Janer de 1641, ordená qu'es tanquessin els estudis y anessin a la guerra els estudiants aptes pera portar armes. El tancament durá fins el 15 de Febrer, en que, a petició del canonge Dr. Joseph Bojons, Rector, retornaren a obrir les aules ⁽⁸⁾.

Per l'Octubre del any 1664, els nostres

(5) A. M.: *Llibre XXIII d'Acorts*.

(6) A. M.: *Llibre XXIV d'Acorts*.

(7) A. M.: *Papers de l'Universitat*. Quadern I d'Acorts.

(8) A. M.: *Llibre XVII d'Acorts*.

escolars se dirigiren al Concell, queixantse de que el Rector, Dr. Tarrés, els exigia 3 rals de matrícula, quan abans sols pagavan 3 sous ⁽⁹⁾.

En aquest temps, el Capítol eclesiàstich anava desentenentse del sosteniment de la Universitat, que de fet s'anava fent únicament deutora del patronat municipal. A 14 de Desembre del mateix any, els magistrats populars de Vich acordavan continuar la defensa de la causa introduïda pel Capítol contra els catedràtics, que exigíen el degut salari als criats y als familiars dels capitulars; tota vegada que els canonges, de molt temps, disfrutavan del privilegi de que aquells, encar que fossin estrangers, no deuríen pagar salari de cap mena ⁽¹⁰⁾. D'igual prerrogativa volíen usar els habitants de lo que se'n deya la quadra de Vilagelans, els quals preteníen que, estant units a Vich, no devíen satisfer lo que acostumavan pagar els estudiants forasters. L'instància fou escrita als 24 de Febrer de 1666, y en ella s'indica que els estudiants de fora Ciutat pagavan 12 rals anyals cada un ⁽¹¹⁾.

Les bullangues promogudes en l'Univer-

(9) A. M.: *Papers de l'Universitat*.

(10) A. M.: *Llibre XXI d'Acorts*.

(11) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

sitat, obligavan en diferents ocasions a intervenirhi els Concellers. Aixís, a 23 de Mars de 1679, els magistrats ciutadans acordaren presentarse a l'edifici universitari, acompanyats de persones convenients, al objecte de detenir als estudiants que ho meresquessin ⁽¹²⁾.

A 9 de novembre de 1695, segons dona entendre l'acta del Concell, se parlava de que el Rector del Estudi se creya ab dret de capturar els estudiants que no complissen la seva obligació; havent ja fet pendre a varis llicenciats, als quals s'acusava de que havían tirat pedres a l'aula de retórica, ab perill de ferir al professor y als alumnes. El Veguer, que ho era el famós Ramon Sala y Sasala, degué intervenirhi, posant els detinguts en llibertat, lo qual motivá que el Rector invoqués el seu dret y demanés a la Ciutat que'l protegís ⁽¹³⁾.

La bullanga no per aixó s'acabá, parlantne diferents actes conciliars, entre les quals hi ha la del 27 de Maig de 1698, en la que se parla de que els Concellers havían tingut d'anar al edifici escolar, ja que el dia abans el Rector, Bonaventura Pou, s'havía dirigit al Concell, participantli que, a causa de alguns

(12) A. M.: *Llibre XXII d'Acorts*.

(13) A. M.: *Llibre XXIV d'Acorts*.

desordres, havia posat a la presó de la Universitat a un llicenciat, a qui sos companys intentaren fer donar llibertat a la força, havent-hi un alumne que no volgué obehir al Rector. Com que els insubordinats eran deixebles del Dr. Manuel Portell, catedràtich de filosofia, els ja citats Rector y Vice-rector ordenaren buscarlo, manantli que no admetés en sa càtedra a un tal llicenciat Pujol, a qui se carregava la culpa. Com fos que el catedràtich no obehí, els concellers acordaren suspendre'l per un quant temps, posantli un substitut en la càtedra, a qui's pagaria del sou corresponent al Dr. Portell, determinantse encara encarregar a n'el Veguer que castigés als insubordinats ⁽¹⁴⁾. A 6 de Juny del mateix any, se tornava a parlar dels desordres que hi havia en l'Estudi, encarregant al mateix Veguer cuidés del ordre. Encara se'n parlava als començos del curs vinent, a 6 d'Octubre de 1698, ja que el Dr. Josep Bosch, canonge, doná part de que duravan mes que may els excessos dels llicenciants y estudiants, comunicant al Concell, *que per ocasió de les contínues pedradàs, no podia entrar ni eixir de sa casa sinó ab gran contingencia y perills de matarlo o quedar descalabrat*. La Ciutat

(14) A. M.: Llibre XXVI d'Acorts.

determinà novament que el Veguer intervingués, afirmant, a la vegada, que el principal promotor dels disturbis era un tal Dr. Josep Anton Martí, de qui s'enviava a cercar el seu pare ⁽¹⁵⁾.

Les dissensions, a vegades, foren mogudes no pels estudiants sinó per persones més qualificades; contribuïnt-hi els frares de les ordres que hi havia en la Ciutat, a les quals se donava el dret de pendre part en els actes acadèmichs. Ja a 16 de Septembre de 1641, s'havia represent al Concell que els frares del Carme y de la Mercé, que antigament acostumavan argumentar després que els frares del convent de St. Tomás de Riudeperes, s'havien empenyat, ja farien uns quants anys, en que havían de esser primers. El Concell determinà portar l'assumpte al Bisbe, ja que era el Canciller del Estudi, qui ab el Colegi de Doctors, determinaria qué's debia fer.

En 1668, tornà haverhi controversia, entre franciscans y carmelites, sobre precedencia en les conclusions, acabantse determinant el Concell que el degà o president dongués el primer argument a un doctor secular o *bonete*; el segon a un religiós dominich; el tercer a altre doctor *bonete*, y el quart a un frare

(15) A. M.: Vol. XXVI d'Acorís.

carmelita, entenentse que les religions sols tindrían dret quan tinguessen cadira o càtedra en l'Estudi.

Per evitar noves qüestions, a 8 de Setembre de 1682, s'acordava que els prelats de les religions existents en la ciutat de Vich, que pretenian tenir dret a votar en les oposicions a càtedres, encara que no fossin doctors, se'ls concedia lo que sollicitavan ⁽¹⁶⁾.

Entre els acorts presos pel Concell de Vich, fent referencia al Estudi, n'hi ha un de 12 de Juny de 1668, en el qual s'autorisa al Rector perque pogués elegir quatre persones de la Universitat, les quals, junt ab els Concellers, determinarien lo que convingués a l'utilitat del Estudi ⁽¹⁷⁾. També, altra vegada, fou precis dictar ordinacions parcials, que servissin per regular la conducta que professors y alumnes deurien seguir. Pertant, a 11 de Novembre de 1689, deliberava el Concell encarregar als catedràtics fessin unes noves ordinacions y estatuts, les quals deurien esser portades al Concell per sa aprobació ⁽¹⁸⁾. A 27 de Maig de 1698, se nombrava també junta de quatre persones, les quals, ab els

(16) A. M.: *Llibre XXIII d'Acorts.*

(17) A. M.: *Llibre XXI d'Acorts.*

(18) A. M.: *Llibre XXIV d'Acorts.*

Concellers, tinguessin de tractar de les coses necessaries y l'administració del Estudi General; triantse a n'aquest objecte el Dr. Joseph Estanyol, el Francesch Alavall, Micer Pere Pau Abadal, notari, y un tal Jaume Riera, menor ⁽¹⁹⁾.

A 6 de Setembre següent, se tornava parlar de la comissió dels quatre ciutadans, que debía intervenir en la confecció de unes ordinations convenients pera la bona administració del Estudi, comissió que n'havia fetes unes, les quals eran portades al Concell, perque vegés si podian confirmarse; per lo que foren llegides, donántleshi eficacia, força y valor; reservant emperó facultats als Concellers perque cridessin a qui els hi semblés convenient, per veure si tot se posava en orde ⁽²⁰⁾.

Les ordinations de que es tracta tenen els capítols següents: «De les Cátedres de filosofia; de les Cátedres de gramática; dels examinadors; dels actes públichs que se han de tenir en la Universitat; de precedencia y orde se ha de guardar en acompanyar los senyors Concellers, argüir en les conclusions y assistir en els demás actes; de la obligació

(19) A. M.: *Llibre XXVI d'Acorts*.

(20) Id, id. id.

dels mestres d'ensenyar de llegir y decorar, escriure y comptar ⁽²¹⁾.

Els Concellers, com s'ha vist fins ara, devien mirar ab molt d'afecte l'Estudi General de Vich, pel que la Ciutat feya grans sacrificis. Per aixó, quan no bastavan les províncies de l'Almoyna General, pera costejar el salari dels catedràtics, la Ciutat procurava satisfer lo que mancava. Aixís consta, entre altres vegades, a 16 de Septembre de 1641 y 21 de Janer del any següent ⁽²²⁾. També a 28 de Febrer del any 1698, el Concell acordava que el claver de la Ciutat tingués obligació de *quitar* 1500 lliures de censals, destinats al centre docent ⁽²³⁾.

La Ciutat també subvenia les despeses que costava el sosteniment del edifici universitari, que hi havia al capdevall del carrer de l'Escola, edifici al que diferentes vegades tingueren de ferse millores al objecte d'habilitarlo a la creixensa que tenia l'Universitat. Pel Febrer de 1682, se parlava en Concell de les obres a fer y d'un rellotge que aleshores

(21) El segon quadern de *Acorts de la Universitat* vigatana, quadern que es mutil al principi y abraça desde Septembre de 1699 fins a Juny de 1701, porta aquestes ordinacions en un estat de conservació deplorable. (A. M.: *Lligall Universitat*)

(22) A. M.: *Llibre XVII d'Acorts*.

(23) A. M.: *Llibre XXVI d'Acorts*.

devia posarse (24). A 3 d'Octubre de 1680, el Concell determinava que tornés a ferse la campana de l' Universitat que s'havia trencat, pagantne el gasto de l'Almoina (25). En 1691, la Ciutat disposá del edifici, fentlo servir de lloch d'allotjament ab tropes, lo qual feu que a principis d'aquell any devían fers'hi obres. Per aixó consta que l'Universitat degué demanar se li deixés locals en el convent de frares Dominicans, *propter occupationem militum et infantium exercitus suae majestatis* (26). També volem deixar consignat que, a 11 de Novembre de 1689, el Concell presupostava 3 lliures, per pintar un quadro de St. Tomás de Aquino (27).

En cambi de la protecció, els Concellers gosavan de tota preeminencia en l' Universitat, confirmantho aixís un ceremonial ciutadá, que explica detallament lo que devían fer els comissionats, per la festa del Sant, quan anavan a convidar la representació viganeta. Entre les notes curioses referent a aquest punt, indicarem la de que al ser fet el convit,

(24) A. M.: *Llibre XXIII d'Acorts*.

(25) A. M.: *Llibre XXII d'Acorts*.—Deu esser la campana guardada en el Museu Episcopal.

(26) *Quadern I* dels negocis de l'Universitat, existent en l'A. M. en el lligall especial de l'*Universitat*.

(27) *Llibre XXIV d'Acorts*.—Sembla que tal pintura se troba en nostra Casa de la Ciutat.

perque la Ciutat assistís a les conclusions, eran presentats els exemplars impresos de les mateixes, advertintse que en l'acte acadèmic de referencia, el ceremonial aludit, que es de finals del segle XVII, afegeix *que si lo senyor Conceller president serà graduat y tindrà gust de argumentar* deu ser el primer en ferho ⁽²⁸⁾.

A 16 de Novembre de 1627, se disposà que en la sala del Estudi hi hagués una arca per dipositarhi les propines dels que's graduessen, que eran de 4 sous els doctors y 2 els batxillers. Les propines servían per gastos de la entitat.

Finirem aquest capítol consignant que, en 1650, el canonge Antoni Mas, Rector del Estudi, demaná llicencia al Capítol, per anar ab els estudiants a la antiga iglesia de la Mare de Deu de l'Esperança, fora dels murs de la Ciutat, en processó de pregaries per pluja ⁽²⁹⁾

(28) Manuscrit de la Biblioteca Episcopal de Vich, pág. 21 y 22

(29) Arx. Capitular de Vich: *Llibre IV de Secretaria*.

XIV

Fins que entrà el sigle XVIII l'Estudi General de Vich pot dirse que no arribà a sa major edat, ab obtenció del dret de graduar en teologia y lleys. Resulta una especie de sarcasme tenir que consignar que el monarca que li concedí el tantes vegades demanat privilegi, passats uns quinze anys, dongués un altre decret abolint y matant definitivament la Universitat Literaria Vigatana.

El Rey Felip V, que començá essent rebut pels catalans, sino ab simpatia, ab una certa conformitat, volgué congraciarse de aquells convocant unes Corts a Barcelona, en les que devien serhi convidades les representacions de les ciutats. Al tractarse en el Concell vigatà de l'assistencia a les Corts, se redactaren unes instruccions per al síndich

que hi assistiria, en representació de Vich, y que era D. Francesch Comalada y d'Olmera. En el capítol XII de les instruccions segones, dictades a 20 d'Agost de 1701, se diu: «Item
»per quan ab lo prop chalendat privilegi en
»atenció que en lo Studi General de la dita
»Ciutat se llegiren dos cursos de Philosophia
»y regoneixerse que lo clima y temperament
»de la terra es molt apte y a proposit per
»l'exercici de les lletres, fonch concedida fa-
»cultat que en dit Studi poguessen graduarse
»doctors en philosophia y com avuy en dia y
»de molts anys a esta part se troben fundades
»en dit Studi tres cathedres de philosophia y
»altres tres de Sagrada theologia ab numerós
»concurs de licenciados qui professen dites
»sciencies tenint tots anys frequents actes li-
»teraris ab intervenció de doctors y altres
»persones perites en dites sciencies: per só
»dit sindich suplicará a sa Magestat sia de sa
»Real gratitut concedir a dita Ciutat que en
»dit Studi General pogan graduarse doctors
»en philosophia y theologia, tots aquells sub-
»jectes que trobarán habils en dites sciencies
»y que tant los qui avuy se troben graduats
»en dita sciencia de philosophia y los que
»per avant se graduarán a Philosophia y Theo-
»logia, deguen ser admesos en les Universi-

»tats de Barcelona Lleyda y demes del Prin-
»cipat de Catalunya, de la mateixa manera
»que es troben admesos en la Universitat li-
»teraria de Barcelona (1).

El Rey Borbó, a qui convenia aleshores
ferse partidaris, accedí a lo que no havian
volgut concedir sos antecessors de la casa
d'Austria. En el document reyal, que doná
Felip V, ab la data de 14 de Mars de 1702,
hi há la sollicitut del privilegi doctorant en
teología y dret y a la vegada la resposta,
essent una y altra concebudes en els se-
güents termes:

«Item se suplica a sa Real Magestat, que
»per quant ab Privilegi concedit per lo Sere-
»nissim Senyor Felip Ters. de gloriosa me-
»moria fou concedit a l'Universitat de dita
»Ciutat de poder agraduar en Arts y Philo-
»sophia; y com en lo favor de Déu, la Uni-
»versitat hage augmentat en lo concurs dels
»estudiants y per eix effecte haver tingut la
»Ciutat de fundar tres Cadeiras de Sagrada
»Teología, y crehent, que ab gran prestesa
»se hauran de fundar Cathedres de totes fa-
»cultats. Suplica que tots los subjectes que
»en havant, se agraduaran com els que ja
»son agraduats en la facultat de Philosophia,

(1) A. M.: Llibre XXVI d'Acorts.

»sien admesos sos graus en totes les Univer-
»sitats literaries del present Principat, y jun-
»tament pugan agradar en Sagrada Theolo-
»gia y en las demás facultats, que per temps
»se elegiran, tenint aquells los mateixos ho-
»nors, y prerogatives tenen los demás agra-
»duats en las Universitats de Lleyda, Barce-
»lona y demás.

»Su Magestad lo concede con la calidad
»de que para dar los grados, se observe lo
»mismo que en la Universidad de Barcelona,
»pudiendo la Ciudad de Vique formar las
»constituciones convenientes a este fin y se-
»gun las tuviere la dicha Universidad de Bar-
celona (2)

La concessió reyal, que fou feta per Fe-
lip V en les Corts barcelonines, omplí de sa-
tisfacció als magistrats populars vigatans, que
seguidament anaren per consolidarla. La Ciu-
tat de Barcelona, per boca dels seus Conce-
llers, no deixà de manifestar el desgat ab
que mirá tal concessió, que fou protestada
per aquells, ja que creyen que anava en per-
judici de la seva Universitat (3). Aquesta opo-
sició no deixà de ser notada pels vigatans:
peró, aixís y tot, aquestos procediren en tirar

(2) Arx. Mun.: *Llibre XVIII de Privilegis*, págs. 553 y 54.

(3) Rubió: Ob. cit. pág. 51.

endevant les gestions per enrobustir el seu centre docent.

A aquest objecte, els Concellers de Vich feren súplica al Papa, perque dongués Privilegi Apostólich a la concessió reyal. Els darrers dies de Mars de 1702, ja's parlava de fer aquesta súplica ⁽⁴⁾. Però el cas fou que, ab tot y les gestions fetes, tardaren onze anys, ans que el Papa concedís lo que se li demanava. Per aixó el Concell, a 21 de Mars de 1713, acordava abonar 10 dobles, al Dr. Feliu Pasqual, perquè cuydés de despatxar la gracia ja obtinguda, que permeté titular als Estudis de Vich: *Universitat Real y Apostólica* ⁽⁵⁾.

Mentrestant, no estigueren ociosos els Concellers de Vich, ja que, a 15 d'Abril de 1702, acordaren que, en virtut del nou privilegi de graduar en arts y filosofia, en sagrada teología y demás ciencies que's llegirien en l'Universitat, se reunís a la casa del Concell un escullit aplech de persones, entre les quals hi havia el canonge Francesch Poquí, Rector de l'Universitat, els Capitulars eclesiástichs Salvador, Riera y Esteve y Ferrer, els doctors Ibo Cassanyes, qui era Vicari Ge-

(4) A. M.: *Llibre XXVII d'Acorts.*

(5) A. M.: *Llibre XXXII d'Acorts.*

neral, Joseph Ordines, Francesch Estebanell, Francesch Graell, el metge Ignasi Moreta y els advocats Ignasi Coll y Joan Trabal, als quals la representació ciutadana consultava que era lo que's tenia de fer, per posar en práctica el privilegi de referencia. Unánimament aconsellaren que, sens demora, se formessin els colegis de doctors en filosofia, teología y jurisprudencia. En lo que feya respecte a la teología, ab l'intent de alentar y brindar als llicenciats o alumnes, perque fossin aydadors de la Ciutat, se deurien formar y establir *catedrilles* de teología, apuntant també l'idea de que en quan a jurisprudencia eren de parer fundar també dúes *catedrilles* y dúes cátedres. El Concell acabá donant facultats als Concellers, per formar els dits colegis, en els que hi podrien fer entrar totes les persones que coneguessin dignes y a propósit.

Als 14 de Juny immediat, el Conceller en Cap exposava que, pel bon régimen y govern de l'Universitat, se deurien fer noves ordinacions y Estatuts, acordantse que els Concellers tinguessin facultat per formar una junta de persones hábils, les quals, ab ells, poguessin fer tals ordinacions. No se sab perquè l'execució completa del anterior acort va de-

morarse. De totes maneres, a 18 de Febrer de 1703, se feya notar lo urgent que era fer els estatuts, *lo que es causa de continuu desordre no sols dels estudiants sino dels catedratichs y demás oficials los quals ninguns cumplen les obligacions de llur empleo* ⁽⁶⁾. Ab data de 27 de Juliol, se tornava insistir en la necessitat de les ordinacions, les quals se deya que havien sigut començades, però no estaven llestes, insistintse en la necessitat de completarles, tan aviat com fos possible ⁽⁷⁾.

Al començar l'any vinent, les ordinacions pot dirse que estaven apunt d'esser definitivament sancionades. Per aixó, ab data de 27 de Janer, el Concell elegía dúes persones, les quals, ab els Concellers, devien mirar les ordinacions projectades, les quals, en cas de estar conformes, devien ser enviades a un tal Jacinto Dachs, a qui s'havia nombrat agent de la Ciutat, pera obtenir de la Curia Romana la confirmació apostólica de l'Universitat, tota vegada que tothom se creya que la presentació a Roma de les ordinacions, devia ser lo que més contribuís a lograr el privilegi apostólich ⁽⁸⁾. Les dúes persones nom-

(6) A. M.: *Llibre XXVII d'Acorts.*

(7) A. M.: *Llibre XXVIII d'Acorts.*

(8) A. M.: *Llibre XXVIII d'Acorts.*—A 27 de Maig de 1703 s'havia tornat a parlar de la conveniència d'obtenir la confir-

brades, al obecte de regoneixer el plan d'estatuts, foren el Dr. Joseph Estanyol y el Joan Trabal.

Dos dies després, en Concell se deya que les persones elegides al obecte havien regonegut els estatuts, que foren llegits allà mateix per sa aprovació definitiva ⁽⁹⁾.

Les noves ordinacions tenian els capitols següents:

Cap. I: Del Cancellier y Vice-Cancellier de dita Universitat.—Cap. II: De la elecció del Rector de la Universitat y de sa creació.—Cap. III.—De les obligacions del Rector de la dita Universitat.—Cap. IV: De les obligacions del Vice-Rector.—Cap. V: Del Concell General de tota l'Universitat y del particular.—Cap. VI: Del Secretari y Escribá de dita Universitat.—Cap. VII: Del vedell o porter de dita Universitat.—Cap. VIII: De la precedencia y orde d'anar y seure en l'Universitat y de la forma de votar en los Concells aixís generals com particulars.—Cap. IX: De la precedencia y orde que se ha de guardar en acompanyar

mació apostólica de l'Universitat, determinantse gastar lo que fos convenient y continuar les gestions ab tota activitat.

(9) Es digne de notar en el *Llibre XXVIII d'Acorts*, el fet de que hi hagi incloses dues redaccions dels Estatuts les unes en llengua llatina y altres en catalá, resultant les primeres com una reducció o cap-breu de les altres, ja que sols tenen 33 capítols.

los senyors Concellers y argüir en les conclusions y en los actes.—Cap. X: Del exámen y aprobació dels estudiants, a efecte de ser matriculats; de la necessitat, forma y de tot lo tocant a la matrícula.—Cap. XI: De les càtedres de Teologia.—Cap. XII: Del modo y forma que se ha de guardar en les provisions de les cátedres de Teologia.—Cap. XIII: De les catedrilles de Teologia.—Cap. XIV: De les obligacions dels catedrillaires de Teologia.—Cap. XV: Del catedràich de la Càtedra de Cànon.—Cap. XVI: Del catedràich de la càtedra de Dret civil.—Cap. XVII: De les catedrilles de Lleys.—Cap. XVIII: De les càtedres de Filosofia.—Cap. XIX: De la forma de proveirse les càtedres de Filosofia.—Cap. XX: De les càtedres de Gramática.—Cap. XXI: De la oposició de les càtedres de Gramática.—Cap. XXII: De la obligació dels nostres de ensenyar de llegir y decorar, escriure y comptar.—Cap. XXIII: Que ningú pugui obtenir en un temps dos càtedres.—Cap. XXIV: De la forma y temps en que se han d'assignar les matèries que los catedràtichs de Teologia haurán de llegir.—Cap. XXV: Del temps en que han de començar los estudis y de les feries que s'haurán de guardar.—Cap. XXVI: De les multes y penes

per als catedràtics que farán falta en les lliçons y deguts exercicis.—Cap. XXVII: Dels substituïts.—Cap. XXVIII: De les conclusions y actes públics que se han de tenir aixís en Filosofia com en Teologia,—Cap. XXIX: Que lo catedràtic que llegirà per curs no pugui posarse a altre càtedra de la mateixa facultat.—Cap. XXX: De la prohibició als catedràtics de no poder predicar quaresma continua.—Cap. XXXI: Del número dels doctors colegiats de dita Universitat.—Cap. XXXII: Dels doctors elegidors per regir los llibres.—Cap. XXXIII: Dels graus de batxillers en Arts, Jurisprudencia y Teologia, y del grau de mestre y doctor en ditas facultats.—Cap. XXXIV: De les propines que se han de pagar en dita Universitat per los graus conferidors.—Cap. XXXV: Dels graduants fills de doctors colegiats.—Cap. XXXVI: Forma dels juraments que han de prestar lo Rector, Vice-Rector y demés, com per sos títols se dirá y de la professió de fé que s'ha de fer.

XV

En el prólech de les ordinacions de l'Universitat vigatana de que s'acaba de parlar, se diu que s'havia instituhit una cátedra de dret civil, una altre de dret canónich y dúes *catedrilles* de *Instituta* de dret civil, esperant-se encara poguer crear cátedres de medicina.

Sobre aixó se sap per l'acta del Concell del dia 5 de Juliol de 1702 que, a proposta del Conceller president, se tractá d'establir una *catedrilla* de *Instituta*, mentres hi hagués concurrencia de estudiants, debent buscarse algú que la regís, mitjançant el salari corresponent. S'exposava també que ningú millor per regirla que el Dr. Joan Antoni Angelet, clergue de Vich, trobantse que era bona la

proposta y, sens més, oferírseli l'encàrrech de regirla ab un sou de 50 lliures. En l'acta sa parlá de les notories prendes y ciencia del personatge nombrat, que ho era per temps de dos anys ⁽¹⁾.

La fundació de les cátedres de lleys, sembla que en aquest temps, fou més en els papers que efectiva. El dia 8 de Juliol del mateix any 1702, mitjançant un edicte que's conserva imprés, els Concellers vigatans participaven a tothom la concessió del reyal privilegi del 14 de Mars, perque poguessen graduarse de doctor en filosofia y teología y de més ciències y facultats que en dita Universitat se llegirien; notificant ademés que aleshores s'havían fundat de nou «dos Cathedras de Lleys y una Cathedrilla, essent catedratichs dellas, ço es de las tres de philosophia, los RR. Doctors Emanuel Portell, Joan Baró Preveres, y Don Mariano de Anglagell del Real y Militar Orde de Nostra Senyora de la Mercé; de las tres de Theologia los R. R. Doctor Joseph Homs Pre-

(1) A. M.: *Llibre XXVIII d'Acorts*.—Aquest Joan Anton Angelet arribá a ser Rector de La Garriga y al censurar, als 5 d'Octubre de 1709, unes obres sobre Santa Maria de Cervelló, contenint el panegirich del P. Jordi Pihiri, se titulava *catedratic que havia sigut de Lleys de la insigne Universitat de Vich*.

»vere, Lo Pare Lector Fra Francisco Osona
»del Orde de Predicadors y lo Pare Lector
»Fra Angel Berenguer del Orde de Nostra
»Senyora del Munt del Carme, y de las de
»Lleys, ço es de la cathedrilla de Instituta Lo
»Doctor Ioan Anton Angelet, de Cathedra
»de Dret Canonich Lo Illustre Senyor Doc-
»tor Ivo Cassanyes. V. G. y Official del Illus-
»trissim y Reverendissim Senyor Bisbe de
»Vich, y de la Catedra de dret Civil Lo Mag-
»nifich Senyor Doctor Albert Vilabella jutge
»y assessor ordinari de las curias Reals de
»dita Ciutat, y se donava principi a la lectura
»als nou del mes de Setembre primer vi-
»nent» (2).

Ab tot y aquest aparátos cartipás, sembla que aleshores sols arribá a tenir efectivitat la *catedrilla* del Dr. Angelet, la qual degué esser posada en edicte, segons explica l'acta conciliar de 27 de Juliol de 1703, advertintse que, si no's presentava ningú a oposició, fos donada l'ensenyança a qui reunís les condicions de aptitut, assignántseli un salari de 70 lliures anyals (3). Confirma aixó que diem, lo que's llegeix en l'acta de la sessió, de 19

(2) D'aquest imprés n'hi ha exemplars en l'Arxiu Municipal, Lligall de l'*Universitat*, y també en la Biblioteca Episcopal.

(3) A. M.: *Llibre XXVIII d'Acorts*.

Juny de 1708, quan dona compte de que se presentá en el mateix Concell el notari Jaume Ros, qui proposá fossen posades cátedres y *catedrilles* de lleys; proposta que fou ben acollida pels magistrats populars vigatans. En la mateixa reunió se determinava que's fessen estatuts y ordinacions pel bon govern y régimen de l'Universitat, assessorantse ab les persones que li semblessin apropiat, divent ser presentades al Concell, una volta fossen fetes les noves ordinacions. En la mateixa acta encara s'hi llegeix: «Aixis mateix determina dit ilustre Concell que sia format lo »collegi de la sciencia de Medecina, podent »gastar de l'Almoyna general lo que con»vingue» (4).

Com si encara no n'hi hagués prou d'aquestos plans d'engrandiment de les ensenyances, als 6 de Juliol prop-vinent, torná a concedirse l'entrada y el dret de parlar al mateix Antoni Ros, qui proposá que fora de gran utilitat per l'Universitat, s'hi establís una cadira de exposició de la Sagrada Escriptura, ja que una tal cátedra no mancava en cap altre Universitat, y era convenient en la de Vich, a fi de que poguessen ferse els graus de doctor en Sagrada Teologia: proposta so-

(4) Arx. Mun.: Vol XXX d'Acorts.

bre la que el Concell no volgué pendre cap acort definitiu, ja que no hi havia unanimitat de parers.

Sembla que aleshores se posaren en edicte les càtedres de lleys, per més que no hi va haver acte d'oposicions per la provisió, no arribantse a tenir unanimitat en els parers dels Concellers. En temps de revolta com eren aquells no era gayre possible parlar de fundacions de càtedres. En la mateixa reunió se presentá una exposició de Micer Marian Subias, catedrillayre de *Instituta*, en la que's deya que, en Octubre de 1707, havia sigut posada a oposició la càtedra menor de *Instituta*, establintse que el que la regís durant dos anys obtindria gratuïtament el grau de doctor y además tindria la paga que li senyalés la Ciutat; per lo qual demanava se li senyalés aquesta darrera, atenent a que havia complert bé y superabundantment el seu ofisi de catedrillayre, acordantse que el Concell ja faria lo que convingués ⁽⁵⁾.

Cumplint l'acort, pres el 19 de Juny, se feren noves ordinacions de l'Universitat, les quals foren presentades al Concell de 14 de Setembre del mateix any 1708; ordinacions que foren aprovades sense discussió y que

(5) Arx. Mun.: Id. Id.

eran les de 1704, ab algunes modificacions y nous detalls. Després del capítol XXIII de les antigues ordinacions, les noves hi afegien un altre capítol, tractant: «Del temps en que »han de comensar los estudis y de les feries »que se hauran de guardar». Al antich capítol XXXIII, se n'hi adjuntava un altre, que portava la numeració XXXIII: «Del número »de doctors que hauran de entrevenir en »conferir graus de doctor». El capítol XXXIV, se titulava: «Dels padrins y examinadors dels »graus de doctor». El XXXV, feya referencia: «De les propines que se hauran de donar en »los graus conferidors; y el XXXVI, puntualisava sobre la: «Forma de la professió de la »fe que han de fer los lectors y catedratichs »en lo principi de ses lectures y los que han »de ser graduats en qualsevol facultat en la »dita Universitat». Suprimían, per tant, aquestes noves ordinacions el capítol XXXV de les que les havien precedit ⁽⁶⁾.

(6) Aqueixes ordinacions, de 14 de Setembre de 1708, se troben en el *Vol. XXX d'Acorts* del Concell Municipal de Vich, y en la Biblioteca Universitaria de Barcelona, entre els papers referents a la Universitat Vigatana. — Ja s'ha vist anteriorment que als 9 d'Agost de 1675, l'Estudi de Vich prometé guardar y observar el Motu Propi de Pau V, referintse a la Concepció de María. — Desde aleshores endavant se conservá el mateix jurament en la Concessió de graus, baix la fórmula: «Ego N. »juro ad Dominum Deum et ejus Sancta Quatuor Evangelia

251 Com a ordinació digne d'esment, presa en aquest temps, hi ha la de 9 Juliol de 1706, en la que el Conceller en Cap proposava que el Privilegi Real referent a la Universitat havia sigut obtingut en atenció als serveys que la Ciutat havia fet al Rey, per lo que era de conveniencia, establir quelcom en benefici dels fills de la Ciutat. La determinació conciliar fou la de que els fills de Vich que's graduesen en l'Universitat fossen graduats y agregats gratuïtament sens pagar cap cosa ni salari (7).

Ab motiu de la vinguda a Vich de l'Arxiduch, Carles III, l'Universitat feu ostensió de sa manera de ser, presentantse, el dia 23 de Janer de 1710, al allotjament del qui era reconegut aleshores com a Monarca, fenli públich acatament, els ilustres colegis de teologia, lleys y filosofia, que junts formaven una comitiva de 54 doctors, ab capirots y borles, presidint el lluit corteig, el Dr. Ibo Cassanyes, canonge, capellá d'honor y predicador de S. M., qui, com a rector del centre docent, prengué la paraula y doná l'enhorabona a Carles III, en un ampulós discurs en

»me quoad vixero deffensurum Deiparam Virginem Mariam
»sine labe peccati fuisse conceptam nisi aliud dicendum Sanc-
»ta Apostolica Sedes decreverat».

(7) Arx. Mun.: *Llib. XXIX d'Acorts.*

castellà, que s'es conservat fins a nostres temps (8).

Hi ha notícia de obres fetes en l'edifici universitari, en Agost de 1701, en que referen les teulades (9). En Octubre del mateix any, s'havia parlat en Concell de altres adods de l'antich edifici, llegintse també que, en l'última quinzena de Juliol de 1702, se trasladá de lloch l'aula de gramática, que's col·locá en la porxada de dalt, folrant la teulada y fenthi un sostre de rejola y llata (10). Aleshores també es parlá de cercar lloch per l'aula dels infants que aprenien de llegir, escriure y comptar, trobantse als 25 Janer de 1704, que no hi havia lloch millor que un local que s'establía sobre les dugues aules de filosofia (11).

Als 14 Agost de 1701, s'autorisava als síndichs per pendre un censal a nom de l'Universitat, fins a 7000 lliures.

(8) Vide: *Dos Episodis Vigatans*, págs. 17, 50 y 68.—El doctor Ibo Cassanyes, en 1696, pronunciá l'oració panegírica castellana ab que fou celebrada la curació del Rey Charles II.—En 1700, pronunciá l'oració llatina ab que comensá el sínodo, que tingué lloch en dit any.—En aquest darrer imprés se titulava doctor en Arts y en abdos drets, *olim* professor de la cátedra menor d'Institucions justinianeas de la Universitat de Barcelona, rector de Roda y Vicari general del bisbat de Vich.

(9) Arx. Mun.: *Obiteria* de Pere Pau Abadal.

(10) Id. id. *Llibre XXVII d'Acorts*,

(11) A. M.: *Llib. XXVIII d'Acorts*.

Fins a l'any 1717, ocuparen el càrrech de Rector de l'Universitat, els Drs. Poquí y Cassanyes; el primer sembla que fou nombrat poch després d'uns disturbis promoguts pels estudiants, ab motiu de les conclusions de teologia, dels que parlen les actes de 18 y 24 de Febrer de 1701, fentse constar que el Rector y Vice-rector, que aleshores hi havia y que havien acabat lo seva comanda, devien esser remoguts, nombrantse'n uns altres, tota vegada que, segons deyen els Concellers: «ni els alumnes hi van ni els catedratichs ensenyan» (12). El Doctor Cassanyes, consta que era rector ja els darrers dies d'Agost de 1709 (13), y sembla que ho fou endavant.

De l'any 1703, sabem que el día 7 de Juny, havia sigut el designat per les oposicions de cátedres, fentse oposició de la càtedra major de gramática (14). Pel Juliol de 1706, els Concellers tingueren de defensar el privilegi que donava a la Ciutat l'exclusiva de l'ensenyança de gramática; tota vegada

(12) A. M.: *Vol XXVII d'Acorts.*

(13) Aixís consta en el cartell de conclusions, imprés en seda, conservat en el Museu Episcopal.

(14) A. M.: *Vol. XXI d'Acorts.*— Día 21 de Juny de 1703.— Segons l'acta 24 Febrer 1701, s'aumenta el salari d'aquesta càtedra ab 15 lliures.

que un tal Dr. Joseph Pujol, havia posat estudi fora de l'Universitat, lo que motivá que, als 7 de dit mes y any, tot el cos de catedrátichs y el Rector tinguessin de condemnar la conducta del citat Dr. Pujol y que dos dies després, tingués d'amenassarlo el Concell de perseguirlo ab tot el rigor de justicia, excloentlo per sempre més del diet de fer oposició a qualsevol cátedra de l'Universitat ⁽¹⁵⁾.

Als 25 Febrer de 1701, el vice-rector, Dr. Joan Bonaventura Pons, d'acort ab el Concell y el Rector, manava que de les conclusions que's feyen per la festa de Sant Tomás, les de filosofia, en quan fos possible, fossen defensades per un alumne de tercer any y les de teologia per un de quart ⁽¹⁶⁾. En aquest mateix any acabá sa comanda de llegir en la cátedra [filosófica] Fra Marian d'Anglasell, de l'orde de la Mercé, qui torná a regir la cátedra almenys durant l'any següent. Desde Setembre del mateix any, ocupava una de les cátedres de filosofia, el Dr. Joan Baró, qui, segons dia l'acta de 21 de Juny de 1703, fou nombrat, Rector de la parroquia Sta. Eulària de Pardines ⁽¹⁷⁾. En el curs de 1709 era un

(15) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.—Vol. XXIX d'Acorts.

(16) A. M.: *Vol. XXVII d'Acorts*.

(17) A. M.: *Vol. XXVIII d'Acorts*.

dels catedràtics d'aquella facultat, el Dr. Pere Feu ⁽¹⁸⁾.

En els disturbis del Febrer de 1701, promoguts ab motiu de les conclusions de teologia, consta que eren lectors Fra Agustí Berenguer, Carmelita; y un Fra Angel. A 28 Abril de 1702, foren posades en edicte les dugues *catedrilles* de teologia, les quals no sempre trobavan opositor, de manera que, l'any següent, tingué d'allargarse en 15 dies el plaç de presentació de sollicituts, tota vegada que no hi havia qui les pretingués ⁽¹⁹⁾.

Les conclusions, a vegades, portaven adjuntades escenes un xiquet massa vives, ab motiu de les qüestions d'escola que debatten entre sí, les ordres religioses. Se conserva una carta, de 14 Abril de 1703, en la que els Concellers vigatans escribïen al P. Provincial de l'Orde de Sant Francesch, preguntli no prengués a disgust el que el P. Lector Alsina, que debía pertanyer als fra-menors, en l'acte d'unes conclusions, havia llensat a terra el cartell que havia sigut dedicat al Consistori vigatà. Els comunicants feyen alusió a que era ordinari succehissen disgustos en l'acte de les conclusions, lo que

(18) Cartell de les Conclusions citat en la nota 13.

(19) A. M.: Vol. XXI *Acorts*, 21 Juny de 1703.

feya que no deguéss donarse importancia al succés, atenent als grans serveys que Fra Alsina tenia contrets a favor de la Ciutat ⁽²⁰⁾.

Indici de l'importancia que's donava als actes de conclusions, son les inscripcions que, eserites en lletra vermella, avuy día encara conservem en les parels y portalades dels casals y iglesies de la Ciutat. En aquestes inscripcions acostuma a figurarhi una V, a vegades ab una palma que significa el *Victor*, alusiu al nom del personatge que hi segueix. Tots els vigatans han llegit el *Victor Romá*, que figura en lloch preeminent sobre el portal y columnes de l'iglesia de la Pietat.

El paper de que hem fet menció, datat a 7 de Juliol de 1706, porta ademés del nom del Dr. Poquí, que era Rector del Centre docent vigatá, els dels catedratichs que aleshores hi tenían cátedra, essent aquestos: el Dr. Joseph Ordines, qui tenia la borla de teologia; el Miquel Ros, Doctor en dret civil y canónich; Lluiciá Comamala, Doctor en teologia, igualment que l'Antoni Sanyes; essent Doctors en abdós drets, en Joan Maciá, y Sellés y Campana, Ibo Cassanyes, Col y Albert Vilabella; essent Doctor en filoso-

(20) Arx. Mun.: Vol. XIII de Cartes enviades, Fol 51.

fia y teología Fra Albert Domenech; constant finalment entre els catedràtics un tal Soler Moner pbre. y un tal Joan Badals ⁽²¹⁾.

(21) A. M.: *Lligall de l'Universitat*.

XVI

El Rey Borbó, una vegada hagué vençuda l'insurrecció dels *vigatans*, dos dies després de la rendició de Barcelona, o sia a 16 de Setembre de 1715, ab pretext de que l'Universitat d'aquella Ciutat era caliu de disturbis, la dividí; portant les facultats de filosofia, cánons y lleys a Cervera y restant en la Ciutat comtal les de medecina, cirurgia y gramática. Encara que tal assaig de trasllat dels estudiants a Cervera, doná un resultat ben poch satisfactori, Felip V, mogut per les súplices de Cervera, decidí trasladar a dita ciutat, totes les universitats catalanes, o sia: la de Lleyda, fundada en 1300, la de Girona, establerta en 1446, la de Barcelona, que tenia antiguitat desde 1398, la de Tarragona que era de l'any 1572 y la de Vich, que ja hem vist establerta desde l'any 1598.

Felip V, desde Segovia, a 11 Maig de 1717, promulgá el decret d'erecció de la Reyat Universitat de Cervera, ratificant desde el Pardo, als 17 d'Agost del mateix any, la seva radical decisió. Les rendes de totes les antigues universitats devien passar a la nova, com hi passarien també, tots els bens y efectes que'ls hi perteneixien, segons s'exposava en un decret de 9 Octubre de 1717. El privilegi d'erecció de l'Universitat cerverina parlava, «de que para darla principio la he
»aplicado las seis mil libras de renta que sobre las Generalidades de Barcelona pagaba
»aquella Ciudad de su Universidad, con mas
»todas las Rentas Eclesiásticas, y seculares,
»que gozava dicha Universidad, y las de Lérida, Gerona, Vich, Tarragona, y demás de
»aquel Principado, las quales además por esta
»providencia quedan extingctas y trasladadas
»a la de Cervera» (1).

Sembla que la Universitat de Vich fou la darrera en donar graus, ja que en conferí el mateix any 1717 (2). A 2 Novembre del mateix any, el Concell vigatà, parlava de que havia rebuda una carta de Sa Excia. D. Sal-

(1) RUBÍÓ: *Historia de la Universidad de Cervera*, pág. 88 a 118 y 432.

(2) Id id.: pág. 53.—El primer graduat era del any 1618.

vador de Prats y Matas, en la que's deya que la Real Audiencia volía sapiguer quines rendes tenia l'Universitat de Vich, y ademés quals eren les que estaven aplicades als estudis de gramática y retórica, y també de quins fondos eren pagades y ahont havien anat a parar les cantitats sobrants. Ab aquesta carta, que portava la data de 31 d'Octubre, s'hi acompanyava una disposició del Marqués de Castel-Rodrigo, Capitá General del Principat, en la qual se copiava una Real Ordre, en la que se deya que havent decretat, als 11 de Maig anterior, fundar l'Universitat a Cervera, havia extingit totes les de Catalunya, aplicant les seves rendes a la nova; per lo que's manava que cap de les Universitats antigues pogués conferir mes graus, ni exercir cap acte. En la disposició del Capitá General, s'hi deya també que a Girona no quedaven pas extingits els estudis de gramática y retórica, els quals s'encarregaven a *los padres quesuytas*, cátedres que endavant serien quatre, enlloch de les tres anteriors, y quedaven dotades ab una renda de 100 lliures cada una, aplicantse els demás bens de l'Universitat geronina, a la de Cervera. Acabava, el Marqués de Castel-Rodrigo, manant a nostres Concellers que observessen la Real Cédula

del 14 Octubre anterior, dictada a Sant Llorens de l'Escorial, comminant a que ningú s'atrevisi ni intentés sostenir l'Universitat de Vich, ni executar actes referents a la mateixa. L'acta conciliar dona indici de l'aplanament d'esperits que aleshores regnava en la casa comunal vigatana; haventse acordat que se obehís puntualment lo decretat y que s'enviés a cercar el Rector de l'Universitat, notificantli el decret, perque l'intimés a tots els catedratichs, fentse totes les diligencies pel compliment de la orde del Rey Borbó. Lo concedit a Gerona mogué també als nostres Concellers perqué acordessin fer diligencies, per lograr cosa semblant, formantse una junta, ab intervenció del Rector dels Estudis y dels advocats de la Ciutat, y a la que s'hi adjuntarien les persones que semblés a bé; junta que faria, per altra part, les gestions convenients com a millor compliment de lo manat ⁽³⁾.

El dia 24, se proposava en nou Concell que ja eren finals els Estudis de la Ciutat y prohibit tot género de lectura, havent sigut recullides les cédules reals, cartes, representacions y estat de rendes de l'Universitat, ab tota la demés documentació, de la que s'ha-

(3) A. M.: XXXIII d'Acorts.

via fet càrrech el Conceller en Cap, haventse consultat al Dr. Francesch d'Ametller, Conceller del Suprem de Castella, a Barcelona, qui havia sigut de parer que s'aixequés al Capitá General una súplica de que, com havia sigut concedit a Gerona, se concedís a Vich l'ensenyança de gramática y retórica, nombrantse una junta perque fes les gestions conduents al millor resultat. En l'acte s'hi adjuntava una declaració de les rendes de l'Universitat, escrita en castellá, en la qual se deya que de les rendes procedents de l'Almoyna General sols eren segures unes 615 lliures, de les que debien deduirsen 15, que exigía un cens al benefici de Sant Martí de la Catedral, debentse novament treuren altres 15 lliures per la conservació dels immobles que pertanyien a la Pía Almoyna y a la tasa de *quarta y escusado*. També s'acompanyava a l'acte una manifestació de l'estat en que's trobava l'Universitat de Vich, responnent aixís a la carta del Sr. Prats y Matas.

Com que a la càtedra de teologia, instituida per en Bernardí Granollachs, als 14 Octubre de 1648, devant del notari Torrellebreta, s'hi havia aglomerat la fundació d'una missa quotidiana en l'iglesia de la Rodona, lo que importava un gasto de 7 lliures anyals,

pel religiós carmelita que resés la missa, y además 9 lliures anyals per pagar el toch de la mateixa, tingué d'intervenir en aquest afer de la portada a Cervera el Romá Pontífice, qui, en butlla de 7 Juliol de 1734, expedida a favor de l'Universitat Cerverina, reduí la Missa quotidiana a 125 misses, celebradores anyalment, atesa l'escassa almoyna que els hi corresponia (4).

No's conformá pas ben bé l'Ajuntament de Vich ab l'acort de traslat a Cervera de tots els bens de l'Universitat. A 16 Setembre de 1738, una congregació particular de Cardenals, establerta per terminar les controvèrsies y reclamacions de la Ciutat, declarava que dels bens que havien sigut de l'Universitat vigatana, devia segregarsen un capital que dongués una renda de 400 lliures barcelonines, que's destinarien a salaris dels mestres que deurien ensenyar gramática, retórica y moral en la Ciutat, confiantse l'administració del capital a l'Ajuntament de Vich y al Sr. Bisbe. Essent difícil fer tal segregació de capitals, a 12 Juny de 1741, l'Ajuntament concordá ab l'Universitat de Cervera, concedint que aquesta se fes seus tots els bens que havien pertenescut a l'antigua de Vich,

(4) Rubió: Id. pág. 270 y 271.

ab l'obligació que contreya la de Cervera de entregar les 400 lliures per anualitats avençades als administradors de la Ciutat de Vich, per compliment dels fins expressats en el citat decret cardenalici ⁽⁵⁾. Encara en 1741, se tractava de l'establiment d'uns estudis de gramàtica, retòrica y moral, subvencionats ab 400 lliures anuals, distribuïdes en parts iguals entre els quatre professors que deurien encarregar-se'n. Tal quantitat era deduïda de la que la Universitat Literaria vigatana devia fer de les seves fundacions a l'Universitat Cerverina després de l'extinció de aquella ⁽⁶⁾.

Restava després de l'extinció de l'Universitat de Vich, l'edifici propi d'ella y que havia servit pels antichs Estudis. Després del fet radical de Felip V, l'immoble havia tingut diverses destinacions, ocupantlo, casi be sempre, les tropes que venien a la Ciutat. Una apuntació de l'Ajuntament, a 16 de Juny de 1722, fa referencia a les comedies que's feyen en l'antich edifici, ab motiu de les festes dels Sants Màrtirs.

L'Universitat de Cervera volia fer-se seu

(5) Arx. M.: *Lligall de Escoles de Primera Ensenyança*.

(6) Arx. de la *Mensa Episcopal*: Núm. 918. Cervera.- Arx. de la Curia Eclesiàstica de Vich.— *Liber comunis* de 1734-42.

aquell immoble, promoventse un plet entre l'Ajuntament y aquella, que fou fallat pel Concell Suprem de Castella, als 30 de Juliol de 1761, donant la rahó a la Ciutat, y decidint que aquesta pagués certes pensions que deuria satisfer per rahó de les càrregues del benifet de'n Galcerán de Sant Juliá. La Ciutat no podia, o no volia fer gastos en aquell edifici, y per aixó a 27 Juliol de 1789, se parlava de que l'antiga casa dels Estudis no podia ja servir més com a quartel, a causa de sa *estructura*, humitat y poca capacitat, afe-gintse, en la sessió del 3 d'Agost, que era precis tréureli les teulades y voltes ja que l'edifici amenaçava ruina (7).

En virtut de tot aixó, a 27 Juliol de 1789, la Ciutat exposava el desig de desferse de aquells enderrochs y obtenir permís per vèndrels, haventse sollicitat y obtingut llicencia del Real Concell de Castella, a 6 d'Octubre del mateix any. El Sr. Comptador de Propis, als 20 d'Octubre vinent, doná el permís a la corporació municipal per tirar endevant la venda. Se conserva la *tabba* o anunci de venda de aquel «edificio o quartel, llamado de »los Estudios que por su antigüedad se halla »inservible y ruinoso y en parte derruido», el

(7) Arx. Mun.: *Cartes enviades*.—Vol. XXII.

qual era de temps immemorial possessió de a Ciutat y estava al capdevall del carrer del l'Escola o de Mossén Sarriera o de la Sagristia, termen-jant der la part de llevant ab el carrer de l'Escola y per altres costats ab diferents immobles de particulars. S'advertí al comprador que deuría tirar endarrera, la nova casa que hi fes, dintre el termini de dos anys, alineant el carrer y cuydant d'arrebossar y emblancar les parets exteriors, enllosar y posar aceres (8).

El Regidor de Vich, D. Joan de Saleta y Morgadés, ab el diputat, D. Joan de Rocafiguera, com apoderats de l'Ajuntament y Junta de Propis de la Ciutat, vengueren aquell edifici pel preu de 4166 lliures y 10 sous, o sien 41.655 rals, a D.ª María Teresa de Maures Figuerola y Solermoner, viuda, y a Don Francesch de Vilàr y de Burgués, als 5 de Octubre de 1791; després de que, a 26 de Abril de l'any anterior, s'havía anunciada la subasta, y, a 30 d'Abril del mateix any, havia sigut repetida. Lo cantitat de la venda fou en part depositada en poder del caixer dels propis de la Ciutat, y en part en la caixa dels propis del comú de la Ciutat, ultimantse la escriptura de venda, als 23 de Juny de 1790,

(8) Arx. Mun.: *Papers de l'Universitat*.

Entre els compradors hi hagué divergència sobre la part que correspondria a cada un d'ells, perquè la compra l'havien feta els dos conjuntament, devent intervenir en la dissensió els arquitectes y mestres de casa vigatans, Jacinto Sala y Joseph Morató, devent encarposarhi d'àrbitre l'Ardiaca, Dr. Ramon Parés, qui firmá un document de concordia, als 5 d'Agost de 1791 ⁽⁹⁾.

Ab motiu d'aquesta venda y final concordia va ferse una planta de l'antich edifici, que firmaren els dos arquitectes ja citats, y en la qual s'anotá el troç d'edifici que deuria donar lloch o l'ampliació del carrer y les parts que correspondrien a cada un dels compradors. Aquest plano, que tenim el gust de publicar, porta les següents indicacions:

«1.—Casa nomenada del Vadell, del domini y senyoria directe del benefici de Sant Feliu, per Graell fundat.

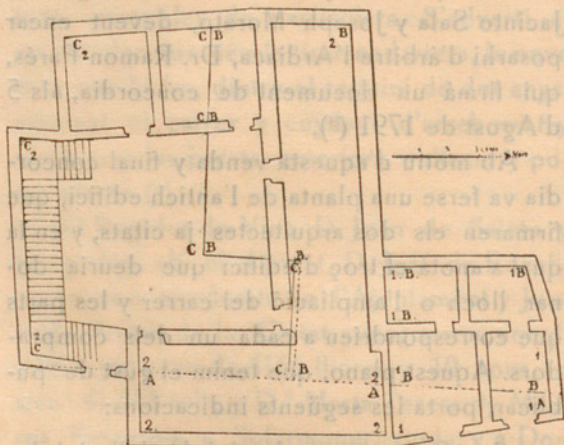
»2.—Reste del portal, del domini y senyoria directe de la Franquesa de Maya.

»A.—Terreno que's deixa per aixamplar el carrer de la Escola, seguint la línea de pichs.

(9) Papers de l'Arxiu particular de D. Marian de Riera q. a. C. s.).

» B.—Linea que demostra lo terreno, que queda a dita Senyora D.ª Maria.

» C.—Terreno que queda a dit Sr. D. Francisco de Vilar ⁽¹⁰⁾.

(10) Recort de l'Universitat vigatana es un trepat gotic flamiger que's conserva en el Museu Lapidari del Temple Romà y que sembla serviria per donar llum a alguna escala.

Res té que veure ab l'edifici de la Universitat la capella dedicada a la Mare de Deu de les Victories que hi ha al carrer de la Escola, originada per una concessió que'l bisbe Senjust donà, a 14 de Setembre de 1714, a petició d'Antoni Vila y de Prat, capella en la que se fa constar que no s'hi podria dir missa.

En la Universitat Cerverina s'hi conservá, en certes diades, la celebració d'una missa d'onze, que era procedent de la fundació Granollachs (F. Vila, C. M. F.; *La Universidad de Cervera*, pág. 242).

— 182 —

XVII

L' ACADEMIA DEL CINGOL DE SANT TOMÁS

Al redós de l'Universitat Literaria de Vich, va néixer y desenvolupar-se ufanosament la piadosa associació dita *Academia de Sant Tomás*, y posteriorment l'*Academia del Cingol*. L'Estudi General de la Ciutat de Vich, havia adoptat, ja en la primera meytat del segle XVII, com a patró, a l'Angélich Mestre de les Escoles. Ja en 12 de Juliol de 1622, el Canciller, Rector, Vice-rector y doctors del Estudi de Vich ordenaren que tots els estudiants, tant de teologia, com de filosofia y de gramática, celebressen una sola festa patronal cada any, la qual seria dedicada a Sant Tomás de Aquino, y se celebraria el dia de la solemnitat del Sant, baixant de ritu les fes-

tivitats de Santa Catarina y Sant Nicolau, en les que se diria únicament una missa resada. Aquella Santa havían tinguda per advocada els alumnes de filosofia, y al Sant Bisbe els escolars més petits. Al fundarse les càtedres de teologia, sobretot la del Dr. Joan Pontons, en 1636, ja es parlava de que s'ensenyaria la doctrina tomista.

L'*Academia*, en son principi, degué ser una cosa modestíssima, nascuda espontàneament, per la devoció professada a Sant Tomás, al estil de la Confraria del Cíngol, fundada a Italia a finals del segle XVI. Ja avans de l'any 1663, la festa de Sant Tomás se celebrava, tenint lloch una petita processó, referent a la qual s'ha de apuntar l'acort, dels 2 de Mars de dit any, consignat en el llibre de secretaria del Capítol de Canonges vigatans. Llegim en aquell que: *los Cathedratichs y Universitat desta Ciutat an presentada una suplica ab la qual demanan llicencia per fer la Professó de Sant Thomas ab major volta, ço es pujant per lo carrer de la Riera al mercadal y baxant per lo carrer de Sant Hipolit. Sels concedeix per tots los anys* (1).

En les pàgines precedents queda ja dit

(1) Secretaria Cap. de Vich: *Llib. VII de Secretaria*, fol. 192 verso.

quelcom sobre la participació que els Concellers vigatans prenien en la festa y de les conclusions que, ab motiu d'ella, se celebraven.

La fundació de l'Academia, fou en 1682, llegintse en la sessió municipal de 13 de Febrer, que el Conceller en Cap havia proposat que el Dr. Joan Baptista Ferreres, Canonge y Rector de l'Estudi, se li havia presentat, demanant que els catedràtics y estudiants de l'Estudi, per la devoció que professaven a l'Angélich mestre Sant Tomás, havien demanat al Papa que autorisés y indulgenciés una confraria, baix el nom de dit Sant y que, a aquest efecte, demanaven l'auxili de la Ciutat, perquè ajudés en els gastos y contribuís a fer un pendó per portarlo en les ocasions necessaries y en els viàtics dels confreres. Per lo que pot entendres, no hi hagué unanimitat de parer entre els Concellers.

El Papa Innocenci XI, no tardá en concedir lo que se li demanava, per lo que, en 1688, ja's feren estatuts. Ab la data de 8 d'Octubre de 1692, llegim que's reuní l'Academia de Sant Tomás y el Doctor y Canonge Riera, qui digué que, en virtut de l'indult apostólich del citat Papa, s'havia de fer l'elecció de Rector de l'Academia, majorals y demás oficials de la mateixa. Per lo que's veu,

tenia la piadosa Academia, un rector eclesiàstich y altres seculars y además altre rector de gramàtica, ab dos enfermers dels cursos de teologia, dos de filosofia y dos sagristans, además de nou majorals, que serien un per cada curs de l'Universitat ⁽²⁾.

A 26 d'Agost de l'any 1693, el Pare Prior del Convent de Sant Domingo de Vich, se presentá a l'Academia, exposant que la tal Academia, erigida en el Convent de Sant Domingo, produia grans fruyts entre els inscrits; manifestant a la vegada que l'altar de Sant Tomás no estava ab el degut decor y decencia, de manera que els dies de Comunió general s'havía d'anar a altre altar per celebrarhi la missa, tot lo qual li servia per fer avinent que fora bó se fes una capella y retaula en dita iglesia, al devant d'una altra capella y retaule, que aleshores estavan en construcció, de Sant Domingo in Soriano, la qual deuria ser dedicada a Sant Tomás d'Aquino: per lo que confiava que entre la Ciutat, que tant s'havía distingit en la fundació de l'Academia, y els doctors aca-

(2) Arx. Mun.: *Papers de l'Universitat*, quadern d'Actes, començat a 16 de Mars de 1691 y acabat a 30 d'Agost de 1695. — A Barcelona l'Academia de Sant Tomás prengué part a les solèmnitats, fetes en Juny de 1642, en honor de l'immaculada. (*Man. Nov. Ard.*: vol. XVII).

démichs y demás personas devotes, se podría fer dita capella y retaule. El cos de doctors y l'Academia prengueren la proposició del fra-re dominich com a cosa propia, acordant dirigir-se a la Ciutat, perque contribuís ab alguna cantitat de les rendes de l'Almoyna general y den Galcerán de Sant Juliá; adreçantse además a les personas acabalades perqué els ajudessin (3).

La festa de l'Academia aná prenent importancia de manera que, a 23 de Janer de 1704 el Concell parlava de que els majorals de Sant Tomás de Aquino, havían suplicat en diverses ocasions fos permés als ministrils y trompeters, poguessen anar vestits ab les cotes que la Ciutat els hi havia fetes fer, cosa en la que se mostrá benévol el Concell (4).

Als 17 de Setembre de 1710, el Dr. Pere Rovira, Rector del Brull, feu fundació d'unes misses, en son testament, devant del notari Domingo Soler-Moner, fundació que no se pogué posar en execució completa, fins a 11 de Novembre de 1733 (5).

El Papa Benet XIII, en 1727, uní y incor-

(3) Arx. M: Id. id. id.

(4) *Llibre XXVIII d'Acorts*, del A. M.

(5) Vegis el: *Llevador de l'Academia de l'Angelich Mestre Sant Tomás de Aquino*, conservat en el Seminari Conciliar.

porá la Confraria de Cingol a la Academia d'estudiants y graduats que a Barcelona hi havia fundada en el Convent de Santa Caterina, extenentse els mateixos privilegis a la Academia que hi havia a Vich en el Convent de Predicadors ⁽⁶⁾.

Al abolir l'Universitat, no per aixó quedá desfeta l'Academia, ja que a 5 de Juliol de 1748, tornem a trobar que *lo Pare Mestre Caralps Dominico, Prior de la Academia de Sant Thomas, per medi del Senyor President supplica a V. S.* (el Capítol de la Catedral vigatana) *lo permis per renovar la Professo de Sant Thomas que havia alguns anys que estava interrompuda.* Els canonges concediren el permis ⁽⁷⁾.

Quatre anys després se torná a lo mateix: *La Academia de Sant Thomás suplica a V. S. lo permis per poder fer la professó del Sant, de Diumenge en vuyt. Se concedeix* ⁽⁸⁾.

Els impresos referents a les solemnitats

(6) Aixís ho consigna en sa introducció una Novena escrita en catalá, dedicada a Sant Tomás de Aquino, estampada envers l'any 1756. Aquesta Novena porta al final una concessió d'indulgencies del bisbe de Vich Fra Bartomeu Sarmentero, en la data de 7 de Juny de 1754, fentse la concessió *a tots los que se allistarán en la sobredita Confraria del Cingol fundada en lo Convent de Predicadors de la ciutat de Vich.*

(7) *Arxiu Capítular: Llib. XVI, fol. 311, v.*

(8) *Id. Llib. XVII: fol. 25 v.*

que feya l'Acadèmia, ab motiu de les festes de Sant Tomás, generalment a principis de Maig, comensen en 1744, essent el primer un *Oratorio sacro alegorico que la tierna devocion de sus amantes discipulos de la Ciudad de Vich celebra el quinto Doctor en la Iglesia de Santo Tomás de Aquino* ⁽⁹⁾. A aquest segueixen altres oratoris, discursos y poesies en llatí y castellà.

Els característichs *villancicos*, que als que comencem a tenir anys ens recordan els temps de nostra joventut, deuen començar en 1789, durant fins al any 1907, si bé canviant de forma ja en 1900. En tots aquestos impresos hi ha la llista dels majors, y en els *villancicos* la serie dels oficials de l'Acadèmia tomista, de la qual n'era Prior el que era Prior de la Comunitat de Frares del Convent de Sant Domingo. Aixís aquest càrrech fou ocupat per un religiós, fins que, ab motiu de l'exclaustració de l'any 1835, passà a qui seria Rector del Seminari, segons llicència que s'obtingué a 13 de Janer de 1841. Tal concessió se demanà que fos *pro tempore*; però l'interinitat encara continúa, si be ab el canvi de nom de *Prior* pel de *Director*.

L'Acadèmia de Sant Tomás rebé el nom

(9) Colecció de la Biblioteca Episcopal.

d'*Academia del Cíngol* en 1805, conforme demostren els *villancicos* del temps. El llibre d'actes de la piadosa associació s'inicià en 1777. El *villancico* de l'any 1791, es el que per primera vegada porta inserta l'oda, que en endavant no faltà ja més y que modernament fou escrita en llatí o en català, quan avans era sempre castellana. En el de 1792, se parlava de que, ab motiu de les festes de l'Angélich Mestre, s'estrenaria en la professó un *Tabernáculo primorosamente trabajado y construido de las limosnas que liberalmente han ofrecido sus discipulos* ⁽¹⁰⁾.

Gesta d'honor per l'Academia de Sant Tomás fou la seva participació en l'alçament que, al començ del Juny del any 1808, va fer nostre país, al donarse compte de l'invasió francesa. Els estudiants vigatans aleshores foren els més entusiastes patricis en la defensa de la Religió y del Trono. Consta que, el dia 4 de Juny de dit any, constituïren ja una colla

(10) Per més detalls sobre l'Academia veure el llibre de actes conservat al Seminari Conciliar y la col·lecció d'impressos de la Biblioteca Episcopal, además de la Nota d'Arxiu, publicada en el número de [Juliol-Setembre de 1916, del *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*. Vol. II, pág. 109.

Es de notar que el bisbe de Vich en 1789 prohibí l'*Oratori* que's cantava ab motiu de la festa de Sant Tomás, substituint-lo per un rosari cantat y també algunes vegades per lo que se'n deya una *siesja*.

armada contra Napoleó. D'aquesta elegiren capitá al canonge Nicolau Ramos, rebent la tropa la denominació de *Companyia de Sant Tomás de Aquino*.

Alguns estudiants dels allistats, no tenint ja espera, se dirigiren en la vesprada del mateix dia 4, cap a la regió de Bages, ahont hi havia notícia de que s'hi dirigiria un cos d'exèrcit francès, prenent els escolars participació en la feta del Bruch, que tingué lloch el dia 6. Durant tots aquells dies d'excitació patriòtica, s'anà organisant la Companyia de Sant Tomás, de la qual deixá el comanament el ja citat Canonge Ramos, qui designá per successor al senyor Ramon Saura de Febrer, tinent que era de la companyia de la força armada que s'havia constituït en la Ciutat.

La Companyia de Sant Tomás fou uniformada, rebent aleshores y, ja al 15 de Juny, una bandera, que fou benehida pel bisbe Francesch de Veyan y Mola. Se sab que aquesta bandera fou regalada a la Companyia pel rector del Seminari, Doctor Jaume Moret, fent tal obsequi en nom de l'Academia de Sant Tomás. Tal bandera, que encara se conserva en l'Arxiu Municipal y que ab poca rahó ha adoptat com a insígnia propia el Sometent Armat de Vich, es de seda morada, portant

en ses dues cares pintada l'imatge de Sant Tomás, qui sosté una custodia, mentres que ab l'altra má alça una espasa flamejant; una filacteria vola pel seu damunt, llegintshi en ella: *Compañía de la Academia de Santo Tomás de Aquino*. Aquesta cinta en l'altra cara de la bandera cambia l'epigraf, llegintshi: *Viva la Religion, Rey y Patria. 1808*. Abaix de l'imatge del Mestre de les Escoles hi ha l'escut de Vich y el de l'Academia tomista, constituit per un sol rodejat d'una corona de llorer.

La Companyia de Sant Tomás vestia uniforme de casaquilla negra, ab coll y solapa de vius blanchs, botons de metall argentat, armilla y calsa curta negres. La gorra era blava ab gira vermella y xapa de metall, en la que es llegia: *Voluntarios de Vich*. Ademés dei capitá, el cos armat dels estudiants tingué per tinent a D. Miquel Valls, y per sub-tinent el Bernat Tubau: tenint participació en les accions d'armes que tingueren lloch durant aquell temps, distingintse en les accions del Congost dels 6 y 13 d'Abril de 1809. Pel Setembre d'aquest mateix any la companyia dels estudiants havia quedat molt reduida, trobantse reclosa dintre la ciutat de Girona, havent sigut fet presoner, en una sortida, el

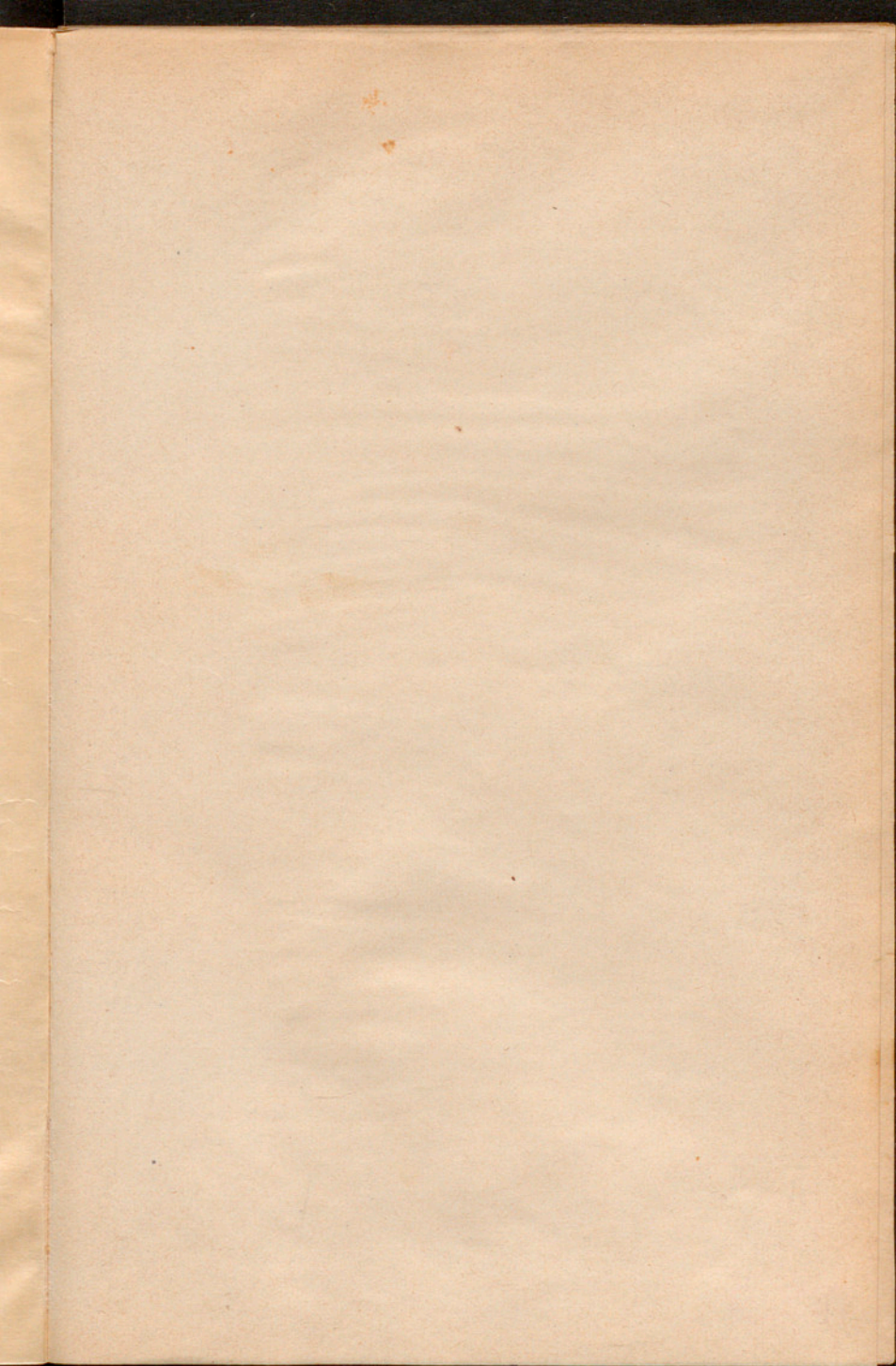
capità D. Ramon Saura, essent aleshores incorporats els que la formaven a altres legions, restant aixís pràcticament disolta la companyia que havia portat el nom del Mestre de les Escoles ⁽¹¹⁾.

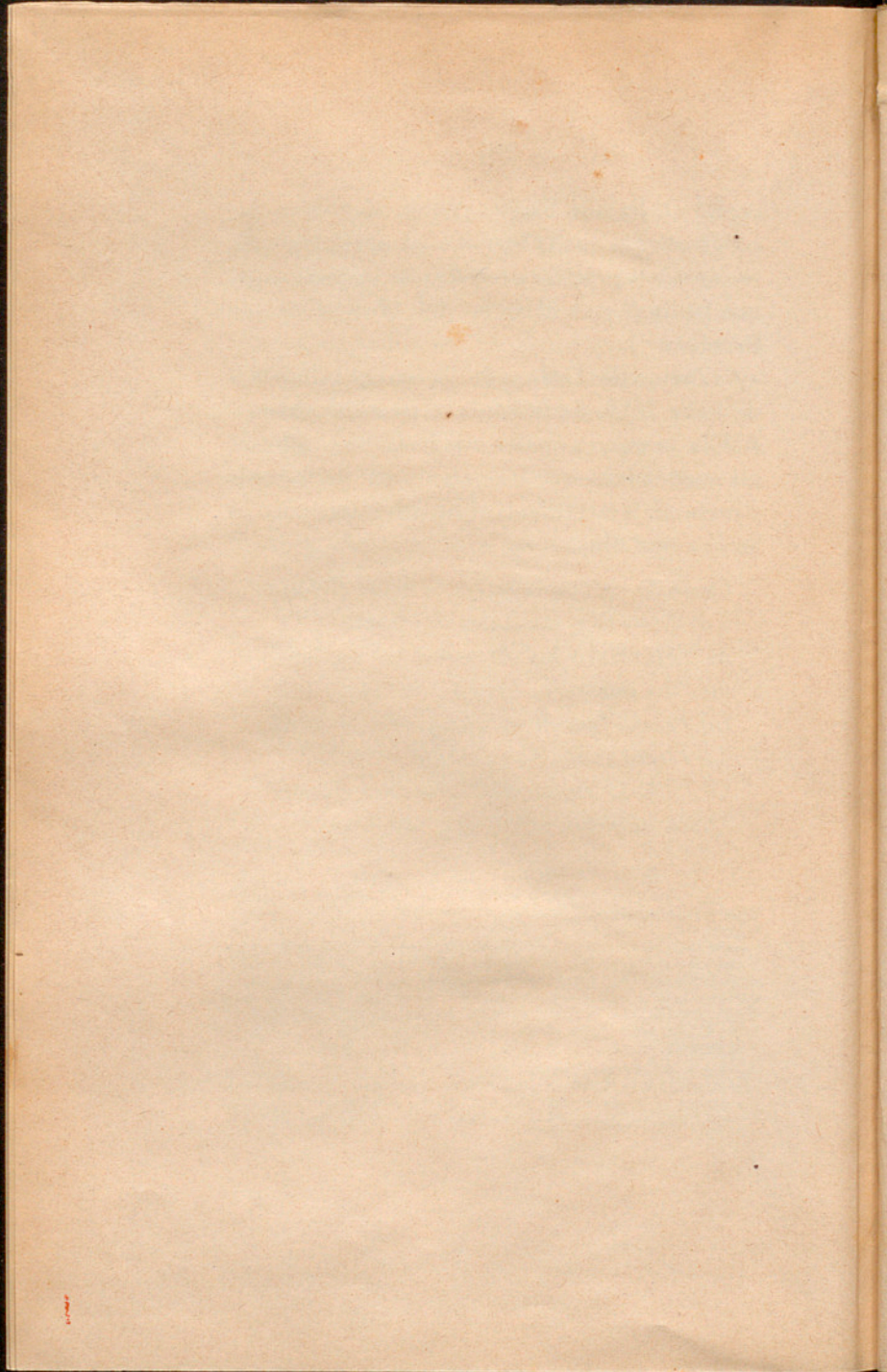
L'autor de l'oda que va en el *villancico* de l'any 1815, dedicà tota la poètica composició a la guerra contra els francesos, aludint als acadèmichs que formaren part de la companyia dels estudiants. Entre les octaves n'hi ha una que diu:

*Quando en tronante carro cruel Belona
Los campos y ciudades desolava,
de THOMÁS los Alumnos en Ausona,
Hechos guerreros bravos, do llamaba
La Patria fueron volando; aun pregona
La Fama tanta hazaña que miraba:
O Vich! O Academia! O dulces Musas!
Quan pávidas entonces y confusas.*

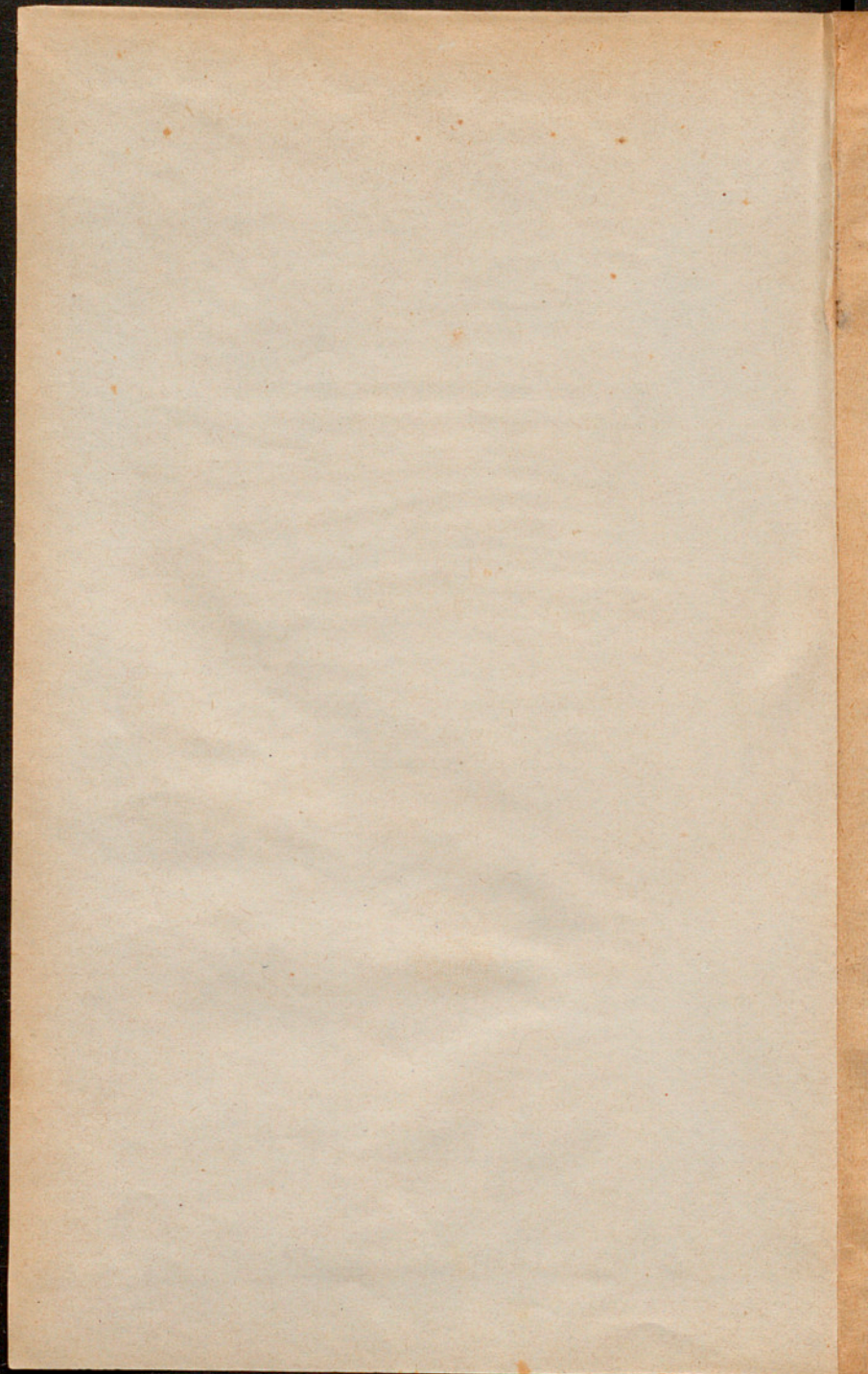
(11) La documentació referent a la Companyia dels estudiants vigatans se conserva en l'Arxiu Municipal de la nostra Ciutat, havent servit al Dr. Lino Singla per fer una oració fúnebre, que cridà molt l'atenció als que la escoltaren, durant les funcions religioses que la Academia del Cíngol celebrà en 1884, oració fúnebre que fou estampada aquell mateix any. Nosaltres extractarem la mateixa documentació en la serie d'articles, que ab el títol *Vich en la Guerra de la Independencia*, publicarem en la GAZETA DE VICH, desde'l 1 de Setembre fins al 4 d'Octubre de 1917.

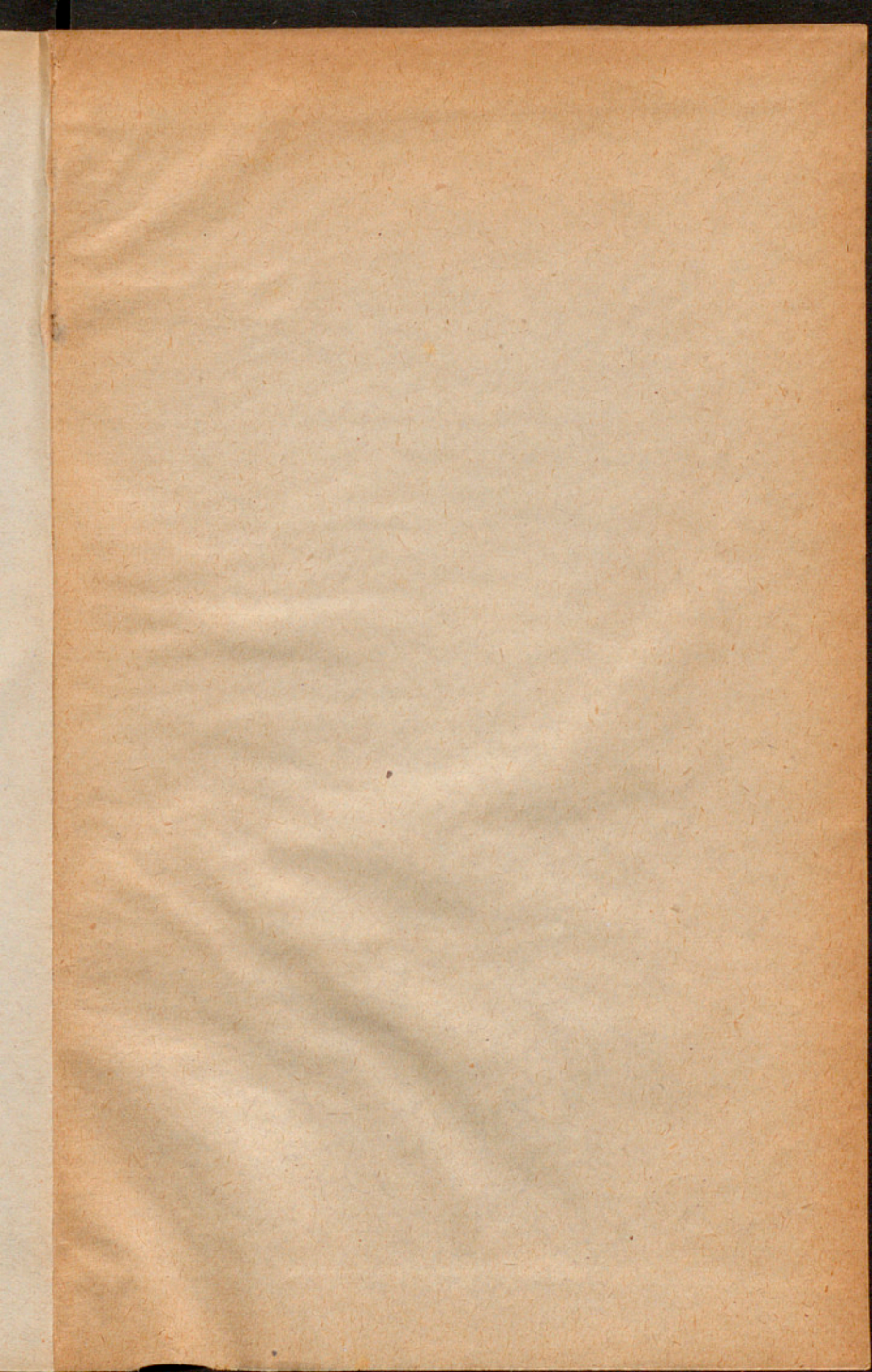
Hem de dir no obstant que qui primer donà la deguda importància a la Bandera de la Companyia dels Estudiants y a les gestes d'aquesta fou Mossen Jaume Colléll, en la Oració fúnebre dels Acadèmichs tomistes el día 11 de Juny de 1877.

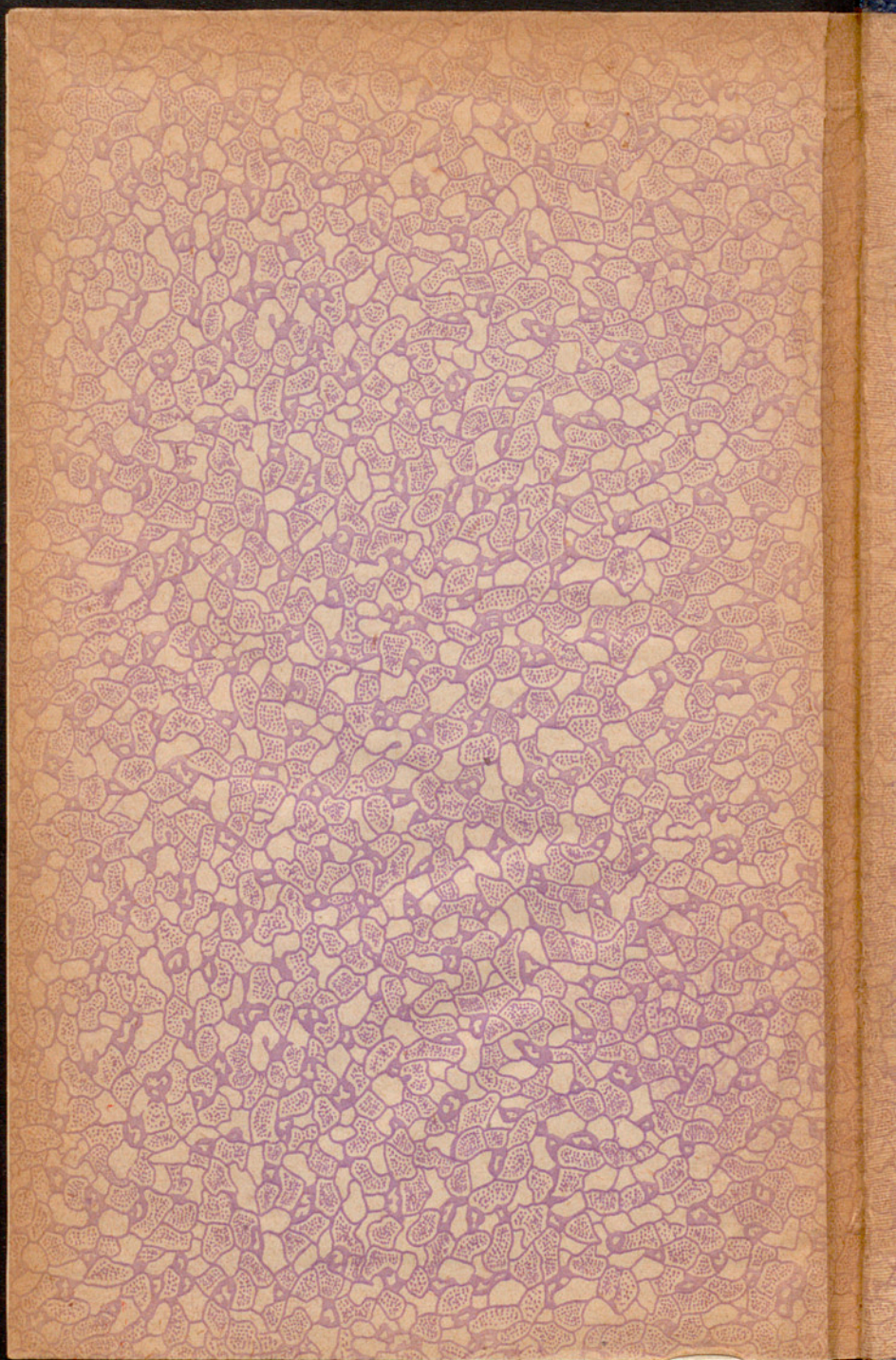

R. 881

INSTITUTO AMATLLER DE ARTE HISPÁNICO	7 4
IL. 18562	
NUM. REG. 881	

INSTITUTO AMATLLER
DE ARTE HISPÁNICO

N.º Registro: 881¹²

Signatura: M.G/19824

2981.universitat/

Sala 1924.Gnd

Armario

Estante

MiG / 9.8.24.2981. universität / 1924. Grad